

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLAMASI**

Abdulkadir AKAN

Yüksek Lisans Tezi

İşletme Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Utku ŞENDURUR

AĞRI-2022

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Abdulkadir AKAN

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLAMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Utku ŞENDURUR

AĞRI-2022

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

28.02.2022

Abdulkadir AKAN

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Utku ŞENDURUR

2022, 122 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Ömer Faruk GÜLEÇ

Doç. Dr. Feyyaz Cengiz DİKMEN

Dr. Öğr. Üyesi Utku ŞENDURUR

Birçok alanı kapsayan sürdürülebilirlik kavramı, yerel yönetim birimlerinden biri olan büyükşehir belediyelerini de ilgilendirmektedir. Yerel halk kendilerine hizmet sağlayacak olan büyükşehir belediyelerini seçerken büyükşehir belediyelerinin geleceğe ilişkin durumunu görmek ve büyükşehir belediyelerinin hangi düzeyde sürdürülebilir olduğunu araştırmak istemektedir. Bu bağlamda bir büyükşehir belediyesinin devamlılığının gözlemlenebilmesi veya sürdürülebilirliğinin raporlanması için kurumsal raporlarındaki ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlara ilişkin bilgilerin incelenmesi gerekebilir. Bu bilgilere ulaşabilmenin en iyi yollarından biri ise, büyükşehir belediyelerinin paylaştığı yıllık faaliyet raporlarını incelemek olacaktır. Çalışma kapsamında, Türkiye’de hizmet veren 30 büyükşehir belediyesinin 2020 yılında paylaştığı oldukları yıllık faaliyet raporları ve varsa sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Büyükşehir belediyeleri tarafından yayınlanan bu raporlardaki açıklamalar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek sürdürülebilirlik raporlaması puanları belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlaması puanları ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere bu üç boyuta göre hem ayrı olarak hem de bu puanların toplamı alınarak hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucu elde edilen veriler, çoklu doğrusal regresyon, bağımsız t-testleri ve anova gibi istatistikî yöntemler kullanılarak, sürdürülebilirlik puanları birbirleriyle karşılaştırılıp, aralarında bir ilişki ve belirlenen gruplar arası anlamlı bir fark olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgularda toplam sürdürülebilirlik puanı bağımlı değişkeninin, büyüklük bağımsız değişkeni ile orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, siyasi yapı bağımsız değişkeni ile ise, güçlü düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Misyon ve vizyon, kaldıraç oranı, likidite ve eğitim durumu değişkenleriyle ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

2022, 122 sayfa

Anahtar Sözcükler: Büyükşehir Belediyeleri, Faaliyet Raporları, Sürdürülebilirlik Raporlaması

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

SUSTAINABILITY REPORTING IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES

Thesis Supervisor: Assist. Assoc. Dr. Utku ŞENDURUR

2022, Page:122

Jury: Assoc. Prof. Dr. Ömer Faruk GÜLEÇ

Assoc. Prof. Dr. Feyyaz Cengiz DİKMEN

Assist. Assoc. Dr. Üyesi Utku ŞENDURUR

The concept of sustainability, which covers many areas, also concerns metropolitan municipalities, which are one of the local government units. During the election period of the metropolitan municipalities that will provide services to the local community, people want to see the future situation of the metropolitan municipalities and to investigate the sustainability of the metropolitan municipalities. In this context, in order to observe the continuity of a metropolitan municipality or to report its sustainability, it may be necessary to examine the information on social, economic and environmental dimensions in its corporate reports. One of the best ways to access this information would be to examine the annual activity reports shared by metropolitan municipalities. Within the scope of the study, the annual activity reports and sustainability reports, if any, shared by 30 metropolitan municipalities serving in Turkey in 2020 were examined. The explanations in these reports published by metropolitan municipalities were evaluated with the content analysis method and the sustainability reporting scores were determined. Sustainability reporting scores are calculated according to these three dimensions: economic, social and environmental, both separately and by taking the sum of these scores. The data obtained as a result of the calculations were compared with each other by using statistical methods such as multiple linear regression, independent t-tests and anova, and it was analyzed whether there was a relationship between them and whether there was a significant difference between the determined groups. According to the result of the study, it was examined that the total sustainability score dependent variable had a moderate, positive and significant relationship with the size independent variable, and a strong positive and significant relationship with the political structure independent variable. No significant relationship was found with the variables of mission and vision, leverage ratio, liquidity and educational status.

2022, 122 pages

Keywords: Metropolitan Municipalities, Annual Reports, Sustainability Reporting

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sürecinde benden bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, çalışmalarımın tamamlanabilmesi için her türlü şartı sağlayan ve bana her zaman her türlü desteği sunan çok değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Utku ŞENDURUR'a teşekkürlerimi sunarım. Bunun yanında değerli vakitlerini ayırarak tez savunma sınavıma jüri üyesi olarak katılan ve önemli noktalarda yapıcı eleştiriler getirerek tezin son şeklini almasını sağlayan değerli hocalarım Doç. Dr. Ömer Faruk GÜLEÇ ile Doç. Dr. Feyyaz Cengiz DİKMEN'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca eğitimim tüm süreçlerinde her türlü destekleriyle beni hiç yalnız bırakmayan aileme teşekkür ederim.

Ağrı, 2022

Abdulkadir AKAN

İÇİNDEKİLER

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ VE FAALİYET RAPORLARI

1.1.YEREL YÖNETİMLER.....	5
1.1.1.Yerel Yönetimlerin Özellikleri.....	6
1.1.2.Yerel Yönetimde Yapısal ve Fonksiyonel Dönüşüm Eğilimi	7
1.1.3.Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediye.....	8
1.1.3.1.Belediyenin tanımı	8
1.1.3.2.Belediyenin özellikleri.....	9
1.1.3.2.1.Kamu tüzel kişiliği.....	9
1.1.3.2.2.Özerklik ilkesi.....	10
1.1.3.2.3.İdari vesayet.....	11
1.1.3.2.4.Hizmette yerellik ilkesi.....	12
1.1.3.3.Belediyenin görevleri.....	13
1.2.BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	17
1.2.1.Büyükşehir Belediye Başkanı	18
1.2.2.Büyükşehir Belediye Encümeni	19
1.2.3.Büyükşehir Belediye Meclisi	19
1.2.4.Büyükşehir Belediyelerinde Mali Yapı	20

1.3.BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE KURUMSAL İLETİŞİM ARACI OLARAK YILLIK FAALİYET RAPORU	20
1.3.1.Stratejik Plan	22
1.3.2.Performans Programı.....	24
1.3.3.Performans Bütçe Sistemi	26
1.3.4.Kurumsal İtibarın Önemi ve Yıllık Faaliyet Raporunun Amacı	28
1.3.5.Kurumsal İletişim ile İlgili Türkiye’deki Gelişmeler.....	29
1.3.6.Yıllık Faaliyet Raporu Hazırlama İlkeleri.....	30
1.3.7.Yıllık Faaliyet Raporunun Şekli.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDEKİ DURUMU

2.1.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	37
2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsani ve Çevre Konferansı.....	42
2.1.2.Sürdürülebilirliğin Üç Boyutu	44
2.1.2.1.Ekonomik boyut.....	44
2.1.2.2.Sosyal boyut.....	45
2.1.2.3. Çevresel boyut	46
2.1.3.Sürdürülebilirliğin Büyükşehir Belediyelerine Etkileri.....	46
2.1.4.Büyükşehir Belediyelerini Sürdürülebilirliğe Yönlendiren Faktörler	48
2.2. KURUMSAL RAPORLAMA	48
2.2.1. Kurumsal Raporlama Kavramının Tanımı	48
2.2.2.Kurumsal Raporlama Çeşitleri	50
2.2.2.1.Finansal raporlama.....	50
2.2.2.2.Çevresel raporlama	51
2.2.2.3.Sürdürülebilirlik raporlaması.....	51
2.2.2.4.Entegre raporlama.....	53
2.2.2.4.1.Entegre raporlama kavramının ortaya çıkışı ve ortaya çıkışında etkili olan faktörler.....	54
2.2.2.4.2.Entegre raporlamasının sürdürülebilirlik raporlaması açısından değerlendirilmesi	55
2.3. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	55
2.3.1. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Unsurları	57
2.3.1.1.Sürdürülebilir gelişme.....	57

2.3.1.2.Sürdürülebilir kalkınma	58
2.3.1.2.1.Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma	62
2.3.1.2.2.Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik yerel yönetimlerin rolü	63
2.3.1.3 Kurumsal sosyal sorumluluk	65
2.3.1.4.Kurumsal hesap verebilirlik.....	67
2.4.BELEDİYELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE RAPORLAMA.....	69
2.5. LİTERATÜR TARAMASI.....	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI	
3.1.ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	81
3.2. METODOLOJİ	83
3.2.1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler	83
3.2.2. Çalışmanın Tasarımı.....	87
3.3.ARAŞTIRMA BULGULARI.....	91
SONUÇ VE ÖNERİLER	96
KAYNAKLAR	98
EKLER.....	113
Ek 1: SPSS ÇIKTILARI	113
Ek 2: EN YÜKSEK PUAN ALAN FAALİYET RAPORLARI	122

TABLolar DİZİNİ

Birinci Bölümdeki Tablolar

Tablo 1.1. İnternet Sitesinde Yayınlanması Gereken Bilgiler	32
---	----

İkinci Bölümdeki Tablolar

Tablo 2.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Küresel Ölçekte Ortaya Çıkışı ve Sürdürülebilirlik İçin Atılan Adımlar.....	40
Tablo 2.2. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri.....	63
Tablo 2.3. Belediyelerde SKA Uygulama Örnekleri	66

Üçüncü Bölümdeki Tablolar

Tablo 3.1. Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanlama Sistemi.....	89
Tablo 3.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanlama Kriterleri.....	90
Tablo 3.3 Büyükşehir Belediyelerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanları	91
Tablo 3.4. Korelasyon Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 3.5. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 3.6. Çoklu Doğrusal Regresyon Modelinin Özeti	94
Tablo 3.7. T-testi Sonuçları.....	94
Tablo 3.8. Gruplar Arası Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Özet Tablosu.....	95

ŞEKİLLER DİZİNİ

Birinci Bölümdeki Şekiller

Şekil 1.1. Odaklar ve Başarı Ölçütleri	24
Şekil 1.2. Stratejik Plan, Performans Programı ve Faaliyet Bağlantısı.....	28

İkinci Bölümdeki Şekiller

Şekil 2.1. Kurumsal Raporlamanın Gelişimi	49
Şekil 2.2. Sürdürülebilir Kalkınmaya Ulaşmanın Üç Hiyerarşik Adımı	59
Şekil 2.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi	65

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
BKH	: Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
BM	: Birleşmiş Milletler
ESHOT	: Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs
GRI	: Küresel Raporlama Girişimi
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
IIRC	: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi
KSSR	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İş adamları Derneği
SKA	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SKD	: Sürdürülebilir Kalkınma Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBB	: Türkiye Belediyeler Birliği
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKONFED	: Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UCLG	: Birleşmiş Kentler Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı
UCLG-MEWA	: Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı

UÇEP	: Ulusal Çevre Eylem Planı
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
ÜSR	: Üçlü Sorumluluk Raporlaması
VNR	: Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporu
YADES	: Yaşlı Destek Programı
WCED	: Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu

GİRİŞ

Muhasebenin temel kavramlarında tanımlanan, sosyal sorumluluk ve kurumsal sürdürülebilirliğin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Günümüz rekabet koşullarında, çeşitli kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri için toplumun menfaatlerini de gözetmeleri gerekebilir. Bu kurumlar yapmış oldukları faaliyetlerin yanı sıra sosyal sorumluluk anlayışları ile de değer kazanmaktadır. Hızlı nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkan çeşitli çevre sorunları, her ne pahasına olursa olsun ekonomik büyüme amaç edinilerek kurulan fabrikalar ve enerji ihtiyacını karşılamak için kurulan nükleer santraller gibi yapılar ekolojik dengeyi olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Altınbay, 2007: 1).

Ekonomik ve teknolojik ilerlemeye katkısı olduğuna inanılan kurum ve kuruluşların önemli bir kısmı ekonomik, sosyal ve çevresel problemlere yol açtığı gerekçesiyle toplum tarafından eleştirilmiş ve bunun sonucu olarak da çevre kirliliği, çalışan hakları ve konumu, iş güvenliği, yolsuzluk skandalları, toplumsal sorumluluk gibi meseleler daha çok dikkat çekmeye başlamıştır. Bu bağlamda kurumlar, sadece belli bir kesime değil tüm topluma karşı sorumlu olmaları gerektiğini fark etmiş ve sosyal sorumluluğa uygun faaliyette bulunmaları gerektiğini anlamışlardır (A.B. Başar ve M. Başar, 2006: 214). Ayrıca gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler sonucu ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere ilişkin sürdürülebilir bilgiler de üretmek durumunda kalmışlardır. Sürdürülebilirlik kavramı; ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere bağlı fırsatları değerlendirerek ve yine ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere bağlı riskleri yöneterek uzun vadeli değer yaratmak isteyen bir iş anlayışı olarak tanımlanmaktadır (Tutkavul, 2020: 144). Birçok kurum, sürdürülebilirlik ve sorumluluğun, toplum ve paydaşlar ile etkileşimli yönetimin, güç, itibar ve rekabet üstünlüğü getireceğini fark etmiştir (Senal ve Ateş, 2012: 178). Tüm bu gelişmeler sadece ekonomik sonuçları gösteren geleneksel bir raporlama anlayışı yerine daha gelişmiş olan ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları da içeren kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması (KSSR) anlayışına bırakmıştır (Şendurur, 2016: 2). KSSR, çeşitli kurum ve kuruluşların, topluma karşı etik ve sorumlu davranması, topluma ve çevreye zarar vermeden üretim yapma anlayışı ve finansal bilgiler yanında sosyal ve çevresel bilgilere de yer veren bir raporlama sistemi olarak tanımlanabilir

(Kaynar, 2011: 2). Kurum faaliyetlerinin sonuçlarına ilişkin önemli bilgilerin yer aldığı bu raporlar, finansal olmayan raporlama, sosyal ve çevresel raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması ve üçlü sorumluluk raporlaması (ÜSR) gibi farklı kavramlar da ifade edilebilmektedir. (Şendurur, 2016: 2). Kurumsal sosyal sorumluluğun öneminin artması ile faaliyette bulunan kurumlar ekonomik, sosyal ve çevresel çıktılarını gösteren bir rapor hazırlayarak topluma ve paydaşlara hangi düzeyde sürdürülebilir olduğu hakkında bilgi verebilmektedir (Kaynar, 2011: 2). KSSR, kurum ve kuruluş faaliyetlerinin kapsamını ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üçe ayırmıştır. Sürdürülebilirlik raporlaması kavramının oluşumu da hareketle bu üç boyuttan ortaya çıktığı söylenebilir.

Bugünkü dünya ekonomisi, doğal felaketler, küresel ısınma, fiziksel ve kimyasal etmenler gibi çevresel sorunlardan etkilenirken, gelir adaletsizliği, çeşitli kurumlarda yaşanan iltimas olayları ve yolsuzluk gibi sosyal etmenlerden de etkilenmektedir. Bunun için çeşitli kurum ve kuruluşlar, sadece ekonomik bilgi değil, bunun yanında sosyal ve çevresel bilgileri de paylaşma gereği duymuşlardır. Ekonomik, sosyal ve çevresel raporlamayı içinde barındıran sürdürülebilirlik raporlaması bu sayede günümüzde büyük önem kazanmış ve kazanmaya da devam etmektedir (Şendurur ve Karacaer, 2017: 899). Sürdürülebilirlik raporlaması; çeşitli kurum ve kuruluşların, gönüllülük esasına bağlı olarak ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlerine ilişkin bilgilerin raporlanarak kamuoyuna ve paydaşlara sunulması şeklinde tanımlanmıştır (Gerekan ve Bulut, 2018: 80). Günümüzde sürdürülebilirlik raporlamasının önemi giderek artmakla birlikte yayılım alanı da artırmaktadır.

Sürdürülebilir olma düşüncesi işletmeler ve çeşitli özel kuruluşları ilgilendirdiği gibi Türkiye’de yerel yönetim birimlerinden olan belediyeleri (büyükşehir, il, ilçe belediyeleri) de ilgilendirmektedir. Belediye, beldenin ve sakinlerinin mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır (Hasanov, 2009: 23). Ayrıca, 1982 Anayasası’nın 127.maddesinin 3. fıkrasında “Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.” denilmiş ve buna istinaden Büyükşehir Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu itibarla, büyükşehir belediyeleri de yerel yönetimlerin kuruluşları arasında sayılmaya başlanmıştır (Korkmaz, 2015: 14). Büyükşehir belediyesi, en az üç ilçe belediyesini kapsayan ve bu belediyeler arasında

koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade etmektedir (Keleş ve n, 2020: 74). Diğer kurum ve kuruluşlarda olduğu gibi büyükşehir belediyelerinin de sürdürülebilir olup olmadığının gözlemlenebilmesi için yapmış oldukları faaliyetler incelenmektedir. Büyükşehir belediyeleri yapmış olduğu bu faaliyetleri kendi web sitelerinde rapor olarak yayınlatabilmektedirler. Faaliyet raporu hazırlayacak olan belediyeler, mevzuata uygun bir şekilde faaliyet raporu hazırlanmakla yükümlüdür (Köse, 2015: 53). Faaliyet raporu; çeşitli kurum ve kuruluşların geçmiş performanslarını değerlendirdikleri ve geleceğe yönelik beklentilerini ortaya koydukları kurumsal iletişimin en etkili araçlarından biridir (Kaya, 2014: 106). Doğru hazırlanıp sunulduğu takdirde kurum hakkındaki her türlü bilgiyi yansıtmaya özelliğine sahip yazılı bir doküman niteliğindedir. Belediyelerde sürdürülebilir olma düşüncesi belediyelerin verimsiz ve yeterli düzeyde aktif olmayan bürokratik yapılarının değiştirilmesine katkıda bulunarak kamu hizmetlerinin daha etkili ve verimli olarak yerine getirilmesini sağlayabilir (Korkmaz, 2015: 10). Belediyeler sürdürülebilirlik bilgilerini içeren raporlar hazırlayarak, sürdürülebilirlik konusunda gelecekteki hedeflerin oluşturulmasında ve belediyelerin olumlu ya da olumsuz taraflarını belirlenmesinde katkı sağlayabilir. Ayrıca sürdürülebilirlik raporlamasının hazırlanması kurumsal hesap verilebilirliğin artırılmasına katkı sağlayarak önemli bir rol üstlendiği söylenebilir (şendurur, 2016: 33).

Bu alışma yerel yönetim birimlerinden biri olan büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik raporlamasını inceleyen bir çalışmadır. Çalışmada büyükşehir belediyeleri, sürdürülebilirlik raporlaması perspektifinden ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik raporlaması yönünden ne durumda olduklarını ve eksiklerinin görülmesi yönünden literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada 30 büyükşehir belediyesine ait 2020 yılında yayınlanmış olan faaliyet raporları kullanılmıştır. Büyükşehir belediyelerinin yıllık faaliyet raporlarında yer alan ekonomik, sosyal ve çevresel açıklamalara ait veriler, içerik analizi yöntemi ile sayısallaştırılarak, sürdürebilirlik raporlaması puanları belirlenmiştir. Daha sonra çoklu regresyon, bağımsız t-testleri ve anova gibi istatistikî yöntemler ile

sürdürülebilirlik raporlaması puanları birbirleriyle karşılaştırılarak, aralarında bir ilişki ve belirlenen gruplar arası anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ VE FAALİYET RAPORLARI

Yerel yönetimler tarihsel gelişmelere paralel olarak devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte yönetsel birim olarak ortaya çıkmıştır (Çiçek, 2014: 55). Yerel yönetimlerin ortaya çıkış nedeni ise merkezi devletin kendi sınırları içerisindeki her bölgeye aynı anda hizmet sunmasının zor olması olarak gösterilebilir (Göçoğlu, 2020: 5). Bu bölümde yerel yönetimlere ait bilgiler verilmiştir.

1.1. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimin tanımlanabilmesi için öncelikle yerel kavramının ne anlama geldiğini bilmek gerekmektedir. Yerel kavramı, ulusal sınırlardan daha dar sınırlara sahip, belirli bir yere özgü nitelikleri taşıyan, yönetimin kontrolü altında bulunan yer birimleridir. Bu bağlamda, il, ilçe ve köy gibi belirli bir yönetimin çatısı altında bulunan örgütler yerel yönetim veya mahalli idareler olarak tanımlanabilir (Hatay, 2021: 4). Yerel yönetimlere farklı yazarlar tarafından farklı tanımlar atfedilmiştir. Bir başka tanımda, ülkenin yönetim işlerinin yerel boyutta yürütülerek, merkezden ve merkezin taşra birimlerinden ayrıldığı yönetim biçimine “yerel yönetim” adı verilmektedir (Göçoğlu, 2020: 5). Bir diğer tanımda ise, temel varlık sebepleri insanların yerel, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve aynı zamanda merkezi iktidarın kendi otoritesini koruyabilmek için kurulan idari ve mali özerkliğe sahip kuruluşlardır şeklinde tanımlanmıştır (Yıldız, 2020: 1).

Anayasamızda yerel yönetimler; büyükşehir belediyeleri, il özel idareleri, belediyeler ve köyler olmak üzere farklı görev ve sorumluluğa sahip dört tür kurum olarak belirtilmiştir (Çağlar, 2020: 31). Yerel yönetimler anayasal kuruluş olmasının yanı sıra, karar alma organları halkın seçimi ile iş başına gelmektedir. Geçmişten bugüne kadar yapılan bu tür seçimler halkın demokrasiye katılımındaki ilk aşamalarından biri olarak görülmektedir (Toprak, 2006: 302).

1.1.1. Yerel Yönetimlerin Özellikleri

Yerel yönetimler, belirli bir yerde yaşayan yerel topluluğun yerel ihtiyaçlarına karşılık vermek üzere kurulan, toplumların ihtiyaçlarına ve gelişimlerine uygun olarak biçimlenen yönetsel, siyasal ve toplumsal özellikler taşımaktadırlar. Yerel halkı ilgilendiren hizmetler, devlet ve yerel yönetimler arasında paylaştırılmakla birlikte bu tür yönetimlerin yetkileri anayasa ve yasalar tarafından sınırlandırılmıştır. Buna bağlı olarak yerel yönetim tarafından gönderilen hizmetler etkinlik ve hız bakımından merkezi yönetime göre daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Yerel yönetimlerin bu özellikleri nedeniyle genellikle iş birliği ve yardımlaşma geliştiren yerel örgütler olarak nitelendirilmektedir (Keleş, 2006: 86).

Yerel yönetim kuruluşlarının özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Tortop vd, 2006: 129);

- Yerel yönetim kuruluşları tüzel kişiliğe sahiptir. Bu kavram, ilgili örgütün veya kuruluşun kendi başına ayrı bir varlık sayılabilir anlamına gelmektedir. Devlet kendi özel kişiliğine sahipken büyükşehir belediyeleri, il özel idaresi ve köy de devletten ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir. Bu kuruluşlar ancak kuruldukları coğrafi sınırlar içinde yetkilerini kullanabilir ve çalışmalarını yapabilmektedir. Örneğin bir belediye veya köy ancak kendi coğrafi sınırları içerisinde yetkilerini kullanabilir.
- Yerinden yönetim âdem-i merkeziyet ilkesine dayanır. Kamu hizmetlerinin devletin dışında başka kamu kuruluşları tarafından da yürütülmesi anlamına gelmektedir (Sula, 2017: 7).
- Yerinden yönetim kuruluşları özerk kuruluşlardır. Özerk kuruluşlar bağımsız olmamakla birlikte yönetimde merkezi birliği sağlamak amacıyla merkezi yönetimin denetimi altındadır (Gözübüyük., 2006: 97). Genel olarak kendi coğrafi sınırları içerisinde yer, biçim ve konu yönünden yasalarla sınırlandırılmıştır. Hangi görevlerin yerinden yönetim kuruluşları tarafından yapılabileceği devletin çıkardığı yasalarda yazılı olarak belirtilmiştir. Bu kuruluşlar çalışmalarını yaparken yasalara ve kurallara uymakla yükümlüdür.

- Yerel yönetimlerin karar organları seçimle işbaşına gelir. Bu kurumlarda yerel halkın seçtiği yönetim organları bulunmaktadır. Seçimin olması demokratik katılımın artmasını sağlayarak, merkezi yönetimin gücünü dengeleyebilmektedir. Aynı zamanda yurttaşların kamu politikaları oluşturulmasında söz sahibi olmasına da katkı sağlayabilmektedir (Erkul, 2010: 158-160).
- Yerel yönetim organları denetlenebilir. Her kurum ve kuruluştaki olduğu gibi yönetim organları da denetlenebilmektedir. Yönetim organlarının denetimi idari vesayet yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Yargı yoluyla yapılan denetimler sonucunda unvanlarını kazanabilir, kaybedebilir ya da İçişleri Bakanlığı soruşturmasına bağlı olarak görevden geçici olarak uzaklaştırılabilirler.
- Hizmetleri ve görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır. Bu duruma yerel yönetim birimlerinden olan büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri örnek olarak gösterilebilir. Hizmet paylaşımına göre temel kentsel hizmetlerin planlanması, vergi gelirleri, imar, altyapı gibi ekonomi ile kaynaklı hizmetler büyükşehir belediyelerin hizmet alanında yoğunlaşmıştır (Usta, 2021: 275). Bu durumda büyükşehir belediyeleri tarafından verilen hizmetler ve sorumluluklar ilçe belediyelerine göre daha fazla olabilmektedir. Hizmet yoğunluğuna göre gelir kaynakları da orantılı olarak artabilmekte veya azalabilmektedir.

1.1.2. Yerel Yönetimde Yapısal ve Fonksiyonel Dönüşüm Eğilimi

Dünyadaki küreselleşme süreci ve gelişen teknolojilerin hızlı artışı yerel yönetimlerin dönüşümüne de yön vermektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları başlamıştır. Kamu yönetimindeki bu dönüşümün temel odağında pratikleşmeyi kapsayan, insan gücüne dayalı işgücünden yüksek teknolojiye, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye, ulusal ekonomiden dünya ekonomisine ve merkezi yönetimden yerel yönetime gibi çeşitli alanlara geçiş yaşanmaktadır (Özer, 2006: 145-147). Bu dönüşümün en dikkate değer özelliği birbirine zıt etkenlerin devreye girdiği kendine özgü bir süreç olmasıdır. Eski tekdüze ve merkeziyetçi yapılanmaya karşı tepkisel olarak ortaya çıkan yerelleşme eğilimi; tarihi, kültürel ve fiziksel yerel kimlikleri yeniden biçimlendirmekte ve yerel halkın değerlerini ön plana çıkartarak daha insansı ve yaşanabilir bir dünya oluşturulmasına

katkı sağlamaktadır (Ökmen vd, 2013: 28). Yerel yönetimleri yeniden şekillendiren yapısal ve fonksiyonel dönüşüm, yerel ve sivil toplum ilişkilerini geliştirip halkın etkin katılımını sağlamıştır (Yörükoğlu ve Peker, 2011: 147).

Küreselleşme rüzgârı teknolojik gelişmelerin etkisiyle mal, hizmet ve iletişim araçlarının devinimim hızını artırarak bu metaların ulaşılabilirliğini kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin vermiş olduğu hizmetlerle ilişkili olan ekonomik, sosyal ve çevresel bilgilerin paylaşılması eskisine göre daha farklı bir boyuta taşınmıştır (Ökmen vd, 2013: 33-34).

1.1.3. Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediye

1.1.3.1. Belediyenin tanımı

Belediye; belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005). Bir başka tanımda ise, kanunlarca belirlenmiş belde sınırları içerisinde yaşayan sakinlerin “mahallî ve müşterek” nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliği bulunan kamu kurumu olarak tanımlanmıştır (Kılıç, 2020: 11). Bu kavram, belediye karar organlarının seçmenler tarafından seçilmesinden dolayı demokrasi kuramında “demokrasi okulu” olarak da adlandırılmaktadır (Toprak, 2014: 12).

Belediyelerin tarihçesi oldukça eski olmakla birlikte, merkezi devlet yönetimlerinden de daha eskidir. Cumhuriyet tarihinde ilk olarak 1930 tarih ve 1580 sayılı kanunla düzenlemeye gidilmiştir. Daha sonraları 2005 tarih ve 5393 sayılı kanunla belediye kavramı yeniden biçimlendirilmeye çalışılmıştır (Bingölbalı, 2021: 18). Bu kanun, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumluluklarını, çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla çıkartılmıştır. Aynı zamanda bu kanuna göre, nüfusu 5.000 ve üzerinde olan il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur şeklinde açıklanmıştır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

1.1.3.2. Belediyenin özellikleri

Belediyelerin özellikleri, topluca yaşama birimleri olmaları, yerel ortak hizmetleri yerine getiren birimler olmaları ve demokrasi gelişimini etkileyen birimler olmaları olarak özetlenebilir (Türkoğlu, 2009: 21-23). Halka hizmet konusunda önde gelen belediyeler, kanunlarla sınırları belirlenmiş anayasal özellikleri bulunmakla beraber kanunlarla kendilerine verilen yetkileri kullanarak kamu hizmetlerini yerine getirmekle yükümlüdürler.

Türkiye’de bulunan belediyelerin literatürde pek çok özelliğine değinilmiş olup aşağıda bu özelliklerden kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları, özerklik ilkesi, idari vesayet ve hizmette yerellik ilkesi açıklanmıştır.

1.1.3.2.1. Kamu tüzel kişiliği

Tüzel kişi, belli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş; kamu hukuku kurallarına göre kurulan, hukuk düzeninin bağımsız birer varlık olarak tanıdığı kişi veya mal toplulukları şeklinde tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2016: 376). Belediyelerin tüzel kişilikleri, kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulmuş olmakla birlikte anayasa ile tanımlanmıştır. Belediyeler kamu tüzel kişiliği sayesinde kamu gücü ayrıcalıkları başta olmak üzere çeşitli yükümlülükler ve yetkilerle donatılmıştır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005). Esasen tüzel kişilik, özerkliğin zorunlu bir unsurudur. Belediyeler, tüzel kişilik sayesinde alacaklı veya borç sahibi olabilmektedirler (Gözübüyük, 2015: 97).

Kamu hukuku, tüzel kişileri yapıları bakımından “kişi topluluğu” ve “mal topluluğu” olarak tasnif etmektedir. Kişi topluluğu; ortak çıkarların gerçekleştirilebilmesi amacıyla bir araya gelen topluluğa, kamu hukuku kurallarına göre kişilik verilmesi olarak tanımlanırken, mal topluluğu ise; belli bir mal ve hizmet topluluğuna kamu hukuku kurallarına göre kişilik verilmesi olarak tanımlanmıştır (Çağlayan, 2016: 377). Belediyeler, kamu idareleri olarak adlandırılan kişi topluluğu şeklindeki kamu tüzel kişisi grubuna dâhil edilmektedirler. Bu nedenle belediyeler, kanunların kendilerine verdiği yetkiye dayanarak idari işlemlerde bulunabilme hakkına sahiplerdir. Belediyelerin tüzel kişiliğinin oluşmasında en önemli etken karar organlarının halk tarafından seçilmiş olmasıdır. Hukuki yapıları devlet tüzel kişisine

benzemektedir. Bunun sonucu olarak belediye çalışanlarının birçoğu kamu görevlisi sayılmakta ve vergi toplayabilmektedirler (Toprak , 2006: 14).

1.1.3.2.2. Özerklik ilkesi

Özerklik, yerel yönetim birimleri üzerinde herhangi bir merkezi yönetimin müdahalesi olmaksızın, kendi bünyesindeki teşkilat ve işlerini düzenleyebilmeleri için tanınan nitelikli yasal yetki olarak tanımlanmaktadır (Gülşin, 2008: 24). Ancak bu ilke belediyelere sınırsız hareket etme özelliği tanımaz ve kavramsal olarak bu ilke tam bağımsızlık anlamına gelmemelidir. Belediyelere tanınan bu özellik kanunların tanıdığı sınırlar çerçevesi içinde kullanılmakta ve merkezi yönetimin denetim ve gözetimi altındadır. Bu bağlamda özerklik, belediyenin temel unsurunu temsil etmekle beraber yerel yönetim birimlerinin en önemli ilkelerinden biridir. Özerkliğin bir başka özeliği ise, belediye kuruluşlarının kesin karar alma organlarının bağımsızlığını ve parasal alanda sahip oldukları hareket özgürlüğünü göstermektedir (Gözübüyük, 2015: 97). Belediyelere ve diğer yerel yönetim birimlerine verilen bu yetkilerin temel amacı, halkın sorunlarına daha hızlı çözüm bulabilmek ve hizmetlerin en hızlı şekilde halka ulaştırabilmesini sağlamaktır.

Yerel özerklik ilkesinin belli başlı üç temel amaca hizmet ettiği söylenebilir (Gülşin, 2008: 24). Bunlar;

1. Yerel halkın hizmet taleplerini yerine getirebilmek için yerel yönetime yetki ve esneklik sağlamak.
2. Yerel yönetimlerin bulundukları coğrafi koşullara ve ihtiyaçlarına göre uygun yönetim yapısı ve şeklinin belirlenmesini sağlamak.
3. Yerel yönetimi genellikle merkezi yönetimin müdahalelerine karşı koruma altına almak ve aynı zamanda merkezi yönetimi de mevcut ya da yeni gereksinimlerin karşılanması için yetki ve kaynak konularındaki talep ve baskılarına karşı muhatap kılmamaktır.

Yerel idarelerde gerçek bir özerkliğin söz konusu olabilmesi için aşağıdaki koşulların bulunması gerekmektedir (Tortop vd, 2006: 54):

- Özerk bir kuruluş kesin kararlar alabilmelidir.
- Yerel idarenin işleyişinden sorumlu olan personel, merkezi idare karşısında bağımsız olmalıdır.
- Yerel yönetimlerin yetkileri merkezi yönetim tarafından zayıflatılmamalıdır.
- Yönetim organları seçimle işbaşına gelmelidir. Bu koşul özerkliğin en önemli koşullarından birisi olmakla birlikte merkezi idare karşısında yerel idarelerin bağımsızlığını sağlayacak en önemli unsurdur (Gülşin, 2008: 24).
- Yeterli parasal olanaklara sahip olmaları zorunludur. Yerel yönetimler, kendilerine yeterli maddi kaynaklar sağlandığı ölçüde özerk sayılabilirler.

1.1.3.2.3. İdari vesayet

Anayasamızın 123. maddesinde “idare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür” ilkesi açıkça belirtilmiştir. Bu ilkeye bağlı olarak merkezi idareye yerinden yönetim kuruluşları üzerinde denetleme yetkisi tanınmıştır. Tanınmış olan bu denetim türüne idari vesayet denetimi adı verilmiştir (Gülşin, 2008: 19). Ancak her yetkide olduğu gibi, idari vesayet yetkisini kullanmanın da birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar, kuruluş amaçlarına ters düşmeyecek şekilde kullanılması ve ön görülen kurallar çerçevesinde kullanılması şeklinde belirtilmektedir (Gülşin, 2008: 19).

Merkezi yönetim, kanunla kendisine tanınan idari vesayet yetkisine dayanarak, kamu yönetim bütünlüğünün sağlanması ve hizmetlerin daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için belediyeleri idari vesayet yetkisi altında denetleyebilmektedir (Toprak, 2006: 11). İdari vesayetin temel amacı özerkliği kötüye kullanma ihtimallerinin önlenmesidir. Bu yetki yerel yönetimlerin partizanca uygulamalarına kalkışmalarını önlemek, mali denetim güçsüzlüğünü engellemek, bölgeler arası eşitsizliği gidermeye çalışmak ve artan kırtasiyecilik maliyeti gibi bazı sakıncaları ortadan kaldırarak kamu yararını gözetmek amacıyla verilmektedir.

Yukarıdaki tanım ve açıklamalardan yola çıkarak idari vesayetin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Gülşin, 2008: 20);

- 1.) Kanuna dayanır ve kanunla sınırlıdır.
- 2.) Yerel yönetim birimlerinin kararları, işlemleri, eylemleri, organları ve personeli üzerinde uygulanır.
- 3.) İdari vesayet idari bir denetimdir. Bu sebeple ancak idari makamlar tarafından uygulanabilmektedir.
- 4.) İdari vesayet özü itibarıyla devletin birliğini, genel çıkarlarını, kamu hizmetlerinin düzenini sağlamak ve korumak amacıyla oluşturulmuştur.

İdari vesayet yetkisine sahip olan makamlar, yerinden yönetim kuruluşlarının almış oldukları kararları iptal edebilir veya değiştirmeden olduğu gibi kabul ederler. İdari vesayet makamları, yerel yönetimlerin almış oldukları kararları değiştirememekle birlikte değiştirip onaylayamazlar. Kabul edilmeyen veya bozulan kararlar yerine, ancak yerinden yönetim kuruluşları yeni kararlar alabilir veya değiştirebilir (Tortop vd, 2006: 50). İdari vesayet hiyerarşik denetim anlamına gelmemelidir. Hiyerarşik denetimde kişi ve kuruluşlar arasında bir alt üst ilişkisi bulunduğu halde, idari vesayette durum bu şekilde değildir. İdari vesayet kanunun verdiği yetkiye dayanmaktadır.

1.1.3.2.4. Hizmette yerellik ilkesi

Hizmette yerellik ilkesi, “bir hizmeti en yakın birim yürütsün” anlayışına dayanmaktadır. Belediyeler tarafından verilecek hizmetler, “en yakın yerlerde ve en uygun” yöntemlerle sunulmaktadır. (Eryılmaz, 2019: 79-80). Bu ilke merkez-yerel hizmet bütünlüğü içinde yerli halkın isteklerinin önem kazanması olarak vurgulanmaktadır. Yerellik ilkesi ile sahip olunan yetkiler yeterli olmak koşuluyla, her zaman üst kademede ki yönetimlere değil, alt kademelerde bulunan, halka en yakın yönetimlere de öncelik tanınması öngörülmektedir. Bu ilke, birey toplumun odak noktasına yerleştirip kendi imkânları ile yerine getirebileceği görevlerin, kendisinden alınarak başka bir üst idari birime verilmemesi anlamını taşımaktadır (Toprak, 2006: 16).

Belediyelerin siyasal bir özelliği olan hizmette yerellik ilkesi, görevlerin birey tarafından kendi başına yerine getirebileceği gibi yetki paylaşımında da önemli

katkılar sağlamaktadır (Demir ve Karakütük, 2003: 74-75). Buna göre merkezi yönetim, hizmetleri yerel düzeyde hiç yerine getirilemiyor ya da aktif bir biçimde yürütülemiyorsa bir alt basamağa yani yerel yönetimlerin bu hizmetleri üstlenmesi sağlanabilir (Eryılmaz, 2019: 80). Hizmette yerellik ilkesi, bir yandan görevlerin yapılması aşamasında bireyi toplumsal kurumların ortasına çekmekte diğer yandan ise, toplumu birey karşısında öne almasına temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda alt basamaklardaki yönetsel birimlerin hareket alanını genişletilirken aynı zamanda üst birimlerin alt basamaklardaki yönetsel birimlere müdahale etme bahanesini de oluşturmaktadır (Şahin, 2018: 20).

1.1.3.3. Belediyenin görevleri

5393 sayılı belediye kanunun 14. maddesinde, belediyenin görevleri şu şekilde açıklanmıştır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005);

Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

- a) Belediyeler imar, ulaşım, su dağıtımı ve kanalizasyon gibi kentin alt yapısıyla ilgilenmekle beraber cadde ve sokaklardaki çöplerin toplanarak yolların temizlenmesi, acil yardım hizmetleri, itfaiye hizmetleri, kurtarma ve ambulans gibi halk sağlığını korumaya yönelik hizmetler de belediyelerin görevleri arasındadır. Ayrıca belediye sınırları içerisindeki imar ile ilgili izin ve belgelerin oluşturulması, gençlik ve spor yurtlarının yaptırılması, nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelerde kadın ve çocuklar için konuk evlerinin açılması, kültür merkezlerinin açılması ve spor alanlarının yaratılması da belediyenin görevleri arasında yer almaktadır. Belediye sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşların evlilik ve nikâh işlemlerinin gerçekleştirilmesi, mesleki anlamda eğitim kurslarının düzenlenmesi buna bağlı olarak mesleki becerilerin artırılması ve kazanılmasında da belediyeler büyük rol üstlenmektedir.
- b) Belediyeler devlete ait her seviyedeki kurum ve kuruluş binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya özel sektöre yaptırabilir. Okul binaları, sağlıkla ilgili her türlü tesisin ve mabetlerin her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir. Kültür ve tarihi değeri bakımında önem taşıyan mekânların korunmasını sağlar. Korunması ve tadilatının yapılması mümkün

olmayan yapıları yıkarak tekrar yenisini yaptırabilir. Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi amacıyla belediye sınırları içerisinde izinsiz, kayıtsız satış yapan işletmeleri tespit ederek gerekli cezai işlemlerin yaptırılmasını sağlar. Spor teşvik etmek amacıyla gençlere her türlü spor malzemesi verir. Spor kulüplerine ayni ve nakdi yardımlarda bulunarak spor müsabakaları düzenler. Yurt içi ve yurt dışı karşılaşmalarında dereceye giren adaylara ve kendilerini eğiten antrenörlere belediye meclisi kararı ile ödül verebilmektedir.

Belediyeler, hizmetlerini öncelik sırasına ve mevcut mali durumuna göre belirlemektedir. Hizmetlerini hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmek için hizmetlerini vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun olan tekniklerle sunar. Buradaki tekniklerden kasıt hizmeti alan vatandaşın bulunduğu durumdur. Hizmet sunumunda yaşlı, engelli, bakıma muhtaç ve yoksul vatandaşlara göre uygun yöntemler seçilmektedir. Belediyeler görev, sorumluluk ve yetki alanı sınırlılıklarını kapsamakla birlikte belediye meclisinin kararı ile komşu olan belediyelere de hizmet götürülebilmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

Belediyeler bu görev ve sorumluluklarını yerine getirirken önemli bir takım yetki ve imtiyazlardan yararlanırlar. 5393 sayılı belediye kanunun 15. maddesinde, belediyenin yetki ve imtiyazlardan önemli olanları aşağıdaki gibi sıralanmıştır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

- 1) Belediyeler, birlikte yaşayan belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla girişimde bulunarak hizmet üretmektir. Bu maddede hizmetler sunulurken belde sınırları içerisinde yaşayan belirli bir kişi, aile veya belirli bir zümrenin özel çıkarlarını değil, aynı bölgede yaşamaktan doğan eylemlerin yarattığı toplumsal ihtiyaçların karşılanmasını ve özünde kamusal hizmet kişiliğinin daha üstün geldiği mahalli müşterek beklentilerini vurgulamaktadır.
- 2) Kanunların belediyeye vermiş olduğu yetki sınırları içerisinde kendi sorumlulukları ile alakalı yönetmenlik çıkarabilir, belediye yasakları koyabilir, uygulayabilir ve kanunlarda belirtilen cezaları verebilir. Bu yetki ve imtiyazlar daha öncede belirtildiği gibi yerel idare yönetimlerindeki görev ve

sınırlandırılmalar çerçevesinde uygulanır. Belediyeler yönetmenlik çıkararak, eylemlerini anayasaya uygun bir şekilde sürekliliğini sağlayabilirler.

- 3) Kişi veya toplulukların eylemleri ile alakalı olarak kanunlarda belirtilmiş olan izin ve ruhsat verme işlemini gerçekleştirir. Belediye sınırları içerisinde açılmış veya açılacak olan sıhhi; bakkal, büfe, manav, süper market, eğlence yerleri gibi çevreye ciddi zararlar vermeyen iş yerlerinin açılmasına izin vermek. Bunun dışında gayri sıhhi; faaliyetleri sırasında kimyasal, fiziksel, biyolojik, ruhsal ve sosyal yönden çevresine ciddi zarar veren, doğal kaynakların kirlenmesine sebep olan veya olabilecek müesseselerin izin ve ruhsatlandırılma işlemlerini düzenlerler. Her iki müessesenin şartları ayrı ayrı düzenlenmiş olup yönetmenliklere göre uygulanmaktadır. Sıhhi müesseseler insanların yaşadıkları yerlerden uzak olması şartına bağlı kalmazken, gayrisıhhi müesseseler insanların sağlığı açısından uzak yerlerde kurulması gerekmektedir. Gayrisıhhi tesislerin zararlı etkilerin yok edilmesi veya en aza indirilmesi sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Bu sebeple bu tür tesislerin kontrol altına alınmış olup ruhsatlandırma ve izin verme işlemleri ilgili usul ve esaslara göre belirlenmektedir.
- 4) Belediyenin öz gelirlerinin bir kısmını oluşturan katılma payları: yol harcamalarına katılma payı, su tesisleri ve atık su harcamalarına katılma payı, doğal gaz gibi hizmetler karşılığında alacakların tahsilini yapar veya yaptırır. Ayrıca belediyenin özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, harç, resim tahakkuk ve tahsil işlemlerini düzenler. Açıklanmış olan bu işlemler ve hizmetler, tamamlanıp halkın istifadesine sunulduktan sonra yapılır (Yiğit, 2018: 438).
- 5) İçme suyu konusunda görevli kuruluşlardan olan belediyeler, müktesep haklar saklı olmak üzere; endüstri suyu sağlamak, kanalizasyon suyu ve yağmur suyunun ayrıştırılmasını, uzaklaştırılmasını, kullanımını sağlamak ve bu işlemlerin gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan gerekli tesislerin kurulmasını sağlayabilmektedir. Bunun dışında toplu taşıma yapmak amacıyla; otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel ve metro gibi raylı sistemler dahil her çeşit toplu taşıma modeli kurabilir, kurdurabilir, işletebilir veya işlettirebilir. Bu

hizmetlere ek olarak taşkın koruma tesisleri, bataklık kurutma tesisleri gibi örnekler verilerek de çoğaltılabilir.

- 6) Mahalli müşterek özellikteki ihtiyaçların karşılanması amacıyla, belde sınırları içerisinde veya beldeye yakın çevrelerde belediyeler tarafından hizmet binası, dinlenme, eğitim, sosyal tesis gibi çeşitli adlar altında taşınmaz alabilir, kamulaştırabilir, satabilir, kiralayabilir, kiraya verebilir, trampa(takas) yapabilir ve bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tahsisine karar verebilir. Bu yapıların tahsis amacı dışında kullanılması halinde ise tahsis işlemi iptal edilebilir.
- 7) Belediyeler, gelirlerinin yetmediği durumlarda karşılıksız bağış kabul edebilir, iç ve dış borçlanmaya gidebilir. Belediyede borçlanmaya karar veren organ belediye meclisidir. Borçlanma sınırsız olmamakla birlikte dış borçlanma sadece yatırım programında yer alan projeler çerçevesinde sınırlandırılmaktadır (Koç, 2015: 551).
- 8) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava uyumsuzluklarını yargı yoluna gitmeden önce sulh yoluna başvurarak anlaşmanın tasfiyesine karar verebilir. Belediyeler bu yetkiyi yalnızca belediye meclisi ve belediye encümeni vasıtasıyla kullanabilir (Zor, 2020: 51).

Sıralanmış olan bu yetki ve imtiyazlarla birlikte belediyeler, belediye sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla belde sakinlerinin geri bildirimde bulunmalarını sağlayabilir, kamuoyu yoklaması veya araştırması yapabilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

Belediyelerle ilgili anlatılan tüm bu görev ve yetkiler dışında belediye mallarına zarar verenler devlet malına zarar vermiş sayılır ve aynı zamanda suç işlemiş sayılırlar. 2886 sayılı devlet ihale kanununun 75' inci maddesindeki hükümler belediye taşınmazları hakkında da uygulanmaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

1.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

Büyükşehir belediyesi; en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade etmektedir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Belediye sınırları içerisinde en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

Türkiye'deki nüfusun büyük bir kısmı şehirlerde yaşamakta ve şehirlerde yaşayan nüfus oranı da giderek artmaktadır. Türkiye' de 2019 yılında %92,8 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2020 yılında %93' e yükselmiştir. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,2' den %7' ye düşmüştür (TUİK, 2021). 2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye nüfusu 83.614.362 kişi olup bu nüfusun büyük bir kısmı büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşamaktadır. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı ülke yüz ölçümünün yarısından fazlasını kapsamaktadır (TUİK, 2021). Artan nüfus artışına bağlı olarak bireylerin kentlerde yaşamayı tercih etmesi belediyelerde yapısal ve fonksiyonel değişimi de beraberinde getirmiştir.

1982 Anayasası'nın 127.maddesinin 3. fıkrasında “kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.” denilmiş ve buna istinaden 1984 yılında 3030 sayılı büyükşehir belediye kanunu hayatımıza girmiştir. (Korkmaz, 2015: 14). Bu kanunla, 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç ayrı ilde büyükşehir uygulamasına geçilerek büyükşehir belediyeleri de yerel yönetim kuruluşları arasında yerini almıştır (Göçoğlu, 2020: 19). Nitekim ülkemizde, bu üç büyük kentimizin etrafında da çok sayıda yeni yerleşim yeri kurulmuş ve bu yerleşim birimlerinde nüfus artışından kaynaklı, merkezde bulunan belediye ile arasında birçok karışıklığı beraberinde getirmiştir. Bu sebeple daha iyi hizmet kalitesi sağlamak amacıyla büyükşehir belediye modeli çeşitli niteliksel ve niceliksel değişiklikler geçirerek diğer büyük yerleşim merkezlerine de uygulamaya konulmuştur. Günümüzde ise büyükşehir belediyelerin sayısı giderek artmakla birlikte, 6360 sayılı kanun ile Türkiye'de büyükşehir belediyelerin sayısı 30'a yükselmiştir (Arıkboğa,

2015: 8). Büyükşehir belediyelerinin yürütme organı belediye başkanı, karar organı belediye encümeni ve genel karar organı da belediye meclisidir (Karakaya, 2020: 81).

1.2.1. Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğini ifade etmektedir. Büyükşehir belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından beş yıllık süre için doğrudan seçilir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Büyükşehir belediye başkanın görev yardımcısı bulunmamakla birlikte bunun yerine büyükşehir belediyesi başkanın teklifi doğrultusunda İçişleri Bakanlığı'nın atayacağı personel, genel sekreter görevini yürütmektedir (Göçöğlu, 2020: 39-40).

Büyükşehir belediye başkan vekili ise, belediye kanunundaki usullere göre belirlenir. Ancak, büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamaz. Ayrıca büyükşehir ve büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları, görevlerinin devamı süresince siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında da görev alamaz. (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

Büyükşehir belediye başkanına verilmiş olan güçlü yetkilerden bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Karakaya, 2020: 81; 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004);

- Belediye meclisinin ve encümeninin kararlarının uygulanması
- Bütçe, stratejik plan ve yatırım programı gibi temel politika belgelerinin hazırlanması
- Personel atamalarının sağlanması, belediyeyi ve belediyeye bağlı kuruluşlarını denetlemek
- Büyükşehir belediyesinin alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak
- Yetkili organların ve belediye meclisinin kararını da almak koşuluyla, gerekli tasarruflarda bulunabilir, bağışları kabul edebilir ve büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapabilir.
- Bütçede dar gelirli ve bakıma muhtaç vatandaşlar için ayrılmış olan ödeneği kullanabilir.

- Büyükşehir belediye meclisi kararlarından hukuka aykırı bulduklarını meclise tekrar iade etme imkânının sağlanması gibi yetkiler belediye başkanını güçlendiren yetkiler arasındadır.

1.2.2. Büyükşehir Belediye Encümeni

Belediye meclisinden sonra büyükşehir belediyelerinin ikinci karar organı belediye encümenidir (Karakaya, 2020: 89). Büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Belediye başkanının encümen toplantılarına katılamadığı durumlarda genel sekreter başkanlık eder.

1.2.3. Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediye meclisi, 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanununun 12. maddesinde aşağıdaki gibi açıklanmıştır;

“Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelerden oluşur. Büyükşehir belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinin başkanı olup, büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye meclisleri ile bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlarda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır” (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

Büyükşehir belediye meclislerinin, ilçe belediyelerinin faaliyetleri üzerinde bazı yetkinlikleri bulunmaktadır. Büyükşehir belediye meclisi, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında görev paylaşımı yapılamadığı zaman ya da uyuşmazlık çıkması durumunda büyükşehir belediye meclisi olaya müdahale ederek gerekli işlemleri uygulamaktadır. Aynı zamanda büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında ortak projeler geliştirilerek çeşitli yatırımlar yapılabilir (Şengül, 2020: 145). İlgili konu hakkındaki detaylı açıklamalar büyükşehir belediye kanunun 27. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Ayrıca büyükşehir belediye kanunun 11. maddesinde

de imar denetim yetkisine de sahip olduğu belirtilmişidir. Büyükşehir belediyeleri denetim yetkisi altında, ilçe ve ilk kademe belediyelerden konu ile ilgili her çeşit bilgi ve dokümanı istemeyi, incelemeyi ve gerektiğinde bunların kopyasını almayı talep edebilir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Aynı zamanda bu belgelerin en geç on beş gün içinde verilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

1.2.4. Büyükşehir Belediyelerinde Mali Yapı

Genel olarak büyükşehir belediyelerinde mali yapı kavramı bütçeyle ilgili olmakla birlikte mali yapı içinde en önemli aracın bütçe kavramı olduğu söylenebilir. Bütçe, devletin veya bir kamu kurumunun belli bir dönemdeki gelirlerini ve giderlerini tahmin eden ve yürütme organına harcamaların yapılması, gelirlerin toplanması konusunda yetki ve izin veren bir kanundur ( ağlar, 2020: 43). Büyükşehir belediyelerine her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım yapmak amacıyla çeşitli kanunlarla gelir im naları sağlanmıştır. Büyükşehir belediyeleri, merkezi yönetimin tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğe yani idari özerkliğe sahiptir. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerin kendilerine özgü hak ve borçlarının yanı sıra merkezi yönetimden ayrı bir bütçeye ve gelir kaynaklarına sahip olması gerekmektedir (Türkoğlu, 2013: 42).

Kamu hizmetleri büyükşehir belediyelerinin de dâhil olduğu çeşitli birimler tarafından yürütülmektedir. Bu hizmetlerin yürütülebilmesi için çeşitli finansal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinin görevlerini yerine getirebilmek ve harcama yapabilmek için maddi kaynaklara sahip olmaları gerekmektedir. Hizmetler için finansal kaynak bulunamaması, verilen görev ve sorumlukların rasyonel dağılımının gerçekleşmemesine ve yönetimler arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde kurulamamasına sebep olmaktadır ( nl , 1993: 4).

1.3. BüYüKşEHİR BELEDİYESLERİNDE KURUMSAL İLETİşİM ARACI OLARAK YILLIK FAALİYET RAPORU

Küreselleşmenin etkisiyle ülkeler arasında artan etkileşim ve artan liberalleşme kamu sektöründe yeniden yapılandırma çalışmalarını hızlandırmıştır (KPMG, 2021: 1). Geçmişte hız bakımından yavaş bir şekilde ilerleyen iletişim, kendilerini tanıtmaya çabalayan kurumlar için sadece belli bir kesime ulaşan bir uğraş olmuştur. Ancak teknolojik ilerlemelerle birlikte 20. yüzyıl boyunca gelişen iletişim olanakları,

mesajları aynı anda birçok kişiye ulaştırma imkânı sağlamıştır (Çetintaş, 2014: 93). Bu durum karşısında çeşitli kurumlar, sürdürülebilirlik anlayışına bağlı olarak halk tarafından takdir edilen ve beğenilen bir kurum olma politikasını daha hızlı bir şekilde yaymaya olanak bulmuştur. Bu kurumlar, hedef kitle ile iletişim sağlamak için sosyal medya, e posta ve faaliyet raporu gibi çeşitli iletişim araçlarından yararlanmaya ve bunları kullanmaya başlamışlardır. Birçok kurum paydaşlarla daha detaylı bir iletişim ve kendilerini daha iyi ifade edebilmek için faaliyet raporlarını etkin bir şekilde kullanmıştır. Bu sayede yapmış oldukları faaliyetleri ve gelecekteki hedeflerini raporlar halinde hazırlayarak internet ortamında hızlı bir şekilde tüm kesime ulaştırmışlardır. Bu raporlar bazı kurumlarda gönüllük esasına bağlı olarak hazırlanırken, belediyelerde yasal olarak zorunlu kılınmıştır. Bu açıklamalara dayanarak kurumsal iletişimin tanımı şu şekilde yapılabilir; kurumsal iletişim, kurumun tüm iletişimlerinin tutarlı bir şekilde yönetilmesi, kurum kimliğinin geliştirilmesi, ilgili çevrelere etkili şekilde iletilmesi ve arzulanan kurumsal imaj ve kurumsal itibarın elde edilmesidir (Çoban ve Tüfekçi, 2015: 391). Faaliyet raporu ise; çeşitli kurum ve kuruluşların geçmiş performanslarını değerlendirdikleri ve geleceğe yönelik beklentilerini ortaya koydukları kurumsal iletişimin en etkili araçlarından biri olarak tanımlanabilir (Kaya, 2014: 106). Bu rapor diğer iletişim sınıflarından farklı olup uzun vadeli uygulanmakla birlikte amacı imaj oluşturmak veya korumaktır. Doğru hazırlanıp sunulduğu takdirde kurum hakkındaki her türlü bilgiyi yansıtmaya özelliğine sahip yazılı bir doküman niteliğindedir. Ayrıca bu raporlar bağımsız denetimin ana hatlarından birini oluşturmaktadır. Geçmişte bu raporlar ağırlıklı olarak finansal, bütçe ve mali kaynaklara bağlı olarak hazırlanırken, günümüzde ise kurumsal sürdürülebilirlik anlayışı getirilmiş ve buna bağlı olarak ekonomik, sosyal ve çevresel kavramlarını ilgilendiren konulara da yer vermeye başlanmıştır. 1997 yılında ilk kez John Elkington tarafından ortaya koyulan “*Triple Bottom Line*” kavramı ile geleneksel muhasebe raporlama anlayışı, sadece finansal performanslara ait bilgiler içermesinin yanı sıra sosyal ve çevresel performansa ait bilgileri de içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu görüşe göre, bu üç kavramlardan birinin ihmal edilmesi kurum ve kuruluşların sürdürülebilirliğini tehlikeye atacağına vurgu yapmıştır (Gençoğlu ve Aytaç, 2016: 52).

Belediye Kanunu'nun 56. maddesine göre; belediye başkanı, stratejik plân ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine

göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan bir faaliyet raporu hazırlar. Hazırlanan rapor nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderilir ve kamuoyuna açıklanır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005). Meclise sunulan faaliyet raporu aynı zamanda stratejik planı da meclise sunmaktadır. Belediye, meclisin onayladığı stratejik plana uygun olarak faaliyetlerini yürütmekle yükümlüdür (Azaklı ve Özgür, 2005: 299).

1.3.1. Stratejik Plan

Yeni kamu yönetim anlayışının tamamlayıcı bir parçası olan stratejik planlama, kamu kurumlarında 1980'li yıllardan sonra kullanılmaya başlanmıştır. Stratejik planlama kavramı; kuruluşların mevcut durum ve geleceklerine yönelik hedefler oluşturmalarının yanında oluşturulan bu hedeflerin ölçülebilir göstergeler ile başarıyı izleme ve değerlendirilmesini sağlayan bir planlama yaklaşımını ifade etmektedir (Gözlükaya, 2020: 5). Daha geniş bir ifadeyle stratejik planlama; bir kuruluşun ya da örgütün gelecekte başarılı olabilmesi için geleceğin tasarlanmasını ve geliştirilmesini ifade eder (Demir ve Yılmaz, 2010: 72). Gelecek eksenli olan stratejik planlama, örgütün misyonunu ve vizyonu ortaya koymasını sağlayarak atılacak adımlara yön verir. Bu bağlamda kendi içinde bir amaç olmaktan ziyade, sadece bir kuruluşun performansını iyileştirmek için kullanılan bir araç olarak görülebilir (Akman ve Özasan, 2018: 58). Stratejik plan, Neredeyiz? Nerede olmak istiyoruz? İstedığımız sonuca nasıl ulaşabiliriz? İstedğimiz sonuca ulaşmamızda avantaj ve dezavantajlarımız nelerdir? ve İstedğimiz sonuca ulaşabildik mi? gibi sorulara yanıt bulmayı sağlayan bir süreçtir (Kahveci, 2008: 1).

Pek çok ülkede 1960'lı yıllarda özel sektörde kullanılan stratejik planlama kavramı, kamu sektöründe 1980'li yıllardan sonra kullanılmaya başlanmıştır. Bu sebeple özel sektörde kullanılan stratejik planlama uygulamalarının kamu yönetiminde uyum sağlayacak biçimde kişiselleştirmeyi kapsayan ve benzer strateji anlamına gelen "quasistrategy" kavramı benimsenmeye başlanmıştır (Johnsen, 2016: 33). Kamu sektöründe benimsenen bu görüş her ne kadar benzer şekilde benimsenmeye ve uygulanmaya çalışılsa da kamu sektörünün kendine has şartları nedeniyle birtakım zorlukları bulunmaktadır. Ancak bu zorluklar sorun teşkil etmemekle birlikte bu planı yapılamaz kılmamaktadır (Erbaşı, 2010: 3-4).

Kamu kurumlarının stratejik planlamayı tercih etmelerinin temelinde sürdürülebilir kamusal değer yatmaktadır (Akman ve Özaslan, 2018: 59). Stratejik planların uygulanma amacı özel sektörde olduğu gibi kamu sektöründe de kurumsal değer ve kurumsal sürdürülebilirlik yaratmaktır. Kurumsal değerın sağlanabilmesi; kurum içi hayal gücünün sağlayacağı yaratıcılık ve kararlılıkla beraber hizmetlerin şartlara uygun bir şekilde yerine getirilmesi ile mümkün olabilir (Akman ve Özaslan, 2018: 59).

Stratejik planlama, günümüzde gerek özel sektör gerekse de kamu sektörü olsun her iki sektör açısından önemli bir yönetim aracı olarak görülmektedir. Bu sebeple, stratejik planlama kavramını doğru bir şekilde anlamak gerekmektedir. Stratejik planlamanın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Başaran, 2020: 15-16; Gözlükaya, 2020: 13);

1. Gerçekleşmesi beklenmeyen vakalar karşısında hangi şekilde hareket edileceği ve nasıl bir tutum sergileneceği konusunda yardımcı olur.
2. Stratejik planlamada kararlar geleceğe dönük ve uzun dönemde oluşturulur.
3. Stratejik planlamalar kesinlik ifade etmezler. Stratejiler değişebilir, fakat amaçlar değişmez, kurum için asıl olan başarıyı yakalama arzusudur.
4. İstatistikî analizler yapılarak hazırlanırlar.
5. Kurumlar ve kişiler arasındaki iletişimin kalitesini artırılmasında katkı sağlarlar.
6. İç ve dış analizlerin yapılmasını sağlarlar.
7. Sektörde ve hukuki mevzuatta meydana gelen değişim takiplerinin yapılması sağlanır.
8. Personellerin kabiliyeti ve beklentilerinin belirlenmesini sağlarlar.

Belediyelerde stratejik planlamanın hazırlaması için tanınan süre bir yıl olarak belirlenmiştir. Bu tarihten sonra ilgili belediyeler stratejik plan ile bu planların uygulanmasına yönelik olarak hazırladıkları faaliyet raporlarını, meclise ve kamuoyuna sunmaktadır (Şahin vd, 2016: 1349). Belediye kanununun 26. maddesine göre; belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından mahallin mülkî idare amirine gönderilir. Mülki idare amiri, dosyayı gerekçeli görüşüyle birlikte Danıştay'a gönderir. Yetersizlik kararı, Danıştay'ca uygun

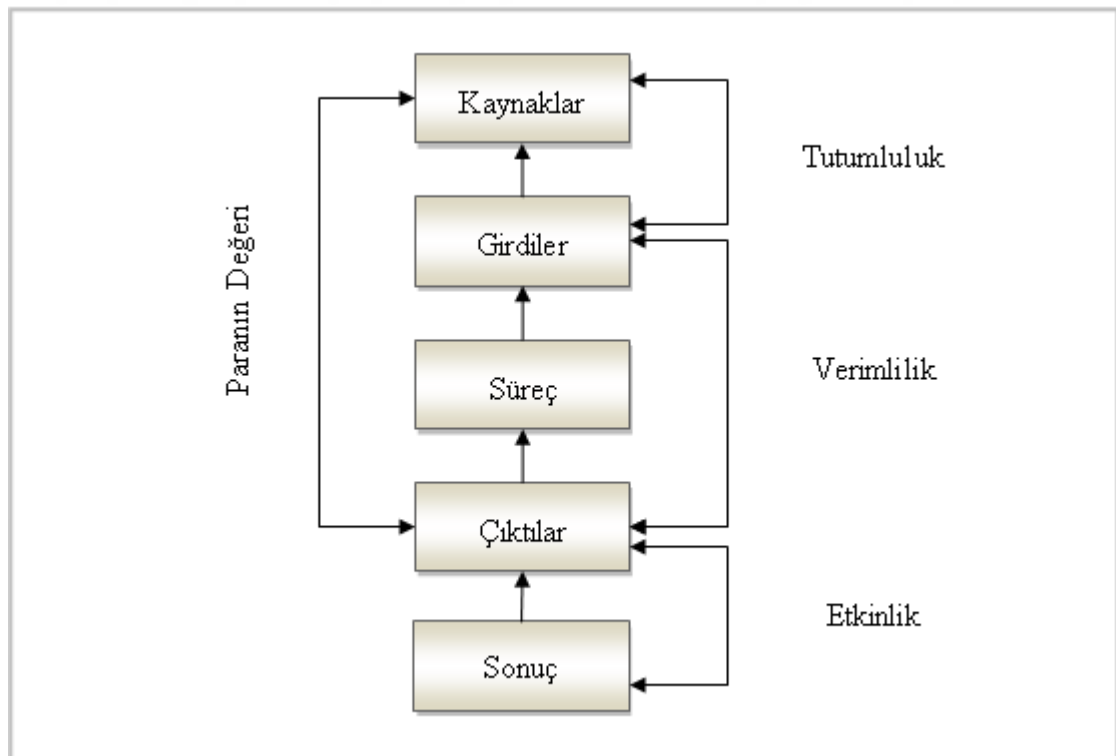
görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005).

1.3.2. Performans Programi

Performans programları, stratejik planlar ile belirlenmiş olan hedefleri ölçmek ve bu sürecin doğru gidip gitmediğini değerlendirmek amacıyla hazırlanan programlardır (Kara, 2019: 20). Bu program, kurum düzeyinde hazırlanmakla beraber kurum faaliyet raporunun hazırlanmasının dayanağını oluşturur. Oluşturulan performans programları idari düzeyde ve aynı zamanda harcama kalemleri hesaba katılarak hazırlanmaktadır (Dizbay, 2009: 8).

Kamu kurumlarında performans programı, stratejik amaçların incelenmesi, yürütülen etkinliklerin takip edilmesi ve bununla birlikte proje sonuçlarının izlenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılır. Başka bir ifadeyle sunulan hizmetlerin tüm yanlarını (kaynaklar, girdiler, süreç, çıktılar, sonuç) ölçmek ve değerlendirmek için oluşturulmaktadır (Başaran, 2020: 36). Bu hizmetlerin birbirleriyle ilişkisi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1.1. Odaklar ve Başarı Ölçütleri

Kaynak: (Kristensen vd, 2002: 9).

Şekil 1.1' i açıklayacak olursak tutumluluk, kurum vizyonu değerlendirilerek kaynakların ya da hizmetlerin, gerekli yerde ve zamanında en az maliyetle en yüksek kalitede elde edilmesidir. Tutumluluk, girdilerin ne kadara mal edildiği ve onların hesaplı kullanımıyla ilgilidir (Gözlükaya, 2020: 43). Verimlilik ise, girdi olarak kullanılan kaynak ve hizmet sisteminin çıktılar arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Verimliliğin temel amacı kaliteyi göz önünde bulundurarak belirli bir düzeyde bir çıktının en az girdiyle elde edilmesi ya da çıktıyı elde etmek için kullanılan belli miktar girdiyle en fazla çıktı elde edilmesidir. (Akdemir vd, 2021: 355). Etkinlik ve verimlilik kavramları birinden farklı kavramlar olmasına rağmen genelde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Aslında verimlilik savurganlıktan uzak bir şekilde üretimi ifade eder (Yanık, 2021: 36). Özet olarak verimlilik, bir kaynağın kullanılarak olabildiğince en yüksek kalitede en yüksek verimin alınmasıdır. Etkinlik ise, kaynaklardan yararlanma düzeyini ya da bu kaynakların nasıl kullanıldığını ölçen bir göstergedir (İlkay ve Doğan, 2009: 193). Burada dikkat edilmesi gereken unsur ölçümdür. Başka bir ifadeyle, “fiili veya gerçekleşen performans”, önceden belirli olan “standart veya olması gereken performans” ile karşılaştırılarak fiili performansın standart performansa ne kadar yaklaştığını belirtir (Yanık, 2021: 36). Paranın değeri ise mal ve hizmetler türünden ölçülebilir.

Performans, hem doğru işleri yapmak (*doing the right things*) hem de işleri doğru yapmaktır (*doing things right*) (Atağan, 2010: 1). Performans programlarında ölçüm ve değerlendirme yapılırken gerçekleşen sonuçlar ile stratejik misyon ve vizyonun ne oranda örtüştüğü incelenmektedir. Ayrıca ölçülebilirliği sağlamak için performans programları miktar, maliyet, zaman ve kalite türünden analiz edilmektedir. (Acar, 2007: 67). Performans programı hazırlanmasının temel amacı bütçe, hizmet ve kurum içi çalışan personellerin kapasitelerinin geliştirilmesi gibi konularda hangi noktada olduğunu belirlemek, daha etkin ve verimli bir çalışma sonucunda kurumsal başarının artırılmasını sağlamaktır (Bilgin, 2007: 54-56). Bir başka amacı ise kurumu en az maliyetle en iyi konuma getirmektir. Performans programının kurumlara sağladığı başlıca yararlar ise aşağıdaki gibidir (Kara, 2019: 24);

- Kamusal olarak topluma karşı hesap vermeyi kolaylaştırır.
- Kurumun verdiği hizmeti iyileştirir.
- Kurum yönetiminin personelden bekledikleri ve zaman planlamasının yapılması ile iletişim daha açık bir hale gelir.

- Zamanın daha etkin kullanılmasını sağlar.
- Kamu örgütlerine ve yöneticilere yardımcı olur.
- Yöneticilerin iş süreçlerindeki kontrolünü kolaylaştırır.
- Kurum çalışanlarının performansını artırır.
- Daha objektif ve değerlendirilebilir bir ortam sağlar.
- Bir konuya karar verme sürecini hızlandırır.
- Performans programı hazırlama aşamasında personelin de katkıda bulunması sağlanarak personelin sahiplenme duygusunun gelişmesine katkı sağlar.

Bu aşamalara verilebilecek özen ve dikkat performans bütçe sisteminin düzgün olarak çalışmasını sağlayacaktır (Kara, 2019: 23).

1.3.3. Performans Bütçe Sistemi

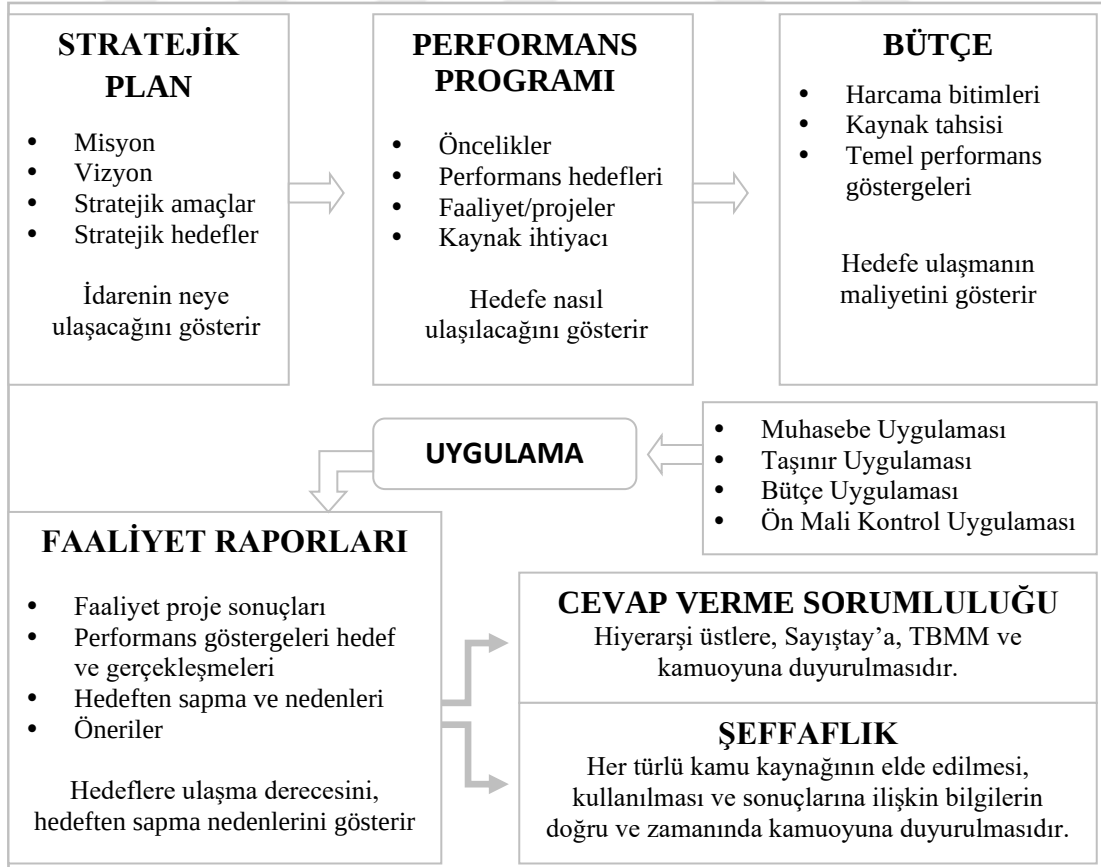
Yeni kamu yönetimi anlayışıyla birlikte kamu sektöründe hesap verebilirlik, mali saydamlık ve toplam kalite gibi birçok kavram gündeme gelmiştir. Gündeme gelen bu yeni kavramların uygulanabilmesi de geleneksel bütçe anlayışında değişimi zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda kamu sektöründeki kaynakların kullanımında performans odaklı modern bir bütçe sistemi birçok ülkede uygulanmaya başlanmıştır (Aksaraylı vd, 2007: 314). Geleneksel bütçe sisteminin sonuçlara yer vermemesi, girdiye odaklı olması ve diğer aksaklıklar, özünde performans kavramı bulunan modern bütçe uygulamasına zemin hazırlamıştır (Bilge ve Demirtaş, 2012: 53). Geleneksel bütçe sisteminden modern bütçe sistemlerine geçişin ilk aşamasını performans bütçe sistemi oluşturmaktadır (Özen, 2008: 9). Performans bütçe sistemi adı ile Türk mali yönetimine giren bu sistem, performans bütçe sistemi, program bütçe sistemi, sonuç odaklı bütçeleme, çıktı odaklı bütçeleme, sonuç odaklı yönetim, çıktı odaklı yönetim adları altında zaman zaman tanımlanmakta ve aynı amaca yönelik çeşitli yaklaşımlarla uygulanmaktadır (Biniş, 2007: 36).

Performans bütçe sistemi, planlamadan uygulamaya, sonuçların oluşturulmasından raporlanmasına kadar performans düşüncesini dikkate alan, mali kontrol ve denetimleri de bu anlayışla göz önünde bulundurarak bütçe tahsisini etkinlik ve verimlik esasına göre değerlendiren bir bütçe yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Gözlükaya, 2020: 122). Bu sistem, amaçların saptanması, amaçlara erişmeyi sağlayacak farklı alternatiflerin bulunması, planlama yapılması, yeni sınıflandırma yöntemlerinin kullanılması ve maliyetlerin bütçelere yansıtılması gibi yenilikleri

beraberinde getirmiştir. Bu sistemde kamu kurumlarına ayrılmış olan ödenekler ile belirlenen amaçları gerçekleştirme düzeyleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır (Özen, 2008: 9).

Performans bütçe sisteminde amaç hükümetin ya da kamu kurumlarının sunmuş olduğu hizmetlerde etkinliğin artırılmasıdır. Bu sistem, alınan kaynaklardan çok yapılan hizmetlerin vurgulandığı bir bütçe sistemidir. Bu bütçe sisteminin temelinde yapılan faaliyetler ve nelerin başarıldığı vardır. Bir başka ifadeyle, belirli bir harcamanın yapılmasından çok, sonuç olarak ne elde edildiği ya da mal ve hizmet üretimi sırasında netice olarak daha az harcama yapmanın önemi vurgulamaktadır (Avcı, 2011: 19). Bu da modern bütçe sisteminin girdilere değil, çıktıları önem verdiğini göstermektedir. Bu sistemde ölçülebilirlik ise maliyet muhasebesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü birim maliyet fiyatlarının hesabı ve sonuç hesaplamalarının yapılabilmesi için bilimsel analitik donanıma sahip uzmanlara ve tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır (Avcı, 2011: 20). Stratejik plan, performans programı, bütçe ve faaliyet raporunun birbiri ile olan bağlantısı ve akışı aşağıda yer alan şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1.2. Stratejik Plan, Performans Programı ve Faaliyet Bağlantısı

Kaynak: (Köse, 2015: 54).

Şekil 1.2 incelendiğinde stratejik planın ve faaliyet raporlarının temelini oluşturan misyon, vizyon, hedef ve amaç başlıkları görülmektedir. Yazılan amaçların altına, bu amaçlara nasıl ulaşacağımızı gösteren hedeflerin yazılması ve bu hedeflerin altına ise hedeflere nasıl ulaşılacağını anlatan stratejiler gösterilmektedir (Köse, 2015: 54).

Ülkemizde bilindiği üzere yerel seçimler beş yılda bir yapılmaktadır. Seçimle başa gelen büyükşehir belediyesi yönetimleri, her yıla ait ayrı bir plan olmak üzere toplamda beş yıllık stratejik bir planlama hazırlarlar. Bu planlar arasında yer alan misyon ve vizyon açıklamalarına da faaliyet raporlarında yer verebilmektedirler. Ayrıca faaliyet raporlarının nasıl hazırlanması gerektiği konusunda mevzuatta açıkça belirtilmekle birlikte çeşitli uzman ve rehberlerden yardım alınarak belediyenin kendine özgü faaliyet raporu hazırlanması sağlanabilmektedir. Mevzuatta belirtildiği gibi faaliyetlerin gerçeğe uygun, dolambaçsız ve dürüst bir şekilde yansıtılması, büyükşehir belediyelerin faaliyetlerinin ve yönetimde olan siyasi partinin sürdürülebilir olmasına katkı sağlayabilir.

1.3.4. Kurumsal İtibarın Önemi ve Yıllık Faaliyet Raporunun Amacı

İlgili kurumlardan fayda sağlamak isteyen şahıslar, devletin bütçesini kullanarak kendi çıkarları doğrultusunda şahsi masraflar yapabilmektedir. Bu şahıslar yaptıkları harcamalarla kamu kurumunu zarara uğratarak, kamu kurumunun itibarını zedeleyebilmektedir. Bu bağlamda kurumların itibarını koruması ve zararlı faaliyetlerin önüne geçilmesi amacıyla sürecin denetim altına alınması gerekebilir. Bir kurumda itibarın korunması oldukça önemlidir. Soyut bir değer olan itibar, uzun vadede somut değer yaratmakla birlikte kurumlara finansal açıdan ve insan kaynakları açısından büyük değerler katmaktadır (Ural, 2012: 8-9). Buna göre gerekli denetimlerin yapılması itibarın korunmasına yardımcı olabilir. Bu denetimlerin yapılmasında yararlanılacak olan kaynaklardan biri de kurumlar tarafından yayınlanmış olan faaliyet raporlarıdır. Faaliyet raporlarının hazırlamanın temel amacı, kurum faaliyetlerinin sorumluluk, hesap verilebilirlik, mali saydamlık, eşit işlem ve kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanmasıdır (Köse, 2015: 52).

Kamu sektörüne göre hazırlanmış olan faaliyet raporları, her ne kadar yerel yönetimi ve yerel halkı ilgilendiren bir durum gibi gözükse de uluslararası alanda da

önemi yadsınamaz. Ekonomi bakımından gelişmiş ülkelerde bulunan yatırımcılar, yatırım yapmadan önce yatırım yapacağı ülkenin kamu yönetim sistemine ve siyasi politikalarının güvenilirliğine bakarak yatırım yapmaktadırlar. Sağlıklı bir yönetimin gerçekleşmesi finansal yatırımların artmasına, finansal yatırımların artması da ekonomik gücün oluşmasına katkı sağlayabilir. İyi bir yönetim, güçlü bir ülkenin temelini oluşturabilir. Bu sebeple yöneticilerin ulusal ve uluslararası alanda etkin bir rol oynaması oldukça önemlidir. İyi yönetilemeyen bir kurumun sürdürülebilirliğinin olumsuz yönde etkilenebileceği gibi iyi yönetilemeyen bir ülkenin de gelişimi ve sürdürülebilirliği olumsuz yönde etkilenebilmekte ve aynı zamanda uluslararası rekabet politikasında geri kalmasına sebep olabilmektedir. Bu bağlamda kamu yöneticileri eylemlerini gerçekleştirirken şahsi meselelerine göre hareket etmekten kaçınmalı ve aynı zamanda toplum üzerindeki sorumluluğunun da bilincinde olarak eylemlerini gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Kamu kurumlarının yönetim sistemlerine önem vermeleri gelecekte alınacak yatırım kararları açısından önem taşıyabilir. Bir ülkeye yapılabilecek yüksek standartlardaki ekonomik, sosyal ve çevresel yatırımlar iyi bir kamu yönetim anlayışının benimsenmesiyle mümkün olabilir. Yatırım ortamlarını iyileştirmek ve ekonomik büyümeyi hızlandırmak isteyen ülkeler, kamusal yönetim sistemine önem vermektedir (Arslantaş, 2012: 5).

1.3.5. Kurumsal İletişim ile İlgili Türkiye’deki Gelişmeler

Küresel çapta iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan internet iletişim ağı, kurumsal ve bireysel olmak üzere birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Roller ve sorumlulukları yeniden şekillendiren teknolojik ilerlemeler kurumları hiç olmadığı kadar etkilemiştir. Özellikle çalışma şekillerinin değiştirilmesine neden olup kurumlar için birçok problemi ve çözüm önerilerini beraberinde getirmiştir. Kamu sektörü de dâhil olmak üzere birçok kurumun paydaşlara olan sorumlulukları artmış ve aynı zamanda kalıcı değer yaratmaya zorunlu kılınmışlardır (Kılıç, 2018: 29). Bu bağlamda Türkiye’deki gelişmeler de dünyadaki gelişmelere paralel olarak gerçekleşmiştir.

1.3.6. Yıllık Faaliyet Raporu Hazırlama İlkeleri

17.03.2006 tarihinde resmî gazetede yayımlanan kamu idarelerince hazırlanacak faaliyet raporları hakkındaki yönetmeliğe göre altı ilke dikkate alınarak raporların hazırlanması gereğine vurgu yapılmıştır. Bunlar;

1. **Sorumluluk ilkesi:** Faaliyet raporlarının mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğunu sağlayacak şekilde hazırlanır.
2. **Doğruluk ve tarafsızlık ilkesi:** Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin doğru, güvenilir, önyargısız ve tarafsız olması zorunludur.
3. **Açıklık ilkesi:** Faaliyet raporlarında ilgili tarafların ve kamuoyunun bilgi sahibi olmasını sağlamak üzere açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılarak hazırlanır.
4. **Tam açıklama ilkesi:** Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin eksiksiz olması, faaliyet sonuçlarını tüm yönleriyle açıklaması gerekir.
5. **Tutarlılık ilkesi:** Faaliyet sonuçlarının gösterilmesi ve değerlendirilmesinde aynı yöntemler kullanılması ve yöntem değişiklikleri olması durumunda bu değişiklikler raporda açıklanır. Faaliyet raporları yıllar itibarıyla karşılaştırmaya imkân verecek biçimde hazırlanır.
6. **Yıllık olma ilkesi:** Faaliyet raporları bir mali yılın faaliyet sonuçlarını gösterecek şekilde hazırlanır.

Belediyelerin güçlü ve zayıf yönleri faaliyet raporlarında belirtilirken nesnel ölçütler dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu bağlamda raporları hazırlayacak olan uzmanlar siyasal baskıdan uzak bir şekilde raporlar hazırlaması gerekmektedir. Aksi takdirde bu durum, doğruluk ve tarafsızlık ilkesine ters düşebilir. Yıllık faaliyet raporunda, abartılı, yanıltıcı, yanlış kanaat uyandırıcı ve gerçeğe aykırı ifadeler yer verilmemesi gerekmektedir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012). Yıllık faaliyet raporları denetimden geçmekle beraber, denetim sonucunda raporun olumlu görüş alması yayınlanacak bilgilerin güvenilirliğini artırabilmektedir. Yönetim organı, yıllık faaliyet raporunu hazırlarken raporda mümkün olacak en basit kavram ve terimler kullanmalı ve farklı anlamlara neden olabilecek ifadelerden kaçınmalıdır. Teknik terim kullanılması gerektiğinde ise, herkesin kolayca anlamasını sağlayacak şekilde açıklamalar yapılması gerekmektedir. Yıllık faaliyet raporunda gerektiğinde grafiklere ve istatistikî bilgilere de yer verilebilir. Kısacası; yıllık faaliyet raporunda herkesin

anlayabileceği ve çelişki yaratmayacak ifadelerin kullanılması beklenmektedir (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012).

Faaliyet raporlarının kamuoyuna veya internet sayfasında açıklanması konusunda mevzuatta açık bir şekilde ifade edilmiştir. Mevzuata göre her yıl çıkarılan faaliyet raporları eklenirken, geçmiş yıllarda yayımlanan faaliyet raporlarının da internet sayfasında bulunması zorunludur (Köse, 2015: 63). Gerekğinde ilgili bakanlıkların ve vatandaşların bu raporlara internet sayfasından kolay bir şekilde ulaşabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca hesap verebilirliği, malî saydamlığı ve şeffaflığı sağlamak amacıyla hazırlanan stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarının mevzuat gereğince ilgili kurumların web sayfasında yayınlanması gerekmektedir (Köse, 2015: 63).

Tablo 1.1. İnternet Sitesinde Yayınlanması Gereken Bilgiler

Sıra No	Çalışmanın Adı	Mevzuat	Madde	Yayınlanması Gereken Tarih
1	Stratejik Plan	Kamu idarelerinin stratejik planlamaya ilişkin usul ve esasları hakkında yönetmelik	15. Md (3-4)	(Meclis tarafından kabulünü müteakip...) (...internet sitelerinde yayınlanır.)
2	Performans Programı	Kamu idarelerince hazırlanacak performans programları hakkında yönetmelik	7. Md (5)	Ocak ayı içinde
3	Faaliyet Raporu	Kamu idarelerince hazırlanacak faaliyet raporları hakkında yönetmelik	11. Md (4)	Nisan ayı sonuna kadar

Kaynak: (Köse, 2015: 64).

1.3.7. Yıllık Faaliyet Raporunun Şekli

Daha önce de belirtildiği gibi, kamu idarelerince hazırlanacak faaliyet raporları hakkındaki yönetmenlik ile söz konusu yıllık faaliyet raporlarının şekline ilişkin nitelikler belirlenmiştir. Yönetmenlikte yer alan, birim ve idare faaliyet raporlarının şekli, ‘Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmenlik’ başlığı altında bulunan ve bu başlık altında yıllık faaliyet raporunda olması gereken hususlar aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır.

....YILI

..... FAALİYET RAPORU

BAKAN SUNUŞU

ÜST YÖNETİCİ SUNUŞU

Bu başlık altında, faaliyet raporunda yer alan konulara değinerek özet bir sunuş yapıp emeği geçenlere teşekkür edilir. Raporda yer alan bilgiler dışında başka bir bilgiye yer verilmemeli siyasi mesajlardan kaçınılmalıdır (Köse, 2015: 56). Sunuş yapılırken Türkçe dilbilgisi ve imla hatalarına dikkat edilerek düzgün bir şekilde kullanılmalıdır. Unutulmamalıdır ki yapılacak olan hatalar üst yöneticiyi zor durumda bırakacaktır. Son olarak da sunuşa fotoğraf eklenerek çalışma sonlandırılabilir (Köse, 2015: 56).

İÇİNDEKİLER

I. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, idarenin misyon ve vizyonuna, yetki, görev ve sorumluluklarına, idareye ilişkin bilgilere ve diğer hususlara yer verilir.

A- Misyon ve Vizyon

Amaçların ve gelecekteki hedeflerin belirtildiği kısımdır.

B- Yetki, Görev ve Sorumluluklar

Çevre düzeni planları, imar, proje, yapım, bakım ve onarım, ruhsatlandırma gibi belediye verilmiş birçok görev ve sorumluk hakkında bilgilerin yer aldığı bölümdür.

C- İdareye İlişkin Bilgiler

1- Fiziksel Yapı

Bina, araç vb. yapıların, maddi ve maddi olmayan kaynakların açıklanarak tablo halinde sunulduğu kısımdır.

2- Örgüt Yapısı

Örgüt yapısı ya da başka bir deyişle teşkilat yapısının açıklandığı bölümdür. Bu bölümde belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı gibi belediyenin kurumsal yapısına değinilmektedir.

3- Bilgi ve Teknolojik Kaynaklar

Kuruma ait teknolojik kaynaklarla ilgili tabloların hazırlandığı ve bu tabloları açıklayan metinlerin yer aldığı bölümdür.

4- İnsan Kaynakları

Kurumun kadrosu hakkında bilgilerin verildiği bölümdür. Kurumda kaç kişi çalışmakta, eğitim ve yaş durumları, unvanları gibi bilgilerin tabloyla gösterip metinlerle açıklamasının yapıldığı bölümdür.

5- Sunulan Hizmetler

Belediyenin hizmet sunumu olarak yıl boyunca ortaya koyduğu faaliyetler tablo, grafik, fotoğraf veya maddeler halinde açıklandığı kısımdır. Fotoğraflar kullanılırken ilgili yıla ait olması ve fotoğraflara ait metinlerin de ilgili fotoğrafla alakalı olması gerekmektedir (Köse, 2015: 57). Faaliyetler sunulurken fotoğraf albümü şeklinde sunulmamalıdır. Yapılan eylemler anlatılırken, en fazla iki adet fotoğraf olmak üzere geri kalan kısım metin veya varsa tablo ve grafiklerle anlatılmalıdır (Köse, 2015: 57).

6- Yönetim ve İç Kontrol Sistemi

İç kontrol eylem planının ve ön mali kontrol gibi planların mevzuatından kısaca söz edildikten sonra, birimlerin harcama yetkilerince ödeme emirlerin tutarları ve mahalli idarelerce yapılan harcamalara ait belgelerin yönetmenliğe uygunluğu kontrol edilmektedir.

D- Diğer Hususlar

Bu başlık altına, yukarda yer verilmeyen ve yapılmış olan faaliyetler tablo, grafik ve metinler yardımıyla açıklandığı kısımdır.

II. AMAÇ ve HEDEFLER

A- İdarenin Amaç ve Hedefleri

Belirlenen misyon, vizyon ve stratejik plan ilkelerinin yer verildiği kısımdır. Beş yıllık stratejik planlarda belirlenen amaç ve hedefler kuruma özgü hazırlanarak belirtilir. Bu planlar belirlenirken gerekli görüldüğü takdirde danışmanlık alınabilir.

B- Temel Politikalar ve Öncelikler

Strateji haritasının sunulduğu bölümdür. Kalkınma planına uygun amaç ve hedefler, tablo ve metin yardımıyla gösterilmektedir

C- Diğer Hususlar

Yukarda yer verilmeyen amaç ve hedeflerle ilgili, uygun görülen konuların yer aldığı bölümdür.

III. FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

A- Mali Bilgiler

1- Bütçe Uygulama Sonuçları

İlgili yıla ait bütçe ödenekleri ile yılsonuna kadar bu ödeneğin ne kadar kullanıldığına dair karşılaştırmaların yapıldığı bölümdür. Karşılaştırmalar yapılırken güvenilirliği yüksek ve şeffaflık ilkesine bağlı olarak hazırlanmalıdır. Genel olarak personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet pirim giderleri, mal ve hizmet alımlarının giderleri, faiz giderleri, cari transferler, sermaye giderleri, sermaye gelirleri ve borç verme gibi alt başlıklar altında açıklanmaktadır.

2- Temel Mali Tablolara İlişkin Açıklamalar

Gelir-gider bütçesi arasındaki farklılıklar ile varsa sapma nedenleri hakkında bilgilendirmelerin yapıldığı bölümdür.

3- Mali Denetim Sonuçları

Mali faaliyetlerin, karar ve işlemlerin denetiminin, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu ve Sayıştay Denetim Yönetmenliği doğrultusunda yapılan mali denetim sonuçlarına ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

4- Diğer Hususlar

Bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin diğer açıklamaların yapıldığı bölümdür.

B- Performans Bilgileri

1- Faaliyet ve Proje Bilgileri

İlgili yıla ait performans programında yer alan faaliyetlere ait bilgiler ve belediyenin sorumluluğunda yürütülen faaliyet ve projelerin yer aldığı kısımdır.

2- Performans Sonuçları Tablosu

İnsan kaynakları, basın yayın hizmetleri, bilgi ve teknolojik hizmetler, kent estetiği hizmetleri, çevre düzenleme hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler, bakım ve onarım hizmetleri, dış ilişkiler, itfaiye hizmetleri, sağlık hizmetleri, destek hizmetleri, zabıta hizmetleri, işletme iştirakler gibi hizmetlere ait bilgilerin yer aldığı bölümdür. Kısacası ilgili yılın performans programında faaliyet çeşitlerinin, öngörülen maliyetleri ve gerçekleşen maliyetlerin göstergelerinin bulunduğu bölümdür.

3- Performans Sonuçlarının Değerlendirilmesi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında hazırlanmış olan stratejik plan ve planlanmış olan faaliyet sonuçlarının tablosunun, sapmalarla beraber ilişkilerinin açıklandığına dair doğrulamasının yapıldığı başlıktır.

4- Performans Bilgi Sisteminin Değerlendirilmesi

Belediyenin performans programında yer alan ilgili yıl için belirlenmiş stratejik hedef/gösterge değerleri ile yine aynı yılsonuna kadar uygulanan değerlerin mukayese edilmesinden oluşmaktadır. Yapılan mukayese sonrası performans sonuçlarında gerçekleştirilmeyen, ya da ulaşamayan hedef ve göstergeler için belediyelerin büyük bir kısmı açıklama yapmaktadır. Belediyenin faaliyet raporlarında yapmış oldukları açıklamalara bakarak sonuç olarak değerlendirdiğimizde ise bu başlık altında genel olarak hedeflerin ve amaçların başarı ortalaması belirlenmektedir.

5- Diğer Hususlar

Performans mekanizmasının daha etkili yürütülmesi için idare olarak yapılması gereken çalışmaların değerlendirildiği bölümdür (Köse, 2015: 62).

IV. KURUMSAL KABİLİYET VE KAPASİTENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Belediye ile ilgili yapılan çalışmalar, paydaş anket sonuçları, kurum çalışanlarının görüşleri ve ilgili raporlarının değerlendirilmesi sonucunda üstünlük ve zayıflıkların belirtildiği bölümdür.

A- Güçlü Yönler (Üstünlükler)

Kuruma yönelik başarılı bir performans göstermesine katkı sağlayan niteliklerin ayrı başlık altında değerlendirildiği bölümdür.

B- Geliştirilmesi Gereken Yönler (Zayıflıklar)

Kuruma yönelik iyi performans göstermesini engelleyen niteliklerin ayrı başlık altında değerlendirildiği bölümdür. Bu bölümde iyileştirme sağlanabilmesi için kurumlar zayıf yönlerini belirtirken gerçek bilgilerden kaçınmaması gerekmektedir.

C- Değerlendirme

Zayıf yönlerin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi için ayrıca bilgi verildiği bölümdür.

V. ÖNERİ VE TEDBİRLER

Ekonomik, sosyal ve çevresel gibi çeşitli alanlarda iyileştirmenin yapılabilmesi için önerilerin belirtildiği ve oluşabilecek olumsuzluklara karşı önceden alınması gereken tedbirlerin yer aldığı bölümdür.

EKLER

İlgili yıl ile performans programına bakılarak hazırlanan tablolar ve grafikler toplu bir şekilde bu bölümde yer alabilir.

Güvence Beyanları

Mali hizmetler birim yöneticisi beyanı ve iç kontrol güvence beyanının yer aldığı bölümdür.

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDEKİ DURUMU

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Literatür incelendiğinde sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili ilk tanım 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda yer verilmiştir. *Brundtland* Raporu olarak da bilinen bu bildirmede, sürdürülebilirlik kavramı “gelecek nesillerin yaşam standartlarını oluşturacak kaynakların varlığını tehlikeye atmadan bugünün yaşam standartlarının devam ettirilmesi” olarak tanımlanmıştır. Bu kavram daha sonra ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarla birlikte yaşamın farklı alanlarına da anlam yüklenen ve araştırılan bir kavram olmuştur (Cantimur, 2011: 9). Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir ekonomi, sürdürülebilir büyüme, sürdürülebilir tarım gibi kullanımlar sürdürülebilirlik kavramını karmaşık ve tartışmaya açık bir kavram haline getirmiştir. Sürdürülebilirlik kavramının birçok alanda yaygın olarak kullanılması bu kavramda birden fazla tanımının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramını herkes tarafından kabul edilen tek bir tanımla tanımlamak yeterli olmayabilir. Literatürde birçok tanımı bulunan sürdürülebilirlik kavramının bazı tanımları aşağıdaki gibidir.

Karademir (2019), sürdürülebilirliği, devamlılığı olan her sürecin sekteye uğramadan bu sürekliliği devam ettirebilme kabiliyeti olarak ele almıştır. Bıçakçı (2012), var olma kapasitesi şeklinde tanımlamıştır. Yanık ve Türker (2012), sürdürülebilirliği, kaynakların zaman içinde sadece verimli bir şekilde dağıtımını değil, aynı zamanda kaynakların ve fırsatların hem günümüzdeki neslin kendi arasında hem de günümüz nesil ile gelecek nesiller arasında adil dağıtımının sağlanması olarak tanımlamıştır. Engin ve Akgöz (2013), sürdürülebilirlik kavramını hem aktif hem de proaktif bir yapıya sahip olduğunu belirtirken, aynı zamanda bu kavramı, bir toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlerini kesintisiz,

bozulmadan ya da sistemin hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden devam ettirebilme yeteneği olarak tanımlanmışlardır.

Sürdürülebilirlik kavramı, ulusal, uluslararası, sektörel, ekonomik, sosyal, ekolojik ve siyasal boyutları ile ele alınan ve incelenen bir kavramdır (Bossel, 1999: 2-3). Sanayi ve rekabet gücü gelişirken doğanın korunmasına önem verilmemesi ve arka planda bırakılması küresel ve yerel boyutta birçok endişelere sebep olmuştur. Bu nedenle küresel ve yerel kuruluşlar, sanayi politikalarının iyileştirilmesi gerektiğinin farkına varmışlardır. Çok kazanma hırısı, ihtiyaç fazlası üretim ve ekonomik kaygılar gibi birtakım nedenlerle, çevrenin düzensiz ve hesapsız kullanımı artarak beraberinde birçok sosyal sorunları getirmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin önemi gün geçtikçe artmıştır. Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesinin artırılmasının yanında, mevcut olan kaynakları tüketirken gelecek nesillerinde bir gün bu kaynaklara ihtiyaç duyabileceğinin de hatırlatılmasına yardımcı olmuştur.

Kaynakların ömrünü uzatarak devamlılığını sağlamak sürdürülebilirliğin temel amacıdır. İlgili kurumlar kaynaklarını kullanırken, kendi çıkarları dışında toplumun çıkarlarını da gözetmelidir. Ayrıca kurumlardan bu tür faaliyetleri devamlı olarak uygulaması beklenmektedir. Bu sayede uzun vadede hem kurum içi refahın artırılmasına katkıda bulunabilir, hem de kurum dışındaki toplulukları memnun edebilir (Dyllick ve Hockerts, 2002: 132). Aynı zamanda kurumların yapmış oldukları faaliyetler incelenirken daha gerçekçi yorumlar yapılabilmesine olanak sağlayarak, ileriye yönelik hedeflerde yatırım kararları zorlanmadan alınabilmektedirler (Aras ve Crowther, 2008: 283).

Tablo 2.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Küresel Ölçekte Ortaya Çıkışı ve Sürdürülebilirlik İçin Atılan Adımlar

1713 Sürdürülebilirlik Kavramının İlk Kullanımı
Sürdürülebilirlik kavramı, ilk kez alman muhasebeci ve maden işletmecisi olan Hans Carl von Carlowitz’ın ormancılık sektörü hakkında yazdığı kitapta kullanılmıştır. Carlowitz, ilerde kerestenin ekmek kadar önemli olacağını ve dikkatli kullanılmasının önemine vurgu yapmıştır (Gedik, 2020: 199).
1972 Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı
Stockholm’de düzenlenen “Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı” çevre sorunları hakkında uluslararası toplumların dikkatini çekerek çevre problemlerini küresel gündeme taşımış ve Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP) kurulmasını sağlamıştır.
1987 Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu ‘Brundtland Raporu’
Sürdürülebilirlik kalkınma kavramının popülerleşmesi 1987 yılında hazırlanan Brundtland Raporu ile gerçekleşmiştir. Brundtland Raporu Sürdürülebilir kalkınma kavramının ilk resmi tanımının yapıldığı rapor olma özelliğini taşımaktadır. Bu raporda çevre korunmasının sürdürülebilir kalkınma açısından önemine değinilmiştir. Ayrıca sürdürülebilirlik kavramını bugünün gereksinimlerini karşılarken, mevcut kaynakların varlığını tehlikeye atmadan kullanılması gerektiğini ve gelecek nesillerin de bu kaynakları kendi ihtiyaçlarında kullanabilmesi için kaynakların yok edilmeden tekrar kullanılabilir düzeyde bırakılması gerektiğini savunmuştur.

Tablo 3.1. (Devam) Sürdürülebilirlik Kavramının Küresel Ölçekte Ortaya Çıkışı ve Sürdürülebilirlik İçin Atılan Adımlar

1990 İnsani Gelişme Raporu
İnsani Gelişme Raporu 1990 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP) tarafından hazırlanmıştır. Bu raporda kişi başına düşen gelir hesaplamalarının ötesine giderek gelirlerin tek başına yeterli olamayacağını bu sebeple insanı insan yapan özgürlük, kişilik hakları, insan onuru gibi unsurların da önemli olduğunu ve bu unsurların sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez bir rol aldığını vurgulanmıştır. Bu raporda, bireylerin sosyal refahında etkin olabilecek seçeneklerin mümkün olabildiğince çoğaltılması hedeflenmiştir.
1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) - ‘Rio de Janeiro’
Bu konferans 1992 yılının haziran ayında birçok ülkeden gelen temsilcilerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Konferans Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenmiş olup konferansı diğer konferanslardan ayıran en önemli özellik çevre ve sürdürülebilir kalkınma konularının kamuoyu gündemine sunulmuş olmasıdır. Ayrıca konferansta biyoçeşitlilik konusu gündeme getirilmiş olup iklim değişikliğine vurgu yapılmıştır. ‘‘Rio Deklarasyonu’’ ile ‘‘Gündem 21 Eylem Planı’’ konferansta gündeme gelen ana başlıklar olmuştur.
1997 Kyoto Protokolü
1997 yılının aralık ayında Japonya’nın Kyoto kentinde gerçekleştirilmiştir. İklim değişikliği konusunda ilk uluslararası çerçeve sözleşmesi olma niteliği taşımaktadır. Protokolü önemli kılan en önemli ayırım hukuki yükümlülüğün olmasıdır. Bu yükümlük, sanayileşmiş ülkelerin sera gazı salım sınırlandırılmasını ve azaltılmasını kapsamaktadır.

Tablo 4.1. (Devam) Sürdürülebilirlik Kavramının Küresel Ölçekte Ortaya Çıkışı ve Sürdürülebilirlik İçin Atılan Adımlar

2000 Milenyum Zirvesi
2000 yılının eylül ayında Birleşmiş Milletler tarafından New York'ta düzenlenmiştir. Bu zirveye Birleşmiş Milletlerden birçok üye devlet katılmış olup üye devletler, 2015 yılına kadar dünyada bulunan yoksul ülkelerin vatandaşlarına daha iyi bir yaşam alanı sunmayı kabul etmişlerdir. Zirvede, çocuk ölümlerinin önüne geçilmesi, çocuk işçilerin çalıştırılmasının önlenmesi ve eğitim konusuna dikkat çekilmiştir. Bu gelişmelerin ayrıntılı şekli Binyıl Kalkınma Hedeflerinde belirtilmiştir.
2002 Dünya Sürdürülebilirlik Kalkınma Zirvesi 'Johannesburg Zirvesi'
2002 yılının ağustos-eylül ayları arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. Zirvede, 1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen Çevre ve Kalkınma Konferansında alınan kararların uygulamaları ve hedeflere ulaşmada yaşanan sıkıntılara karşı çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Bu zirve sonucunda iki önemli belge ortaya koyulmuştur. Bunlarda biri 'Uygulama Planı', diğeri ise siyasi iradenin yansıtıldığı 'Siyasi Bildiri' dir (Akgül, 2010: 140). Bu bildiriler önemli olup küresel sorumlulukları vurgular niteliktedir.

Tablo 5.1. (Devam) Sürdürülebilirlik Kavramının Küresel Ölçekte Ortaya Çıkışı ve Sürdürülebilirlik İçin Atılan Adımlar

2012 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) - ‘Rio de Janeiro’
Tarihi Rio de Janeiro Zirvesinden tam yirmi yıl sonra dünya liderleri, 2012 yılının haziran ayında Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde tekrar bir araya gelerek konferansı gerçekleştirmiştir. Konferansa dünyanın çeşitli bölgelerinden yöneticiler, devlet başkanları, hükümet başkanları, belediye başkanları, birleşmiş milletler ve sivil toplum kuruluşları katılmıştır. Dünyada 40.000’in üzerinde katılım sağlanırken Türkiye’den de yaklaşık 200 kişilik Türk Heyeti katılım sağlamıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2012). Bu konferansta sürdürülebilir kalkınmanın kurumsal çerçevesi, yoksulluğu azaltma, kurumsal çerçevenin iyileştirilmesi, istihdam ve cinsiyet eşitliliği gibi konular ele alınmıştır. Konferansın en dikkat çeken yanı ise sürdürülebilirlik konusundaki politik kararlılığın bu konferansta ortaya koyulmuş olmasıdır.
2015 Paris İklim Anlaşması
2015 yılının aralık ayında Fransa’nın başkenti Paris’te gerçekleşmiş olan 21. Taraflar Konferansında Paris Anlaşması kabul edilmiştir. Anlaşma 22 Nisan 2016 tarihinde imzaya açıldıktan sonra, 4 Kasım 2016 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Türkiye, bu anlaşmayı 22 Nisan 2016 tarihinde 175 ülke temsilcisiyle beraber imzalamıştır. Sürecin bu kadar hızlı işlemesi Birleşmiş Milletler tarihinde en hızlı devreye giren çevre anlaşması niteliği kazanmasına neden olmuştur.

Kaynak: (Kanlı ve Erol, 2019: 868-869; skd Türkiye, 2016: 9).

2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsani ve Çevre Konferansı

Sürdürülebilirlik konusundaki ilklerin büyük bir kısmının bu konferansta gündeme gelmesi, konferansı diğer konferanslardan ayıran en önemli özelliktir. Bu nedenle bu konferansı ayrı bir başlık altında incelemek sürdürülebilirlik kavramının ortaya nasıl çıktığı hususunda daha anlaşılır olmasını sağlayabilir.

1972 yılında Stockholm’ da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsani ve Çevre Konferansı sürdürülebilirlik konusunda atılmış ilk ciddi adımlardan biridir. Toplantıya farklı gelişmişlik düzeyine sahip, farklı siyasal sistemlerle yönetilen 113 ülke katılmıştır. Ortak hedefler doğrultusundan bu kadar geniş çaplı bir katılımın sağlanması toplantının başarısını ön plana çıkaran en önemli unsurdur (Emrealp, 2005: 6). Konferans, çevre ve kalkınma konularının uluslararası düzeyde incelendiği ilk konferans olma niteliğini taşımaktadır. Konferansta sürdürülebilir olma hedefinde gerekli olan çevre ve kalkınma kavramları arasındaki bağlantı irdelenmiş ve bu kavramların birbirini destekleyen nitelikler taşıdığı vurgulanmıştır (Eş, 2008: 8). Ayrıca kaynakların verimli ve adil bir şekilde kullanılma sorumluluğunun tüm ülkeler için eşit düzeyde olduğu belirtilmiştir. Bu toplantı üç önemli belge ile sonlanmış olup bunlar; İlkeler Bildirgesi, İnsani Çevre Bildirgesi ve Faaliyet Önerileridir (Bozlağan, 2004: 229-230).

İlkeler Bildirgesinde, tüm toplumun elverişli bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğu, kaynak çeşidi gözetmeksizin bütün kaynakların dikkatli bir şekilde tüketilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. İnsani Çevre Bildirgesi ise, yedi maddeden oluşmaktadır. Bu bildirgede, insanlar tarafından yapılan çevre ve doğal çevre olmak üzere iki çeşit çevrenin bulunduğunu, insanın doğanın bir parçası olduğu ve buna bağlı olarak yaşama hakkı, refah ve ekonomik gelişme açısından sahip olduğu önemin altı çizilmiştir. Bu nedenle insanların ve diğer canlıların yaşamış olduğu çevrenin korunmasının ve geliştirilmesinin gerekliliği üzerine durulmuştur. Bu gerekliliğin, dünya üzerindeki tüm toplumların görevi olduğuna vurgu yapılmıştır. Buna göre rasyonel faaliyetlerle hem mevcut durumun hem de gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılayabilecek daha uygun bir çevrede yaşamının mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu bildirgede, istenilen düzeyde bir çevre için yerel yönetimlere büyük sorumluluklar yüklenerek yerel yönetimlerin önemi gösterilmiştir. Son belge olan Eylem Önerileri Bildirgesi ise, altı bölümden oluşmaktadır. Bu bildirgede, kentsel ve kırsal yerleşim yerlerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesi konusuna değinilmiş olup, genel olarak kaynak yönetimi ve kullanımı sırasında kirlenmeye yol açan faktörlerin tespit edilmesi, azaltılması ya da ortadan kaldırılması üzerinde durulmuştur (Bozlağan, 2004: 230).

2.1.2. Sürdürülebilirliğin Üç Boyutu

Sadece kendi çıkarlarına odaklanarak faaliyetlerine devam eden kurumlar zamanla birçok olumsuzluklarla karşılaşmıştır. Bu olumsuzluklarla başa çıkma çabaları sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel üç boyutunu ortaya çıkarmıştır (Özgül ve Mengi, 2016: 120). Bu üç boyutun açıklamaları sırasıyla aşağıda verilmiştir.

2.1.2.1. Ekonomik boyut

Mevcut olan sermayenin korunmasını sağlamak ve eldeki kaynakların artırılmasına yönelik odaklanan sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu, gelecek nesillerin ekonomik refahının muhafaza edilmesini amaçlamaktadır. Kaynakların zamanla tükenme ihtimali gelecek nesiller için olan kaygıları artırmaktadır. Bu kaygıların önüne geçilebilmesi için üretim ve hizmet karşılında yapılan harcamaların daha dikkatli yapılması ekonomik boyutun temel olarak değerlendirdiği konularından biridir (Bilgili, 2017: 563). Bu bağlamda eldeki maddi kaynaklarla geliş güzel harcamalar yapılmasının önüne geçilerek, kamu yönetimlerinde ve ilgili kurumlarda yolsuzlukla ilgili mücadele politikaları geliştirilip çeşitli denetimlerin sağlanması gerekmektedir. Böylece denetim sonucunda tespit edilen yolsuzluk faillerine çeşitli yasal yaptırımlar ve caydırıcı cezalar uygulanarak bu gibi durumların önüne geçilmesi sağlanabilir.

McDermott (2009)'a göre aşağıdaki ilkeler uygulandığı takdirde ekonomik sürdürülebilirlik sağlanabilir;

- Şeffaf raporlama ilkesi
- Açık kapı ilkesi
- Küresel uyum ilkesi
- Adil ticaret ilkesi
- Yolsuzlukla mücadele politikası
- Tüketici haklarının korunması
- Paydaşlar için üretilmiş sosyal sorumluluk ilkeleri

2.1.2.2. Sosyal boyut

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu, toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu boyut, çevredeki insanların gereksinimlerini toplumsal perspektifte ele almaktadır. Sosyal boyut, adalet, sosyal hizmetler, eğitim, etik, refah, şeffaflık gibi konulardan oluşmakla beraber şimdiki ve gelecekteki nesillerin sosyal haklardan yararlanabilmesini hedeflemektedir. Genel olarak toplumdaki tüm bireylerin gereksinimlerini karşılayabilmek için sosyal kaynakların korunmasını ve geliştirilmesini kapsamaktadır. Ayrıca eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve sağlık kurumlarının en iyi şekilde hizmet vermesi ile toplumsal sermaye katkı sağlamaktadır (Dyllick ve Hockerts, 2002: 133-134).

McKenzie (2004)'e göre sürdürülebilir sosyal toplum için beş ilkeye yatırım yapılması gerekmektedir. Bunlar;

- **Eşitlik ilkesi:** Toplumdaki tüm bireyler için, din, dil, ırk, cinsiyet gibi ayırım gözetmeksizin eşit fırsatlar oluşturulmalıdır. Özellikle maddi kaynaklar bakımında yoksul olan bireylere eşit imkânlar sağlanmalıdır.
- **Çeşitlilik ilkesi:** Toplumsal çeşitliliğe sahip olan kültürler ön plana çıkarılmalıdır.
- **Bağlılık ilkesi:** Toplumu oluşturan kurumsal yapılar birbirileri ile bağlantılı olarak inşa edilmelidir.
- **Yaşam kalitesi ilkesi:** Bireylerin veya toplumların temel insani ihtiyaçlarının karşılanacağını ve bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için kaynaklara erişimi garanti edilerek iyi bir yaşam kalitesi sunulmalıdır.
- **Demokrasi ve yönetim ilkesi:** Bir kurum veya kuruluş içinde demokratik, şeffaf ve hesap verilebilir bir yönetim şekli oluşturulmalıdır. Demokrasi ilkesinin kısırlaştırılması veya yok sayılması bir süre sonra devamlılığını yitirmesine sebep olabilir.

Belediyeler düzeyinde sosyal sürdürülebilirlik, belediyenin sorumlu olduğu kentsel alan çevresi içinde yaşayan çalışan nüfusun, işçi hakları, eşitlik, esnek çalışma saatleri gibi ya da bireylerin ihtiyaç duydukları sosyal hizmetler sağlanarak refahın sağlanmasını sağlayan ekonomik ve kültürel gereksinimlerini karşılamaya yönelik konuları kapsamaktadır. Belediyeler merkezi yönetim ve yasalar karşısında sorumlu

olduğu kadar yerel topluma karşı da sorumlulukları vardır. Bu bağlamda belediyeler çevreyi etkileyecek faaliyetleri belirlerken halka bilgi verme sorumluluğu altındadırlar.

2.1.2.3. Çevresel boyut

Sürdürülebilirliğin son boyutu ise çevresel sürdürülebilirliktir. Ekolojik dengenin sağlanması insan ve çevre arasındaki ilişkiye bağlıdır. Sürdürülebilirliğin bu boyutunda kaynakları ihtiyaçtan fazla tüketmeden, kaynaklara zarar vermeden tekrar yenilenebilmesine olanak sağlanmalıdır. Çevresel sürdürülebilirlik oluşmadıkça, sosyal ve ekonomik refahın sürdürülebilirliği de sağlanamamaktadır (Common ve Perrings, 1992: 21). Bu bağlamda çevresel sürdürülebilirlik, çevreye zarar vermeyen ve aynı zamanda yenilenebilen kaynakların kullanımı ile mümkün olabilmektedir (Goodland ve Daly, 1996: 1008). Bir varlığın çevreye etkisi, gerçekleştirdiği eylemlerin çevreye zarar vermeyecek bir şekilde uygulandığı zaman azalmaktadır. Çevresel zararları önlemek için atıkların ve toksin maddelerin doğaya salınmasının azaltılması, düşük enerji tüketimi ve geri dönüşümün desteklenmesi gibi birçok yeşil uygulama yöntemleri uygulanabilir (Nikolaou vd, 2013: 177).

Sürdürülebilirlik, yukarıda açıklanan bu üç boyut ile sağlanabilir. Bahsi geçen bu üç boyuttan birinin eksikliği sürdürülebilirliği olumsuz olarak etkilemektedir. Dolayısıyla ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin bir arada olması ve bu üç boyutlu mekanizmanın eşzamanlı bir uyum içinde olması gerekmektedir (Tüm, 2014: 64-65).

2.1.3. Sürdürülebilirliğin Büyükşehir Belediyelerine Etkileri

Sürdürülebilirlik çalışmaları günümüzde gerek kamu kurumlarında gerekse de özel sektörde uygulanmaktadır. Sürdürülebilirliğin çıkış noktası her ne kadar özel sektöre bağlı olarak çıkmış gibi gözükse de aslında özel sektöre bu ortamın sağlanmasında kamu yönetiminin payı büyüktür. Kamu politikalarının getirmiş oldukları kurumsal ve çevresel düzenlemeler yatırımcıları ve tüketicileri etkilemektedir. Bu bağlamda kamu yönetimi sürdürülebilirliğin alt yapısını oluşturarak merkezi bir rol üstlenmektedir (Akçakaya, 2017: 50). Çevre planlamaları, sosyal güvenlik, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gibi kamu sektörünün sürdürülebilirliğe birçok katkısı bulunmaktadır. Ayrıca özel sektörlerin yapmış olduğu

yatırımlar kamu politikalarının ulusal ve uluslararası düzeydeki teşvik ve çevresel düzenlemeleri sayesinde gerçekleşmektedir (Qureshi, 2015: 21).

Yerel yönetim birimlerinden olan büyükşehir belediyeleri, sürdürülebilirlik politikalarının uygulanması hususunda etkili bir role sahiptir. Belediyeler sürdürülebilirliğe doğrudan hizmet yoluyla katkı sağlamakla beraber yalnızca bir hizmet sisteminin ürünü değildir, belediyeler bulunduğu coğrafyanın karakteristiğini de yansıtmaktadır. Bu nedenle kamu hizmetleri kişisel düzeydeki bir varlık olmaktan öte toplum düzeyinde bir varlık olarak düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında, belediye hizmetlerinin kalitesi bir kentsel toplumdaki vatandaşların ortak deneyimidir (Kurgun ve Aktaş, 2019: 215). Belediyelerin sürdürülebilirlik açısından hizmetlerini yerel halka tatmin edici düzeyde vermesi önem arz etmektedir. Büyükşehir belediyeleri sürdürülebilir değer yarattığı ölçüde kalıcı olmayı başarabilir. Sürdürülebilir değer yaratamamış bir büyükşehir belediyesi sadece bir varlık olarak kalmaktadır. Toplumun çıkarlarını dikkate almadan kararlar alan, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri göz ardı eden belediyelerin varlığını koruması mümkün olmayabilir. Bu bağlamda belediyeleri sürdürülebilirliğe yönelten etkenler arasında, güven ve itibarın sağlanması, toplum beklentilerinin karşılanması ve maliyet tasarrufu sayılabilir.

Kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında siyasi yöneticilerin rolü büyüktür. Kamu yöneticileri küresel ve toplumsal değişim taleplerini önemseydiği takdirde kalıcı olmayı başarabilir. Bu sebeple yerel toplumun ihtiyaçlarının tam olarak neler olduğunu anlamak, kaliteli bir hizmetin sunulmasında en önemli adımdır (Kurgun ve Aktaş, 2019: 214). Ancak bu adım tek başına yeterli olmamakla birlikte bu ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Ayrıca vatandaşlara sunulan hizmetler hakkında vatandaşların algılamalarının da belirlenmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, hizmetlerin memnuniyet derecesini ölçmek için halkın geri bildirimde bulunabilmesine imkân sağlanmalıdır. Yapılan hizmetlerin kalitesi ancak bu şekilde değerlendirilip, ölçülebilir. Vatandaşlar tarafından yapılan geri bildirimler olumsuz olarak sonuçlanmış olsa bile hizmet kalitesinde iyileştirme ve geliştirme sürecini başlatmış olacaktır (Usta ve Memiş, 2010: 334-335). Bu süreçle beraber, bir taraftan halka kaliteli hizmet olanağı sunulma fırsatı gerçekleşecek, diğer taraftan belediyelerin kaynakları daha etkin bir biçimde kullanılması sağlanacaktır. Kaynakların etkin kullanılmasından kasıt uluslararası kalitede hizmet sunumunun gerçekleştirilmesidir (Çetinkaya vd, 2016: 1255). Tüm bu aşamalar sürdürülebilirliğin etki alanının ne kadar

geniş olduğunu göstermektedir. Belediyeler yaptıkları yatırımlarla yerel halka sosyal ve çevresel imkânlar sağlamanın yanında bulundukları bölgenin ekonomik ve kültürel açıdan gelişmesine de katkı sağlamaktadırlar (Ulusoy ve Akdemir, 2019: 261-263). Özellikle turizm bölgelerinde faaliyet gösteren belediyelerin, altyapı hizmetlerini sağlamaları, ekipman, personel ve teknik bilgilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda içme suyunun yanında denizlerdeki suyun temizliği, ulaşım olanakları, kamu güvenliği ve çevre koruması yönünde çalışmalar yapılması gerekebilir (Torrent ve Fluvía, 2007: 371).

2.1.4. Büyükşehir Belediyelerini Sürdürülebilirliğe Yönlendiren Faktörler

Belediyeleri sürdürülebilirliğe yönlendiren önemli faktörlerden bazıları yasal yaptırımlar ve yerel halkın baskısı olarak gösterilebilir. Unutulmamalıdır ki yerel halkın seçimiyle yönetime gelen kamu yöneticileri görev süreleri dolduğu zaman tekrar yönetime gelmek isteyebilir; yönetime tekrar gelebilmek için de halkın kendilerini tekrar seçmesine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple çevreci kuruluşların ve artan maliyetlerin gözden geçirilmesinin yanında yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bunlar gerçekleştiği takdirde belediyelerin yönetim performanslarının olumlu yönde etkilenmesinin yanında kurumsal itibarı, imajı ve en önemlisi sürdürülebilirliği de beraberinde getirebilir.

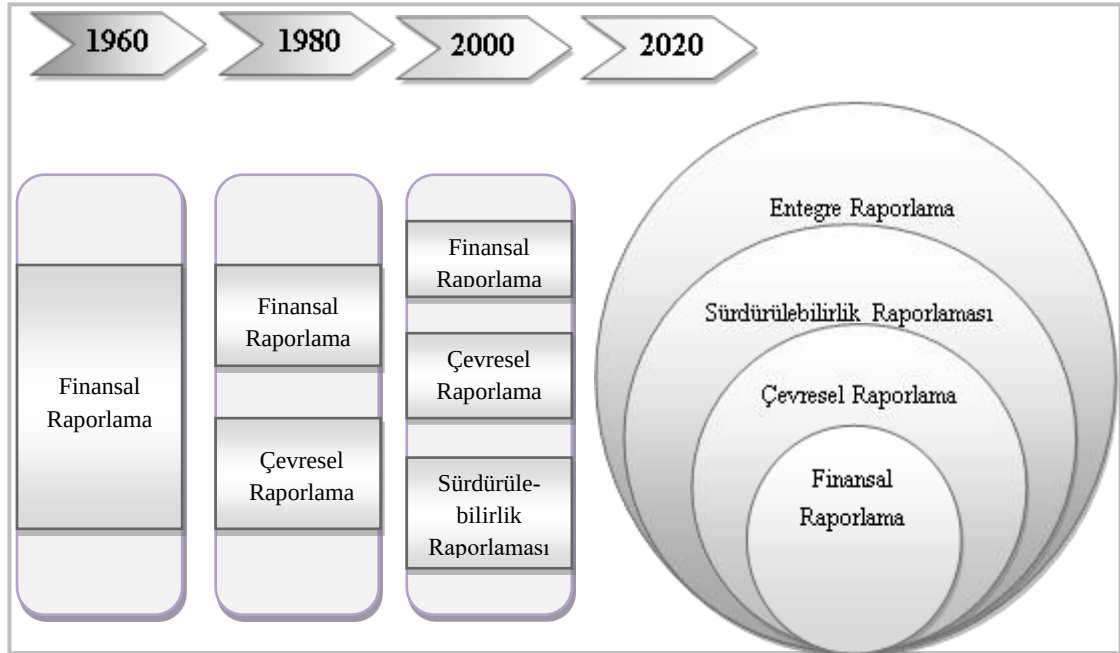
2.2. KURUMSAL RAPORLAMA

2.2.1. Kurumsal Raporlama Kavramının Tanımı

Kurumsal raporlama, belirli olaylar ile belirli konulara bağlı olarak, sistemli ve mevcut formata uygun bir şekilde hazırlanan çeşitli verilerin, tablo ve grafik yardımıyla düzenlenmiş biçimde gösteren belgeler olarak tanımlanabilir (Güngör, 2020: 31). Başka bir deyişle bir kurumun finansal durumunun ve/veya finansal olmayan yönüyle ilgili bilgilerin, ihtiyaç duyulan süre çeşidine göre; günlük, haftalık, aylık veya yıllık dönemler şeklinde çeşitli iletişim araçları kullanılarak paydaşlara sunulmasını ifade etmektedir (Cavlak ve Celebi, 2018: 57). Basılı veya elektronik vasıtalar ile paydaşlara iletilen kurumsal raporlar, paydaşlarla iletişim kurulmasını sağlayarak kurumların hesap verilebilir ve şeffaf olmalarına yardımcı olmaktadır (Güngör, 2020: 42).

Kurumsal raporlamaların tarihsel gelişimi incelediğinde sırasıyla finansal raporlama, çevresel raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması ve son olarak entegre (bütünleşik) raporlama olarak günümüze kadar ulaştığını göstermektedir. Bu kapsamda ilk ortaya çıkan raporlama türünün finansal raporlama olduğu görülmektedir. Finansal raporlarının hazırlanması bazı kurumlarda zorunlu olmakla birlikte bu raporlar sadece finansal bilgilere yer vermektedir (Can, 2018: 23). Çevresel raporlama ise hızlı ekonomik büyümeye bağlı olarak mal ve hizmet üretimi esnasında çevreye verilen zararlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Bu raporlama ile başta kuzey ülkeleri olmak üzere uluslararası birçok alanda çevre duyarlılığı dikkat çekmiştir. Ancak bu raporlamada sadece çevresel performansın raporlanması yetersiz olarak görülmüş, buna istinaden finansal ve çevresel performansların yanında sosyal performanslara da ait bilgiler içeren, uluslararası standartlara uygun sürdürülebilirlik raporlamaları hazırlanmaya başlanmıştır (Can, 2018: 179). Günümüzde ise yukarıda açıklanan tüm raporların bütünleşik hali olan entegre raporlama kavramı ortaya çıkmıştır. Kurumsal raporlamaların son aşaması olan bu raporda bilgiler daha kısa ve öz olarak raporlanmaktadır (IIRC, 2020: 1-2). Kurumsal raporlamaların gelişim aşamaları aşağıda bulunan şekil yardımıyla gösterilmeye çalışmıştır.

Şekil 2.1. Kurumsal Raporlamanın Gelişimi

Kaynak: (Çelik, 2019: 87).

Şekil 2.1’de de gösterildiği gibi 1960’lı yıllardan günümüze kadar gerek kamu sektörü için gerekse özel sektörler için ulusal ve uluslararası standart belirleyicileri tarafından sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk, çevresel ve sosyal sorumluluk alanlarına yönelik standartlar ve düzenlemeler getirilmiştir. Getirilmiş olan düzenlemelerin küresel çapta duyurulması için birtakım girişimlerde bulunulmuştur. Bu girişimlerin günümüzdeki son adımı ise entegre raporlama olmuştur (Akyüz ve Yangıbayev, 2020: 44-45). Şekilde de belirtildiği gibi kurumsal raporlama, çeşitli raporlamalarla harmanlanarak gelişme göstermiştir. Kurumsal raporlama kavramının gelişimi henüz tamamlanıp tamamlanmayacağı tartışma konusudur. Ancak gelecekte sürdürülebilirlik ve entegre raporlama kavramlarının harmanlamasıyla yeni bir kavramın oluşması muhtemel gözükmektedir.

2.2.2. Kurumsal Raporlama Çeşitleri

2.2.2.1. Finansal raporlama

Finansal raporlama, bir kurumun parasal nitelikteki işlemlerini muhasebe birimi aracılığıyla toplayan, sınıflandıran, özetleyen ve kayıt altına alarak bu verileri kullanıcılara sunulmasını sağlayan raporlama çeşididir (Burmacı, 2020: 3). Muhasebe biriminin sorumluluğu altında oluşturulan bu raporlar eldeki kaynakların ne derecede etkin kullandığını göstermektedir. İlgili kurumların muhasebe çıktıları yatırımcılar, çalışanlar, ortaklar, borç verenler ve kamu sektörü gibi finansal bilgi kullanıcılarına raporlar şeklinde iletilmektedir (Burmacı, 2020: 3). Genellikle kamu idaresinin koymuş olduğu kurallara göre hazırlanan bu raporlar paydaşların kurum hakkında karar verme sürecinde oldukça etkilidir (Şeker, 2020: 3). Finansal rapor kullanıcıları, hükümetler ve kamu kurumları, yöneticiler, yatırımcılar, çalışanlar, borç ve kredi veren kurumlar, satıcılar ve diğer ticari tedarikçi firmalar olarak sıralanabilir.

Hükümetler ve kamu kurumlarında hazırlanan finansal raporlamalar, vergilerin tahsisi ve denetlenmesi açısından oldukça önemlidir. Özel sektörün faaliyetleri konusunda ilgili yasal düzenlemeleri ve vergi politikalarını belirleyebilmek için finansal raporlardaki bilgiler kullanılmaktadır (Hilal, 2007: 39). Ayrıca hükümetler vergiler dışında genel ekonomi politikalarını belirlerken gerekli olan istatistiksel veri ve analizlere ulaşmak için finansal raporlara ihtiyaç duyabilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 449). Finansal raporlamayla ilgili tüm bu açıklamaların temelinde aslında finansal kaynakların etkin kullanımı gayesi yatmaktadır. Finansal raporlamalar

pay sahiplerinin ellerindeki kaynaklar ile yatırım yapma ve fon sağlama kararlarında etkin rol üstlenmektedir (Karakelleoğlu, 2020: 3).

Finansal raporların birçok faydası olmakla birlikte bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Burmacı, 2020: 3-5);

- Vergi matrahını belirleyebilmek için ihtiyaç duyulan bilgiler sağlamak,
- İleriye yönelik kararlarda faydalı olabilecek bilgileri sağlamak,
- Gelecekte oluşabilecek nakit akışların değerlendirilmesini sağlamak,
- İlgili kurumun finansal durumu göz önünde bulundurularak kıyaslama ve değerlendirme yapma olanağın sağlanması,
- Yöneticilerin başarı derecesini ölçmeye yönelik ihtiyaç duyulan bilgilerin elde edilmesi başlıca faydalardır.

2.2.2.2. Çevresel raporlama

Çevresel raporlama, bir kurumun faaliyetleri esnasında çevre üzerindeki etkilerini yönetme performansı ve çevre bakımından sürdürülebilir olmayla ilgili bilgilerin raporlar halinde kamuya açıklanmasıdır (Uluslan, 2009: 184). Çevresel raporlama uygulama şeklinin belirli bir standarda dayanmadığı, ilgili kurumlar çevresel bilgilerini, faaliyet raporlarında, finansal tablo içeriklerinde, dipnotlarında ya da ayrı bir tabloda açıkladıkları görülebilir (Şendurur, 2016: 72). Günümüzde ise kurumların büyük bir kısmı çevre raporlaması yerine içeriğinde çevre raporlamasını da bulunduran sürdürülebilirlik raporlamalarını hazırlamaktadırlar.

2.2.2.3. Sürdürülebilirlik raporlaması

Sürdürülebilirlik raporlaması, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlandığı gibi, üçlü sorumluluk raporlaması ve kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması gibi farklı kavramlarla da ifade edilebilmektedir. Hal böyleyken anlam karmaşasının yaşanması muhtemeldir. Bu sebeple yaşanan bu karışıklık bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamak yerine bilgi karmaşıklığına yol açmıştır. Günümüzde bu anlam karışıklığının giderilmesi için genel bir ifadeyi karşılayan, sürdürülebilirlik raporlaması kavramı kullanılabilir. Bu kavram kamu kuruluşları ve şirketler başta olmak üzere tarım ve turizm sektöründe, enerji kuruluşlarında, teknolojik gelişmelerde ve akademik kurumlar gibi birçok çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Bu sebeple sürdürülebilirlik raporlamasının tanımı yapılırken genel

bir tanımın yapılması daha uygun görülebilir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik raporlaması; çeşitli kurum ve kuruluşların çevreye ve insan yaşamına zarar vermeden faaliyetlerini gerçekleştirmekle beraber bu faaliyetlerini ekonomik, sosyal ve çevresel bir çalışma sistemiyle yürüttüğüne dair tescillendiğini gösteren raporlardır. Şeklinde tanımlanabilir. Ancak genel bir tanımın yapılması her kurumda aynı yapıda raporlar hazırlanması anlamına gelmemelidir. Raporlar yapılırken her kurumun yapısına uygun bir şekilde raporlama hazırlanması gerekmektedir (Yeşilçelebi, 2020: 230). Bu sayede raporların her kurumda farklı tepkilere yol açmasının önüne geçilebilir. Hazırlanan bu raporların belli bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. Bu içerik ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Çelik, 2018: 34);

- Çevreyi temiz tutma çalışmaları,
- İnsanlara değer veren toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik çalışmalar,
- Kalkınırken doğaya zarar vermeyen uygulamalar ve bunu yaparken katma değer üretilmesi çalışmalarıdır.

Sürdürülebilirlik raporları genel olarak kurum ve kuruluşların soyut değerlerine vurgu yapıp somut değerlerinden yararlanılarak hazırlanmaktadır (Yeşilçelebi, 2020: 230). İşletmelerde bu raporlar daha yaygın olarak hazırlanırken kamu kurumlarının sadece bir kısmı sürdürülebilirlik raporu hazırlamaktadır. Kamu kurumları ayrı bir sürdürülebilirlik raporu hazırlamak yerine sürdürülebilirlik bilgilerini, yıllık olarak yayınlamış oldukları faaliyet raporlarında yer vermeyi tercih etmektedirler.

Etkili bir sürdürülebilirlik raporunun hazırlanması iletişim, geri bildirim ve veri toplama açısından iç ve dış raporlama kuruluşlarına önemli derecede katkı sağlamaktadır (GRI, 2021). Buna göre, sürdürülebilirlik raporlamanın faydaları iç ve dış faydalar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Yeşilçelebi, 2020: 231).

İç faydalar:

- Risk ve fırsatların daha iyi anlaşılması,
- Finansal ve finansal olmayan performans arasındaki bağlantıyı vurgulaması,
- Uzun vadeli yönetim stratejisi ve politikası ile iş planlarını etkilemesi,
- Süreçlerin düzenlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması,

- Sürdürülebilirlik performansının yasalar, normlar, kodlar, performans standartları ve gönüllü girişimler açısından karşılaştırılması ve değerlendirilmesi,
- Yaygın çevresel, sosyal ve yönetim başarısızlıklarından kaçınılması,
- Performansın kurum içinde, kuruluşlar ve sektörler arasında karşılaştırılmasıdır.

Dış faydalar:

- Olumsuz çevresel, sosyal ve yönetim etkilerinin azaltılması veya tersine çevrilmesi,
- Dış paydaşların kuruluşun gerçek değerini, maddi ve maddi olmayan varlıklarını anlamalarının sağlanması,
- Kuruluşun sürdürülebilir kalkınma beklentilerini nasıl etkilediğini ve bundan nasıl etkilendiğinin gösterilmesidir.

Bu raporlamaların hazırlanma sebeplerinde, kurum ve kuruluşlarda kalıcılığın yakalanması, istihdam olanaklarının sağlanması ile olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi yer almaktadır. Kurum ve kuruluşların sürdürülebilir olup olmadığına karar verebilmek için kurum ve kuruluşların izlenebilir ve ölçülebilir olması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de sürdürülebilirlik bilgilerini veren raporların incelenmesi ile mümkün olabilmektedir (Kiremitçi, 2019: 26-27). Kurum ve kuruluşların sadece sürdürülebilirlik raporlarını analiz ederek sürdürülebilir olduğuna karar vermenin sağlıklı olmayacağını belirtmek gerekir. Sürdürülebilirlik raporlarının yanında faaliyet raporları gibi sürdürülebilirlik ile ilgili bilgi veren diğer kurumsal raporların da incelenmesi gerekmektedir (Can ve Özgül, 2018: 11). Raporlama duyarlı ve sorumlu bir kuruma işaret eder. Gerek paydaşlarına gerekse topluma karşı şeffaf ve dürüst olmaya kendini adanmıştır. Raporlama yoluyla bir kurum kendini daha iyi tanıyıp, anlayabilir bu sayede kendini daha iyi yönetebilir. Yeni fırsatlar yakalayabilir, riskleri görüp azaltabilir ve daha güvenilir bir kurum olma yoluna geçebilir (GRI, 2021).

2.2.2.4. Entegre raporlama

Finansal ve finansal olmayan raporlar bazı nedenlerden dolayı bir takım eleştiriye maruz kalabilmektedir. Finansal olmayan raporların genellikle bağımsız denetime tabi tutulmaması, finansal raporların finansal olmayan bilgilerden bağımsız olması, finansal olmayan raporların ise finansal performanstan bağımsız olması gibi

başlıca eksiklikler bu raporların temel eleştiri konularını oluşturmaktadır (Zozik ve Doğan, 2021: 84). Çeşitli isimlerle anılan bu raporların eksiklerini doldurabilmek için entegre rapor kavramı ortaya çıkmıştır. Entegre rapor, bir organizasyonun içinde yer aldığı dış çevreye bağlı olarak oluşturulan stratejinin, kurumsal yönetimin, performansın ve geleceğe dönük düşüncelerinin kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yaratabileceğini gösteren kısa ve öz bir iletişim aracı olarak tanımlanmıştır (IIRC, 2020). Başka bir ifadeyle bir kurumun finansal bölümünü oluşturan faaliyetler ile finansal olmayan bölümünü oluşturan faaliyetleri birbirleriyle ilişkilendirilerek bir bilgi bütünü oluşturması şeklinde tanımlanabilir. Entegre rapor, Uluslararası Entegre Raporlama Kurulu (IIRC) dışında birçok araştırmacı tarafından farklı tanımları yapılmış olsa da öne çıkan ortak nokta, kurumun sosyal stratejilerinin ve finansal durumlarının tek bir rapor halinde bir araya getirilmesi gerekliliğidir (Ülker, 2016: 13).

2.2.2.4.1. Entegre raporlama kavramının ortaya çıkışı ve ortaya çıkışında etkili olan faktörler

Entegre raporlama kavramının temelleri 1994 yılında Nelson Mandela'nın, Güney Afrika'daki kurum ve kuruluşlara olan güveni artırabilmek amacıyla birlikte, kurum ve kuruluşların bilgi paylaşımını teşvik etmek üzere 'King Komitesi'nin kurulmasına karar vermesine dayanmaktadır. Bu komitede kurum ve kuruluşlar finansal ve finansal olmayan raporları "King Raporu" adı altında yayınlanmaya başlamıştır (Ülker, 2016: 13). Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ortaya çıkan bu rapor zamanla Danimarka, Fransa, Portekiz gibi birçok ülkede ilgi görmüş ve uygulanmıştır. Tüm bu gelişmelere bağlı olarak 2010 yılı ağustos ayında, Uluslararası Entegre Raporlama Kurulu (IIRC) kurulmuş olup 2013 yılında sürdürülebilirlik ve finansal raporların bir bütün halinde sunulmasını ifade eden "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" yayımlanmıştır (Emir vd, 2021: 262).

Kurumların finansal ve finansal olmayan performanslarının yer aldığı sürdürülebilirlik raporlarında, ekonomik, sosyal ve çevresel kavramlar ile kuruluşun stratejisi ve finansal sonuçları arasında bağlantı kurulamaması entegre raporunun oluşmasına zemin hazırlamıştır (Clayton vd, 2015: 9). Birçok örgüt sürdürülebilir olma amacıyla hazırladıkları raporlardan olan kurumsal sorumluluk, kurumsal sosyal sorumluluk ya da sürdürülebilirlik raporlarında bazı bilgiler konusunda hala bir boşluk olduğunu belirtmişlerdir. Bu sebeple entegre raporu hazırlamaya yönelmişlerdir. Ancak kamu sektörü gibi büyük örgütler belirli nedenlerden dolayı sürdürülebilirlik

raporlaması yapma durumunda kalabilirler. Etik olma davranışları, sosyal çevreye verilen önem, kamu itibarı ve hükümet yetkilileri ile ilişkileri iyi tutma gibi etkenler söz konusu nedenleri oluşturmaktadır (Ülker, 2016: 19).

2.2.2.4.2. Entegre raporlamasının sürdürülebilirlik raporlaması açısından değerlendirilmesi

Birçok organizasyonda kurumsal sorumluluk bilgilerinin detaylı bir şekilde hazırlanması, raporlamaların daha geniş açıdan ele alınması bakımından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilirlik raporlarında kurumsal sorumluluk bilgilerinin daha ayrıntılı bir şekilde açıklandığı görülebilmektedir. Ancak, entegre raporlamada bu bilgiler tatmin edici düzeyde açıklanmamakla birlikte ayrıntıya yer vermeden daha kısa bir biçimde sunulabilmektedir. Bu sebeple birçok örgüt kurumsal sorumluluk politikasıyla ve faaliyetlerle ilgili diğer yatırımcıların ihtiyaçlarının karşılanması için kurumsal sorumluluk raporunu ya da sürdürülebilirlik raporunu ayrı bir şekilde sunmayı tercih etmektedirler (Ülker, 2016: 44). Ayrıca birçok araştırmacı, entegre raporlamanın sürdürülebilirlik raporlamasının yerini alamayacağını ancak birbirini destekleyeceğini belirtmiştir (Ülker, 2016: 44-45).

2.3. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, küreselleşme ve beraberinde gelen teknolojik yeniliklerle birlikte çeşitli kurumların davranışları üzerinde önemli etkiye sahip olmuş ve ilgili kurumlara farklı sorumluluk boyutları kazandırmıştır.

Hizmet üreterek değer oluşturan kurumlar ekonomik, sosyal ve çevresel problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu problemlere bağlı risklerin, kurumsal yönetim prensiplerine göre yönetilmesi için yapılan uluslararası çalışmalar ve anlaşmalar sürdürülebilirlik kavramını ön plana çıkarmıştır. Kurumların faaliyetlerini sürdürülebilirlik düşüncesi etrafında gerçekleştirmesi kurumsal sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkmıştır (Heybat, 2020: 32). Bir başka ifadeyle kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik değer yaratmak amacıyla üretilen mal ve hizmetlerin, sosyal çevreye yönelik olumsuz etkilerini azaltarak veya kaldırarak yapılan yeniliklerin ve uygulamaların gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılayabilmesi için alınan önlemlerdir şeklinde tanımlanmıştır (Porritt, 2012). Kurumsal sürdürülebilirlik, yetkililerin ve kurumların baskılarından öte, ilgili kurumların etkinliklerini, gelecekte

karşılaşabileceği sosyal ve çevresel problemleri çözecek biçimde planlanması sonucu meydana gelmiştir. Bu kavram ile kurum ve kuruluşların başarısı sadece finansal konumlarına bağlı olmadığına, sosyal ve çevresel etkilerin de önemli olduğuna vurgu yapmaktadır (Govindan vd, 2013: 3). Ekonomik, sosyal ve çevresel kaynaklar etkin bir şekilde kullanır ve aynı zamanda ilgili örgütlerin gereksinimleri de karşılanırsa kurumsal sürdürülebilirlik sağlanabilir (Thomas, 1995: 408). Topluma bağlı olarak toplum ile ilişki içinde olmak, toplum tarafından kabul görülmek kurumların canlı bir varlık olduğunun göstergesidir. Aynı zamanda sürdürülebilir olmanın temelini oluşturmaktadır (Suchman, 1995: 571-572). Kurumlar varlığını topluma kabul ettirebildiği ve sürdürdüğü sürece faaliyetlerine devam edebilir. Toplum tarafından kabul görülmeyen faaliyetlerde bulunmak kurumsal sürdürülebilirliğin sonlamasına sebep olmaktadır (Heybat, 2020: 34).

Kurumsal sürdürülebilirlik, 2005 yılında Bansal tarafından üç boyutlu bir yapı olarak tanımlanmıştır (Lopez vd, 2016: 2-4). Bunlar;

- 1) **Değer yaratarak ekonomik kalkınmanın desteklenmesi;** Değer yaratma farklı şekillerde olabilmektedir. Kurum ve kuruluşlar mal veya hizmet üreterek değer yaratabilirler. Gerek ürün gerekse hizmet olsun üretimde etkinlik sağlanarak değer yaratılabilir.
- 2) **Kurumsal sosyal sorumluluk ile toplumsal eşitliğin sağlanması;** Kurumsal sosyal sorumluluk projeleriyle toplumda bireylerin kaynaklara eşit bir şekilde ulaşımına katkıda bulunulabilir.
- 3) **Kurumsal ve çevresel yönetim aracılığıyla çevresel bütünlüğün sağlanması;** Kurum ve kuruluşlar üretim sürecinde çevreye ekolojik yapıda yarattıkları olumsuz etkileri en az düzeye indirerek çevresel bütünlük yaratmaya çalışmaktadır.

Bu bağlamda kurumsal sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için kurumların bu üç boyutu politika ve uygulamalarına yansıtmaları gerekmektedir (Sarıkaya ve Kara, 2007: 227-228).

2.3.1. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Unsurları

Kurumların sürdürülebilirliği her ne kadar toplumla ilişkilerine ve çevreye bağlı olarak gelişmiş olsa da ilgili yerel toplumun sürdürülebilir olması da kurum ve kuruluşların katkısıyla mümkündür. İşletmeler ekonomik güç oluştururken, siyasi örgütlerde toplumun güvenliği sağlamaktadır. Ekonomik refah ve güvenlik bir toplumun sürdürülebilir olabilmesi için vazgeçilmez unsurlardandır. Bu bağlamda bir varlığın sürdürülebilir olması diğer varlığında sürdürülebilir olmasına bağlıdır diyebiliriz. Ekonomik, sosyal ve çevresel dirliğin yanında güvenliği sağlanamayan bir toplum başka arayışlar içine girebilir, bunun sonucunda da yaşamış olduğu yerleşim yerinden ayrılarak daha güvenli bir gölgeye yerleşmek isteyebilir.

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramını benimseyen ve bu yönetim anlayışıyla faaliyetlerini sürdürmek isteyen kurumlar, kurumsal sürdürülebilirlik unsurlarına yönelmişlerdir. Bu unsurlar, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kalkınma, kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal hesap verilebilirlik olarak sıralanabilir (Tokgöz ve Önce, 2009: 256).

2.3.1.1. Sürdürülebilir gelişme

Sürdürülebilir gelişme, kurumların sürdürülebilirliğine yardımcı olan yeni bir idare anlayışıdır. Bir başka ifadeyle ekonomik büyümenin yanında sosyal eşitlik ve çevresel koruma politikaları ile düzenli bir şekilde yürütülmesini hedefleyen bir anlayıştır. Bu kavram ekonomi bilimi, çevre bilimi, işletme yönetimi ,siyaset bilimi, hukuk ve sosyal adaleti içeren geniş bir disiplin yelpazesini kapsamaktadır (Tokgöz ve Önce, 2009: 257). Ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlar, diğer etkenlerle birlikte ülkelerin yönetim uygulamalarından da kaynaklanabilmektedir. Bu sebeple sürdürülebilirliğin tartışıldığı ulusal ve uluslararası toplantıların temel konularından birini yönetim oluşturmaktadır. Sürdürülebilir gelişme ile ilgili araştırmaların temelinde, mevcut yönetim anlayışların değiştirilmesi görüşü vardır (Heybat, 2020: 35). Toplumsal, bireysel ve yönetsel çıkarları dengeleyecek sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanabilmesi için, siyasi iradenin, yerel ve ulusal ölçekte yaptırım gücünü göstermesi gerekmektedir. Sürdürülebilir gelişme kavramı ancak bu şekilde beraberinde dirlik ve düzeni getirebilir.

Sürdürülebilir gelişmenin gerçekleşmesi için iki boyutlu yönetsel bir değışikliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu boyutları sırasıyla açıklayacak olursak, birinci boyutta karar vericiler tarafından sürdürülebilir gelişmeyi destekleyecek değeri ve çıkarları koruyarak, geliştiren siyasal bir kültürün benimsenmesi gerekirken, ikinci boyutta ise, benimsenen bu siyasal kültürün halka anlatılıp stratejik düzenlemelerle uygulamaya konulmasını gerektirmektedir (Heybat, 2020: 35).

2.3.1.2. Sürdürülebilir kalkınma

Kalkınma, küresel çaptaki tüm toplumların en temel amaçlarından biridir. Gelişme süreci içerisinde olan ülkeler büyümek için çalışırken, gelişmiş ülkeler de mevcut yaşam standartlarını korumak ve sürdürmek için çaba harcarlar (Karataş ve Çankaya, 2010: 32). Sürdürülebilir kalkınma kavramı, büyüme kavramından farklıdır. Kalkınma, yalnızca reel gelire odaklanan büyüme kavramı ile eş anlamlı değildir. Sürdürülebilir kalkınma, dar anlamıyla kişi başına düşen geliri tanımlarken, geniş anlamıyla gelirle beraber diğer refah ölçütlerini de açıklamaktadır. Büyüme ekonomik bir kavram iken, kalkınma ekonomiyi sosyal ve kültürel boyutları ile tanımlamaktadır (Heybat, 2020: 36). Bu tanımlamalardan yola çıkarak sürdürülebilir kalkınmanın, sosyal refahı, toplumlar arası gelir farklılıklarının düzeltilmesini ve kaynakların eşit ve adil dağılımının sağlanmasında etkin bir rol üstlendiğini söyleyebiliriz. Sürdürülebilir kalkınma anlayışını uluslararası boyutta incelediğimizde, ekonomik olarak toplumlar arası gelir farklılıklarının önüne geçip gelirlerin adaletli dağılımının sağlanmasını, sosyal olarak toplumsal yaşam standartlarını iyileştirilmesini, çevresel olarak ise kara ve su ekosistemine verilebilecek zararlı etkenlerin önlenebileceğini söyleyebiliriz. Gelecek hedefli bu anlayış, herkes için sürdürülebilir bir ortamda sosyal refahın sağlanmasını amaçlamaktadır.

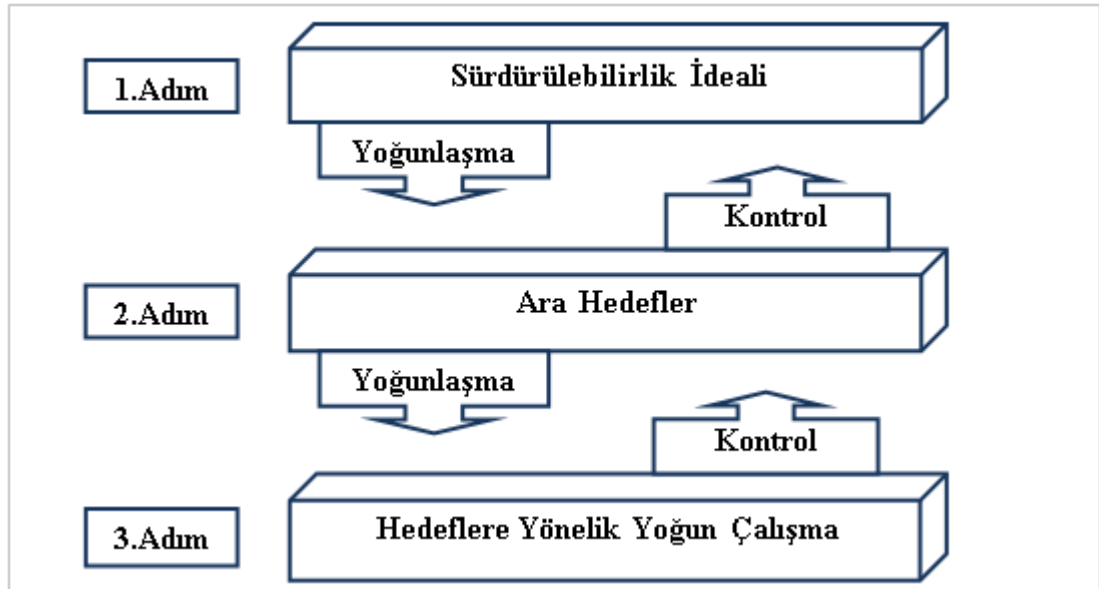
Sürdürülebilir kalkınma anlayışı aşağıdaki unsurlarla ifade edilmektedir (Hoşkara, 2007: 19-20).

- Çevre bütünlüğün ve biyolojik çeşitliliğin korunması
- Doğal ve kültürel mirasların kıymetinin bilinmesi
- Çevrenin korunmasıyla beraber sürdürülebilir kalkınmanın birbirine entegre edilmesi
- Mevcut kaynakların etkin bir şekilde kullanımının sağlanması
- Uluslararası iş birliğinin uygulanması

- Tüm toplum için asgari seviyede yaşam fırsatların sağlanması
- Normatif planlama üzerinde baskı (faydacı koruma)
- Kuşaklar arasında sosyal eşitliğin sağlanması
- Sürdürülebilir kalkınma sorunlarında çözüm yöntemi olarak bilimsel faaliyetlerin uygulanması
- Ekonomik büyüme sağlanırken çevreye zarar verilmemesi
- Sürdürülebilir kalkınmanın gelecek hedefli bir anlayış olarak benimsenmesi.

Sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşmak için üç hiyerarşik adımdan bahsedilebilir. Bu üç adımı açıklayacak olursak; birinci adımda, toplum sürdürülebilirlik hususunda genel bir düşünce birliğine ulaşmaya çalışmaktadır. Bu adımda ilgili toplumun seviyesine göre etik bir amacın oluşturulmasını gerekmektedir. İkinci adımda, birinci adımdaki belirsiz olan fikir birliğini uygulanabilir, kesin tanımlar içeren bir veya daha fazla ara hedefe dönüştürmektir. Son adımda ise, sürdürülebilirlik konusunda bir veya birden fazla kesin tanımına ulaşılsa, ara hedeflere yönelik yoğun bir çalışma başlatılmaktadır. Şekil 2.2 de bahsi geçen bu üç adımın birbirinden etkilenme ve birbirinden etkileme aşaması incelenmektedir (Bilgili, 2017: 562).

Şekil 2.2. Sürdürülebilir Kalkınmaya Ulaşmanın Üç Hiyerarşik Adımı

Kaynak: (Bilgili, 2017: 562).

Şekil 2.2 incelendiğinde, sürdürülebilir kalkınmanın bir süreç olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir kalkınma, ilgili

örgütlerin bir kerelik başarabileceği bir sonuca ulaşmayı değil, sürekli yeni hedeflerin belirlenmesi ve belirlenen hedefler doğrultusunda yoğun çalışmaların uygulanmasını gerektiren bir süreç olarak düşünülmelidir (Bilgili, 2017: 562-563).

2015 yılında birleşmiş milletlere üye olan 193 ülkenin katılımıyla 2030 sürdürülebilir kalkınma amaçları kabul edilmiştir. 15 Temmuz 2019 tarihinde Türkiye birleşmiş milletlere sunduğu ikinci gönüllü ulusal gözden geçirme raporu ile sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kabul etmiş ve Türkçeye tercüme ederek kamuoyu ile paylaşmıştır. Sürdürülebilir kalkınma amaçları 17 amaç ve 169 hedeften oluşmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının Türkçeye tercüme edilerek uyarlanmış hali aşağıdaki gibidir (UNDP, 2015).

Amaç 1: Dünya genelinde yoksulluğun azaltılması ve yoksulluğa son verilmesi

Amaç 2: Açlığı ortadan kaldırmak, açlığa son verecek yeterli ve besleyici gıdaya ulaşmak, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak için sürdürülebilir tarımı desteklemek

Amaç 3: Her yaştaki bireylerin sağlıklı ve kaliteli yaşam haklarının güvence altına alınması

Amaç 4: Herkesin kaliteli eğitime ulaşabilmesini sağlamak ve eğitimde fırsat eşitliği sunmak. Toplumsal hareketliliğin önündeki engelleri aşarak yaşam fırsatları sunmak

Amaç 5: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesini sağlamak. Kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak

Amaç 6: Herkes için temiz, erişilebilir su hizmeti vermek ve sürdürülebilir su ihtiyatını güvence altına alınmasını sağlamak

Amaç 7: Herkesin çevreye zarar vermeyen temiz, güvenilir ve modern enerjiye ulaşabilmesini sağlamak

Amaç 8: İnsan onuruna ve gururuna yakışır iş üretimini, yeni istihdam alanlarının yaratılmasını ve ekonomik büyümenin desteklenmesi

Amaç 9: Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin inşa edilmesi, yenilikçi ve dayanıklı altyapıların oluşturulması

Amaç 10: Ayrımcılığa dayalı politikaların ortadan kaldırılması sağlanarak ülkeler arasındaki eşitsizlerin azaltılması

Amaç 11: Sürdürülebilir, dayanıklı ve güvenli insan yerleşim yerlerinin inşa edilmesi

Amaç 12: Üretim ve tüketim süreçlerinde sürdürülebilir politikalar izlenerek bu sürecin geliştirilmesi

Amaç 13: İklim değışikliklerden dolayı oluşan etkilere karşı uyum stratejisi ve acil eylem planının yapılması

Amaç 14: Sürdürülebilir kalkınma için okyanus ve deniz kaynaklarının kirliliğini azaltmak, güvenliğini sağlamak ve sürdürülebilir bir biçimde kullanmak

Amaç 15: Karasal ekosistemlerinin korunması, ormanların güvenliğini sağlanması, arazi bozulmalarının önüne geçilerek iyileştirilmesinin sağlanması, çölleşme ile mücadele etmek ve biyolojik çeşitlilik kaybını önlemek

Amaç 16: Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl, adaletli ve güçlü kurumlar oluşturarak etkili, hesap verilebilir ve herkesin eşit düzeyde adalete erişebilmesini sağlamak

Amaç 17: Küresel boyutta güçlü ortaklıklar oluşturarak sürdürülebilir kalkınma amaçlarının etkin bir şekilde uygulanabilmesini sağlamak

Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel alandaki ilkeleri ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Hoşkara, 2007: 34).

Tablo 2.2. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri

Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri	
Çevresel İlkeler	• Biyolojik canlılığın ve çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi • Hayat destek uygulamalarının muhafaza edilmesi • Yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması • Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımının minimum seviyeye indirilmesi • Çevrede yaşayan canlılara ve tüm ekosisteme zarar veren eylemlerin minimum seviyeye indirilmesi • Doğal, kültürel ve tarihi çevreleri koruma sorumluluğun oluşturulması
Ekonomik İlkeler	• Uluslar ve kuşaklar arası eşitliliğin ve adaletin özendirilmesi • Birbirine eş değeri olmayan değış-tokuştan sakınılması (<i>avoid unequal exchange</i>) • Bir zümreyi zenginleştirmek için bir diğeri zümrenin yoksullaştırılmaması • Gerçek maliyet gibi doğrudan ilişkili olabilecek genel giderlerin fiyatlandırılmasının sağlanması • Etik yatırım ve tedarik politikalarının özendirilmesi • Maliyet ve maliyet faydalarının eşit dağılımının desteklenmesi • Yerel ekonomiler desteklenerek yerel kalkınmanın geliştirilmesi

Tablo 2.2. (Devam) Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri

Sosyal İlkeler	• Bireylerin ve toplumun yaşam kalitesinin geliştirilmesine izin verilmesi • Toplumlar arası sosyal adaletin teşvik edilmesi • Bireylerin kültürel ve sosyal bütünlüğü hesaba katılarak aktif katılımın sağlanması • Başkalarının iradesine bağlı kalmadan, kendine güvenen hür iradenin oluşturulması • Bireysel kararlar alınmasından uluslararası kararlar alınmasına kadar bütün düzeylerde kararlar alınmasında iş birliğinin ve katılımın desteklenmesi • Halkın yetkili kılınması ve kapasite artırımı için uygun koşulların sağlanması
-----------------------	--

Kaynak: (Hoşkara, 2007: 34).

2.3.1.2.1. Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınmanın ilk temelleri 1982 anayasamızın 56’ncı maddesinde bulunan sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması başlığı altında başlığı altında atılmıştır. Çevre hakkı ve çevrenin korunması ile ilgili hükümler 56’ncı maddede düzenlenmiştir. Bu maddede “çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” hükmü yer almıştır. Bu hüküm ile sürdürülebilir kalkınma kavramına üstü kapalı bir şekilde değinilmiş olup daha sonra çeşitli yasa ve düzenlemeler ile geliştirilmiştir (Eryılmaz, 2011: 20). Türkiye, sürdürülebilir kalkınma kavramını 1992’ de düzenlenen Rio Zirvesi BM Çevre ve Kalkınma Konferansından itibaren kalkınma planlarına yansıtmaya başlamıştır (SKA, 2019: 7). Düzenlenmiş olan bu zirvede Türkiye için ulusal çevre programı hazırlanması ön görülerek 1995 yılında Ulusal Çevre Eylem Planı (UÇEP) hazırlanma süreci başlatılmıştır. Daha sonra 25-27 Eylül 2015 tarihleri arasında New York’ta düzenlenen sürdürülebilirlik kalkınma zirvesinde “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi: Dünyamızı Dönüştürmek” adında bildiri yayımlanmıştır. Bu bildiride sürdürülebilir kalkınma amaçları belirlenmiş olup 193 BM üyesi tarafından kabul edilmiştir.

Kabul edilen amaçların uygulanması, çok aktörlü bir yardımlaşmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda en çok etkili olabilecek yerel yönetimler başta olmak üzere, merkezi yönetim, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu birliği sağlama görevini de Strateji ve Bütçe Başkanlığı üstlenmektedir (Çakıcı, 2020: 114).

2030 gündemi için Türkiye’de çok yönlü iş birliklerinin kurulması ve finansal kaynaklarının çeşitlilik kazandırılması başta olmak üzere düzenleyici uygulamalar ve çözümlerin geliştirilmesi gerektirmektedir. 2030 gündeminin sağlamış olduğu çok yönlü iş birliği, bütüncül yaklaşım ve kalkınmanın tüm öğelerini birlikte ele alan yapısı ile ülkemizde sektörel kalkınma politikalarına yeni birtakım tutumlar getirmiştir. Bu tutumlardan biri olan Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporu (VNR) süreci de politikaların bu açıdan değerlendirilmesine hız katmıştır. Bu süreçte tüm kamu kurumlarına öncelikle anketler iletilmiş ve bir araya gelerek kamu kesiminin katılımı sağlanmıştır. Diğer paydaşların katılımı içinde de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) taraflar arasında paylaştırılmıştır. Özel sektör için TÜRKNFED, MÜSİAD, TÜSİAD, SKD ve TOBB; sivil toplum ve BM Mukim Koordinatörlüğü aracılığıyla bütün BM kuruluşları; yerel yönetim için Türkiye Belediyeler Birliği koordinatör kurum olarak seçilmiştir. Böylece, VNR sürecinde toplam 312 STK, 2000 şirket temsilcisi, 50 belediye temsilcisi, 600 uzman olmak üzere toplam 2962 kişi ve çeşitli kurumların doğrudan katkısı alınmıştır (SKA, 2019: 8).

2.3.1.2.2. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik yerel yönetimlerin rolü

SKA’nın gerçekleşme sürecinde başarılı olabilmek için ulusal ve uluslararası düzeydeki sorumluluğun ve politika uyumluluğunun gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma kavramının üzerindeki etkilerine baktığımızda özellikle çevre yönetimde doğrudan görev ve sorumluluklarının bulunduğu görülmektedir. Bu sorumluluklar SKA’nı destekler niteliktedir. Türkiye’de bu sorumlulukları üstlenmekle görevli olan il özel idareleri, belediyeler, köyler, mahalli idareler ve diğer ortaklar ile çevre koruma ve planlamayla ilgili kararlar alarak bu kararların uygulanmasında daha etkin işlevler yüklemektedirler (Toprak, 2017: 174). Ayrıca SKA’nın görüşülmesi esnasında yerel yönetimler fikirlerini BM seviyesinde aktarma ve gündemin oluşturulmasına katkı sağlamışlardır (SKA, 2019: 18).

Birleşmiş Kentler Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı (UCLG), SKA’nın yerel düzeye aktarılması ve politikalara yansıtılması amacıyla Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Görev Gücü adlı bir çalışma grubu kurmuştur. Dünya genelindeki yerel yönetimleri bir çatı altında toplayan UCLG’nin dokuz bölge teşkilatından biri olan Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı

(UCLG-MEWA) İstanbul’da faaliyet göstermektedir (SKA, 2019: 18). Türkiye’deki tüm belediyeleri temsil eden TBB de UCLG’ye üye olup SKA’nın hayata geçirilmesine yönelik bu platformda yapılan çalışmalar Türkiye tarafından izlenmektedir. Ayrıca AB’nin Türkiye’den adaylık sürecinde beklentileri her hususta üç temel ilke üzerine dayanmaktadır. Bunlar; yerel yönetimlere izin veren katılımcı bir devlet zorunluluğu, yerel farklılıkların azalmasıyla birlikte yerelleşmenin etkili olması ve kanunlara uygunluğunun yanı sıra, uygulama ve icra sistemlerinin oluşmasıdır. (Eryılmaz, 2011: 23).

Yerel yönetimlerin doğrudan hizmetleri dışında SKA’nın başarısına katkı sağlayacak örnek uygulamalarından bazıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır;

Tablo 2.3. Belediyelerde SKA Uygulama Örnekleri

Belediye Adı	Uygulama/Proje Özeti
Manisa Büyükşehir Belediyesi	Kadın sağlığı eğitim programı kapsamında; üreme sağlığı konusunda eğitimler verilmektedir.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	“Evde Sağlık Hizmeti” kapsamında doktor muayenesi, hemşirelik hizmetleri, fizyoterapi, psikolojik danışmanlık, hasta nakli, refakat hizmeti, hane ve kişisel temizlik hizmetleri vatandaşlara ücretsiz olarak sunulmaktadır.
K.Maraş Büyükşehir Belediyesi	Yaşlı Destek Programı (YADES) kapsamında 65 yaş üstü yalnız yaşayan yaşlıların tansiyon ve şeker ölçümlerini yapabildikleri, kişisel bakım hizmeti almak isteyenlerin ellerindeki butonlara basarak taleplerini iletebildikleri bir akıllı kent uygulaması başlatılmıştır.
Sakarya Büyükşehir Belediyesi	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı tarafından ‘Uyuşturucu ile Mücadelede İl Eylem Planı’ kapsamında yürütülen çalışmalarla madde ve madde bağımlılığında ailelerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.
Adana Büyükşehir Belediyesi	Adana Büyükşehir Belediyesi sığınmacıların sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik açıdan kente uyumunun sağlanması amacıyla politikalar üretmesi için mülteci meclisini kurmuştur.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İBB binaları, tesisleri ve parklar enerji verimliliğine uygun hale getirilmektedir.

Tablo 2.3. (Devam) Belediyelerde SKA Uygulama Örnekleri

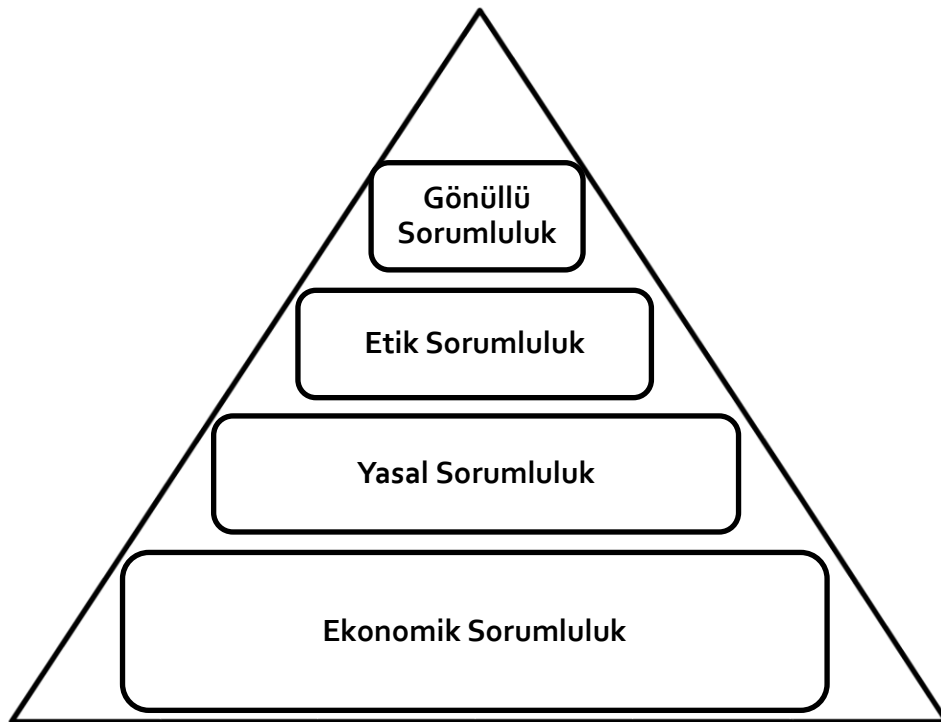
İzmir Büyükşehir Belediyesi	Çevreci bir akıllı kent çözümü olarak ESHOT bünyesinde bulunan 20 adet tam elektrikli otobüsün enerji ihtiyacını paneller aracılığıyla karşılanması amacıyla 10 bin m2 'lik alanda güneş enerjisi santrali kurulmuştur.
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi UNESCO'nun 116 üyeli yaratıcı şehirler ağına Türkiye'den gastronomi alanında dâhil olan ilk şehir olan Gaziantep Uluslararası Gastronomi Festivalini düzenlemiştir

Kaynak: (SKA, 2019: 19).

2.3.1.3. Kurumsal sosyal sorumluluk

Kurumsal sosyal sorumluluk, kurum ve kuruluş faaliyetlerinin çalışanlar, tüketiciler, hissedarlar, rakipler gibi tüm toplum çıkarlarına zarar vermeden sürdürülmesidir. Carroll (1991)'un geliştirdiği dört boyutlu kurumsal sosyal sorumluluk piramidi, birçok araştırmacı tarafından kabul görmüş ve en çok atıf almış sosyal sorumluluk modelidir. Ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumluluk basamaklarından oluşan bu model şekil 2.3' te gösterilmiştir.

Şekil 2.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Kaynak: (Carroll, 1991: 42).

Şekil 2.3' teki Carroll (1991)'un geliştirmiş olduğu bu piramidin ilk basamağını açıklayacak olursak, ekonomik sorumluluk yani ekonomik refah sağlama amacı yer almaktadır. İlgili kurumlar faaliyetlerindeki hedeflerini gerçekleştirmek için ilk önce ekonomik kaynakları sağlamak zorundadırlar. İkinci basamakta yer alan yasal sorumluluklar ise, kurumların hedeflerini gerçekleştirirken uymak zorunda oldukları sorumluluklardır. Bu sorumluluk toplum yararına ve yine toplumun beklentilerini karşılayacak şekilde kanun koyucular tarafından hazırlanmaktadır. İşletmeler ve diğer tüm kuruluşlar yasal yükümlülüklerle uymaları gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Aksi takdirde bu yükümlülükleri ihmal ettikleri zaman yasalar tarafından koyulmuş olan yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmektedirler (Carroll, 1999: 271-272). Yasal sorumluluk, kurum faaliyetleri henüz uygulanmamışken ve hazırlık aşamasındayken başlar (Kutlu, 2020: 131). Bu sorumluğu yerine getirmek kurum ve kuruluşların toplum tarafından meşru olarak kabul edilmesi için önemlidir. Yasal düzenlemelere uymamak sürdürülebilirliği riske atmaktadır. Eylemlerini yasal düzenlemelere göre sürdürmeyen kurumlar, faaliyetlerinin kısıtlanması veya tamamen sonlanması ile karşılaşabilirler. Bu sebeple ilgili kurumlar ekonomik, sosyal ve çevresel sorumluluklarını yerine getirirken yasalar çerçevesinde olmasına özen göstermektedir.

Kurum ve kuruluşlardan aşağıdaki yasal sorumluluklara uyması beklenmektedir (Carroll, 1991: 41).

- Hükümet ve hukuki beklentilerin bilincinde olunmalı ve bunları dikkate alarak faaliyetlerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir.
- Uluslararası, ulusal ve yerel yönetmeliklere uyum sağlanmalıdır.
- İyi bir kurumsal vatandaş olmak için yasalara saygılı davranmak, şeffaf olmak ve hesap verilebilir olmak önemlidir. Yasalara uymayan, saygılı davranmayan bir kuruluş gerek toplum tarafından gerekse de hukuk camiasında hoş karşılanmamaktadır.
- Yasal sorumlulukları yerine getiren bir kurum olarak tanımlanmalıdır.
- Mal ve hizmet üretimi yasal usullere en az asgari düzeyde uygun olması gerekmektedir.

Yukarıda açıklanmış olan yasal sorumluluklar, kurum ve kuruluş faaliyetlerinin yasalara olan zorunluluğu göstermektedir. Yasal sorumluluk ciddi bir faktör olmasına rağmen tek başına yeterli olamamaktadır. Etik ve ahlaki kuralları

tanımlamamakla birlikte ayrıca sosyal sorumluluk alanlarının belirlenmesinde tek başına yetersiz kalabilmektedir (Jamali ve Mirshak, 2007: 245). Üçüncü basamakta ise, kurumların, içinde faaliyet gösterdikleri toplumun norm ve değerlerinden oluşan etik sorumluluklar yer almaktadır. Bu sorumluk basamağında zorunluluk olmamasına rağmen, kurumlar faaliyetlerini topluma kabul ettirmek için etik değerlere uygun hareket etmeye özen göstermektedir. Etik sorumluluklar, toplumun beklentilerini yansıtmaktadır. Kelime anlamından da anlaşılacağı gibi etik, iyi ve kötü davranışları inceleyen bir alandır. Bu sebeple sosyal sorumlulukları yasalar gibi zorunlu olarak değil, gönüllük esasına bağlı olarak kabul ettikleri sorumluluk çeşididir.

Kurum ve kuruluşların, aşağıda bulunan etik sorumluluk ilkelerine dikkat etmesi gerekmektedir (Carroll, 1991: 41-42);

- Toplumun mevcut olan etik normlarına göre eylemlerini gerçekleştirmeleri,
- Toplum tarafından önceden kabul edilen veya yeni gelişen normların yok sayılmaması ve bu normlara saygı duyularak uyulması,
- Kurumsal amaçlara ulaşma uğraşları belirtilirken, etik normları riske atabilecek faaliyetlerden kaçınılmalı,
- Etik davranışları önemsemeli, kurumsal bir imaj olmaktan öte daha insanlaşmış bir kurumsal vatandaşlık imajı oluşturulmalı
- Etik davranışlara uymanın, yasal zorunluluklara uymadan öte bir gereklilik olduğunun farkına varılmalıdır.

Son basamakta yer alan gönüllü sorumluluk ise, kurumların hiçbir maddi karşılık beklemeden veya bir menfaat beklentisi içinde olmadan, topluma faydalı olacak şekilde içinden gelerek faaliyetlerini gönüllü olarak gerçekleştirmesidir. Bu sorumluluk kurumun sürdürülebilirliği açısından önemli olmakla beraber ilgili kurum hakkında iyi imaj uyandırmasına katkı sağlamaktadır. Kültürel, sosyal, sportif faaliyetler düzenlemek, yardımlaşma birliğini güçlendirecek faaliyetlerde bulunmak veya eğitim programları yapmak gibi uygulamalar örnek olarak gösterilebilir (Heybat, 2020: 46).

2.3.1.4. Kurumsal hesap verebilirlik

Hesap verebilirlik, bir yükümlülüğün kişi ya da grup tarafından yerine getirilip getirilmediğinin kontrol edilmesidir. Bu kavram hesap soran ve hesap veren olmak üzere iki taraftan ibarettir (Gray ve Jenkins, 1986: 172). Kurumsal hesap

verilebilirlik ise, ilgili kurumların yapmış oldukları faaliyetlerin iç ve dış çevreye olan etkilerini ve bu etkilerden sorumlu olmasının gerekliliğini ifade etmektedir. Kurumsal hesap verilebilirlik, bu yönü ile kurumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır (Heybat, 2020: 40-41).

Günümüzde kurumsal hesap verilebilirlik anlayışının giderek önem kazanmasının sebeplerinden biri, kamu kesimine karşı duyulan güvenin giderek azalmasıdır. Kamu sektöründe çıkan bu güvensizlik ortamının aşılması ve dürüstlüğün sağlanması için çeşitli yasal yaptırımlar ve yükümlülükler çıkartılmıştır. 1980’li yıllardan önce hesap verilebilirlik kavramı daha çok gelen gelirler ve yapılan harcamalara yönelik dar bir açıdan ele alınmaktaydı. Örneğin “Ne kadar para kazanıldı?”, “Ne kadar para harcandı?” gibi konularla ön plana çıkmaktaydı. Günümüzde ise bu kavram, tek taraflı olarak açıklama yapmaktan öte, hesap soran ile hesap veren arasındaki karşılıklı etkileşim olarak bir bütün şeklinde değerlendirilmektedir. Bu etkileşimde, yalnızca kamu yöneticilerin yerine getirilmesi gereken faaliyetler üzerinde durulmamakta, kamu yöneticilerin bu faaliyetleri yerine getirdikten sonra da sorgulanabilmelerine de dikkat çekmektedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 22).

Kamu yöneticilerinin almış olduğu sorumluluklar, kullandığı kaynaklar ve kendilerine verilmiş olan geniş çaplı yetkiler, kamu yöneticilerinin devlet yönetimindeki rolünü artırmaktadır. Bu sebeple en çok kamu yöneticilerinin hesap verebilir olması beklenmektedir. Özellikle kamu yöneticilerinin, kamu politikası kararları ve uygulamalarında etkileri yadsınamaz. Bütçe gibi önemli konuları siyasi organlar kararlaştırmakla beraber, uygulamasını kamu yöneticileri yapmaktadır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 20-21). 2021- 2023 dönemi bütçe hazırlama rehberinde bütçeyle ilgili karar şu şekilde açıklanmıştır; “*Ülkemizde bütçe hakkını millet adına karar verme yetkisine sahip olan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) kullanmaktadır. TBMM, bütçe kanununu kabul ederek yürütme organına harcama yapma ve gelir toplama yetkisini vermektedir. Yürütme organı da bu yetki çerçevesinde bütçeyi uygulamaktadır. Bu yetkinin nasıl kullanıldığını, bütçe kanununun uygulama sonuçlarını gösteren kesin hesap kanunu ile denetlenmesi de bütçe hakkının bir unsurudur*” Bu kadar önemli bir güç kaynağına sahip olan kamu yöneticilerinin, yolsuzluk ve özel menfaatlerinin peşinde koşma gibi itibarlarını sarsacak eylemlere karşı hesap verebilirlik nasıl sağlanacaktır sorusu önemli bir tartışma konusu olmuştur (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 21).

Sorumluluk sahibi tüzel kişiler, kurum faaliyetleri hakkında şeffaflık çerçevesinde bilgi sunmaları gerekmektedir. Şeffaflık, bir kurumun ne kadar erişilebilir, açık ve hesap verebilir olduğunu göstermekle birlikte toplumun ilgili kuruma olan güvenini de artırmaktadır (Aracı ve Yüksel, 2016: 106). Yaptıkları eylemlerde şeffaf olmayan kurumlar, sürdürülebilirliklerini tehlikeye atmaktadır.

Yönetim şekilleri nasıl olursa olsun tüm çağdaş devletlerde, kamu yöneticilerinden beklenen üç temel görev ve sorumluluk bulunmaktadır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 29). Bunlar; yasaları ve kamu politikası kararlarını sadakatle ve doğru biçimde uygulamak, yolsuzluk ve yozlaşmayı önlemek ve son olarak da kamu yararını korumaktır. Ancak yasalarda ve idari düzenlemelerde öngörülen bu temel görev ve sorumluluklar çeşitli uğraşlara rağmen pratikte her zaman yazılanlara göre işlememektedir. Bu duruma, yasalarda yazmayan yetkilerin kullanılması, yargı bağımsızlığının uygulamada yetersiz kalması ve buna bağlı olarak kamu yöneticilerin istedikleri gibi eylemlerde bulunup hesap verilebilirlikten etkilenmemeleri örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca kamu yöneticilerinin siyasi yetersizliği, etik değerlere özen göstermemesi ve bürokrasinin yine bürokrasi vasıtasıyla kontrol edilmesi gibi başlıca nedenler de gösterilebilir.

2.4. BELEDİYELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE RAPORLAMA

Belediyelerde sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilirlik unsurlarının yerel özelliklere uygun biçimde ekonomik, sosyal, çevresel, siyasal ve kurumsal faktörlere dikkat edilerek belirlenmesi ve bu faktörlerin yerel yönetim birimlerinden olan belediyeler tarafından kapasiteye uygun biçimde kullanılarak uygulanması olarak ifade edilebilir (Akdoğan ve Güleç, 2007: 43). Bahsi geçen bu faktörden belediyeler üzerinde en etkili olanı çevresel faktörlerdir. Çevresel faktörler belediyeleri çevre alanında en etkili aktörlerden birisi haline getirmiştir (Kırlıoğlu ve Zeytin, 2015: 755). Çevresel problemlerin ana kaynağı yerel nitelikli olması sebebiyle belediyelere bu problemlerin çözümünde ve çevreyi daha yaşanılabilir kılma konusunda önemli görevler düşmektedir. Ayrıca 1970’li yıllardan itibaren ülkemizde çevrenin korunması konusunda yönetmenliklerde, kalkınma planlarında ve kurumsallaşmada büyük gelişmeler yaşanmıştır. Türk çevre politikasını da oluşturan bu gelişmelerde belediyelerin sorumluluklarından bahsedilmiştir (Kırlıoğlu ve Zeytin, 2015: 754).

Belediyelerin çevresel alanda vermiş olduğu hizmetler daha çok çevre kirliliğini ortadan kaldırma, çevre kirliliğinin önüne geçme, temiz alanları koruma ve

çevreyi geliştirme yönünde olabilmektedir. Belediyelerin yapmış olduğu çevresel hizmetler dikkate alınarak ilgili hizmetlerinden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kasapoğlu, 2003: 31);

- Çevresel planlama hizmetleri
- Çevre sağlığı hizmetleri
- Çevre düzenleme ve kültürel hizmetler
- Çevresel eğitim, koruma ve kontrol hizmetleri
- Katı atık hizmetleri
- Su ve kanalizasyon hizmetleri

Yukarıda sıralanmış olan hizmetlerin belediyelerin sorumluluğu altında olması, belediyelerin hizmetleri nasıl sunacağı, hangi şekilde ve hangi yöntemleri kullanarak nasıl bir yol izleyeceği sürdürülebilirlik hususunda önem arz etmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri de belediyelere verilmiş görevlerin genellikle belediyelerin kurmuş oldukları şirketler tarafından yapılması ya da farklı yöntemler kullanılarak özel sektöre devir edip özel sektör tarafından yapılması olarak gösterebilir.

Belediyelerin her geçen gün artan nüfusa bağlı olarak, hizmet yelpazesi genişlemesine rağmen yeterli miktarda maddi kaynaklara ve yönetsel özerkliğe sahip olmadıkları görülmektedir. Özellikle merkezi yönetimin ağır vesayeti altında olan belediyeler, hizmet kalitesini artırabilmek için çeşitli özelleştirme metotlarına başvurumaktadırlar. Özelleştirme metotlarının sayısı çok sayıda olmakla beraber sürdürülebilirlik açısından önemli olanlar (Acartürk, 2001: 47-58), ihale metodu (*contracting out*), imtiyaz metodu, yap-işlet-devret metodu, şirketleşme ve ortak girişim metodu ve gönüllü organizasyon metodudur:

İhale Metodu (*contracting out*): Bu metoda göre verilen yerel hizmetler, bir anlaşma çerçevesinde, özel firmalar tarafından sunulur (Acartürk, 2001: 47). Bu metotta belediye, özel firma ve halk arasında üçlü bir ilişki söz konusudur. Belediye hizmetle ilgili genel standartları tespit ederek hizmetin kalitesini, katlanılacak olan hizmetin fiyatını ve çevre üzerinde oluşturabileceği etkilerini kontrol ederek gerekli önlemleri almak zorundadır (Bozlağan, 1997: 48). Ayrıca ihale metodunda özel firmaların kendi aralarındaki rekabetin artması maliyetlerin daha da düşmesine katkı sağlamakta ve

hizmet kalitesinde de artış sağlamaktadır. Bu da sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan gelişimini destekler niteliktedir.

İmtiyaz Metodu: Belediyeye ait bir kamu hizmetinin finansmanını ve idaresini tamamen veya kısmen özel bir firmaya sözleşme ile devir edilmesidir. Genellikle imtiyaz, tekel olma özelliği taşıyan doğal gaz, su, elektrik ve metro gibi çeşitli hizmetlerin sunulması için özel işletmelere verilmektedir (Bayrakçı ve Kahraman, 2017: 309). Hizmetin sunulması her ne kadar özel bir firma tarafından gerçekleştirilmiş olsa da hizmetin belirli bir kalitede, belirli bir sayıda ve makul bir fiyattan sunulması belediyenin sorumluluğundadır. Bu metot bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmekte olup sürdürülebilirliğin gerek ekonomik gerekse de sosyal olma ile ilgili ilkelerine zarar verebileceği kanısındadırlar. Bunun nedeni ise, imtiyazın verilmesinden sonraki aşamada rekabetin olmamasıdır. İmtiyaz verildikten sonra oluşan tekelcilik kişi ya da firma tarafından kötü yönde kullanılarak haksız kazançlar sağlanmasına neden olabilmektedir. Bu da hizmet bedelinin başta kullanıcılar olmak üzere özellikle dar gelirli vatandaşlar için ödemede sıkıntılar yaratabilmektedir (Acartürk, 2001: 48-49).

Yap-İşlet-Devret Metodu: Yüksek maliyet gerektiren bir kamu hizmetinin gerçekleştirilmesi amacıyla katlanılacak olan maliyet ve tüm risk özel sektöre ait olmak üzere, özel sektör tarafından kurulup belirli bir zaman işletildikten sonra ilgili tesisin kamu kurumundan bir bedel istemeksizin kamu kurumuna devredilmesidir (Emek, 2002: 2). Bu metodun uygulamasındaki amaç yüksek miktarda finansman ve ileri teknolojik bilgi gerektiren hava alanlarının yapımı, otoyollar, metro, asma köprüler ve benzeri yatırımlarının maddi ve manevi olarak devlete yük olmadan gerçekleştirilmesidir (Emek, 2002: 2). Türkiye’de özellikle belediyeler, kendi bütçe imkânları ile gerçekleştiremeyecekleri bu hizmetleri yap-işlet-devret metodu uygulayarak hizmetlerini gerçekleştirmektedir. Genel olarak turizm bölgelerinde bulunan tesislerin yapımında, raylı sistemlerde ve otogar yapımında yararlanılmaktadır. Bu metot genellikle özel sektörün yabancı sermayesi ile iş birliği içinde gerçekleştiği için beraberinde en ileri teknolojileri, malzemeleri ve kaliteli personelleri getirmektedir (Bozlağan, 1997: 73).

Şirketleşme ve Ortak Girişim Metodu: Belediyeler hizmetlerinde daha etkin olabilmek için şirket kurabilmekte ve mevcut olan şirketlere de ortak olabilmektedir.

Türkiye’de bulunan belediyelerin yeterli kaynağa ulaşamaması yasalarla kendilerine verilen hizmetlerden bir kısmını gerçekleştirilmemesinin başlıca nedenidir. Genel olarak, belediyelerin şirketleşme metoduna başvurmasındaki amaç (Acartürk, 2001: 53), kamu hizmetlerini özel sektördeki kuruluşlarla beraber rekabet ortamında daha uygun fiyata vermek, yerel vergileri düşürmek, kentin yönetim ihtiyacını daha az personelle sağlamak ve tüm bu hizmetleri daha etkin bir şekilde sunmaktır.

Gönüllü Organizasyon Metodu: Sosyal faaliyetler açısından önemli olan bu metotta bazı kamu hizmetlerinin dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşları tarafından gönüllü olarak yürütülmesidir. Belediye kaynaklarının kıt olması ve mevcut bütçenin tüm kamu ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması, yerleşim birimlerinde para almadan belde için gönüllü olarak hizmet edilebileceğini göstermiştir. Yerel halkın bu hizmetlere gönüllü olarak katılması, kültür, eğitim ve sosyoekonomik ile doğrudan ilgilidir. Gönüllü organizasyonlar sürdürülebilirliğin geliştirilmesinde önemli işlevler üstlenebilmektedir. Bu işlevler, sosyal barışın ve dayanışmanın gelişmesini sağlamak, sosyal sorumluluğu geliştirmek, toplumsal yabancılaşmayı önlemek ve ekonomik servetin sosyalleşmesini sağlamak gibi önemli etkilere sahiptir (Eryılmaz, 1997: 37).

Hizmetlerin etkin sunulması amacıyla özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi belediyelerin birçok eleştiriye maruz kalmasına sebep olabilmektedir (Akdoğan ve Güleç, 2007: 47). Gerek belediyelerde gerekse de toplumda ekonomik açıdan yaşanan sıkıntılar birçok hizmetin özel sektöre devir edilerek yaptırılması da bu konuyla ilgili önemli bir paya sahiptir. Sunulacak olan hizmetler için yeterli finansman kaynağın ayrılmaması veya hizmetler için ayrılmış olan finansal kaynakların farklı amaçlar doğrultusunda kişisel rant elde etmek için kullanılması, sürdürülebilirliğin gelişimine olumsuz olarak etki edebilmektedir. Bu bağlamda belediyelerin sürdürülebilirliği, finansal ve finansal olmayan bütün işlemlerin tutarlılığı, etkinliği ve ne ölçüde verimli olup olmadığı ile ilişkili olabilmektedir. Belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin şeffaflık ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde çağdaşlaşmanın getirdiği sorumluluklar ile dünyadaki gelişmelere paralel olarak yerel yönetimlerin yeniden yorumlanması bir gereklilik haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde kamu alanında kapsamlı değişiklikler yaşanmış olup bu değişikliklerle yönetim ve organizasyon sürecinin daha etkin kullanılması sağlanarak kamu performansının artırılması esas alınmıştır. Değişikliklerin temelinde kamu yöneticilerinin, vatandaşların gereksinimlerine karşı daha duyarlı, daha esnek ve daha

şeffaf olmaları sağlanarak vatandaşların sosyal ve siyasi hayatını daha fazla destekleyen bir yönetim amacı taşımaktadır. Bu değişimler kamu sektörü örgütlerinin sürdürülebilirlik konusunda gerek iç çevrede gerekse de dış çevrede etkinliğini artırmaktadır (Katsikas vd, 2017: 76).

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı sonucunda Yerel Gündem 21 Eylem Planları oluşturularak, çevre yönetiminin yerel halkın katılımı ile etkin olabileceği üzerinde durulmuştur. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Eylem Planı ile yerel yönetim birimlerden olan belediyelerin ve sivil toplum örgütlerinin, halk üzerindeki etkilerine ve halkın katılımcı demokrasi hedeflerine ulaşmada en önemli araçlar olabileceğinden söz edilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir bir çevrenin oluşturulabilmesi için sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimlerin yoğun bir iş birliğine girmelerinin gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu noktada tüm dünyada yerel halka en yakın yerel yönetim birimi olma özelliğine sahip ve aynı zamanda yerel ihtiyaçları gidermek için kurulmuş olan belediyelere büyük görevler düşmektedir.

Belediyelerin vermiş olduğu hizmetlerin sürdürülebilirliği, maddi ve maddi olmayan tüm işlemlerin etkinliği ve verimliliği ile ilişkili olabilmektedir. Belediyeler tarafından verilmiş olan hizmetlerin organize bir eylem sonucu gerçekleşmesi ve insan yaşantısını doğrudan etkilemesi birçok paydaşının olduğunun göstergesidir. Paydaşlarının olması da sunulan hizmetlerin şeffaflık ilkesine bağlı olarak yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu noktada yerel yönetimlerin etkin bir çevre sistemi oluşturmaları ve çevre yönetimi ile ilgili yapmış oldukları faaliyetlerini muhasebe raporlama sistemlerinin içerisine yerleştirilmesi kaçınılmaz görünmektedir (Kırlıoğlu ve Zeytin, 2015: 755). Dolayısıyla belediyenin gerçekleştirmiş olduğu çevresel hizmetler ve bu hizmetler karşılığında katlanılan maliyetlerin, belediyelerin muhasebe sistemine entegre edilerek bu bilgilerin raporlar halinde kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir (Kırlıoğlu ve Zeytin, 2015: 753).

Belediyeler, verilen hizmetler sonucunda ortaya çıkan veya çıkabilecek çevresel etkiler hakkında kamuoyuna bilgi verme yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük aynı zamanda çevresel sorumluluk yanında sosyal sorumluluğa da yer veren bir raporlama anlayışına geçiş yapıldığının göstergesidir (Dumanoğlu, 2005: 143-144). Sürdürülebilirlik niteliklerini içeren raporların hazırlanması bu bilgilerin sağlanması hususunda önemli bir araç olarak devreye girmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik bilgilerinin içerdiği raporların hazırlanmasına yardımcı olabilecek en etkili araç ise belediyelerin faaliyet raporlarının incelenmesi olacaktır. Faaliyet

raporları, belediyelerin faaliyetleri hakkında en güncel ve bütüncül bilgileri içerebilmektedir. Bir kurumun eylemlerini ve almış oldukları kararların uygunluğunu sorgulaması, gözden geçirmesi, kuruma ve çevresindeki paydaşlarına ne ölçüde değer yarattığını göstererek, eylemlerindeki başarı olasılığını artırabilmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2018).

Her yerel yönetimde olduğu gibi belediyeler de kendi adına ekonomik mülk edinebildiğinden, sorumluluk üstlenebildiğinden, üçüncü kişilerle gerek ekonomik gerekse de sosyal ilişkiye girebildiğinden kurumsal bir birimdir ve bu nedenle de faaliyetlerinde raporlamaya tâbidir. Dolayısıyla il, ilçe ve büyükşehir belediyeleri ayrı ayrı kendi raporlarını düzenlemektedir. Raporlamaların hazırlanması belediyeler düzeyinde şu unsurların gösterilmesini sağlar (Kırlioğlu ve Zeytin, 2015: 756; Marşap vd, 2020: 48);

- Belediyelerin performansı hakkındaki bilgiler,
- Kendilerine sağlanmış olan finansman kaynakların bütçeye ve yasalara uygun kullanımını,
- Faaliyetlerdeki performans, etkinlik ve başarısını,
- Mali işlemlerde şeffaf olup olmadıklarını ve hesap verilebilirliklerini,
- Kaynakların dağılımı ve kullanımını,
- Kent yaşamında kent vizyonunun gelişimi.

Belediyelerin yasal yaptırımlar dışında rapor sunmalarındaki amaç, geniş çaplı bilgi kullanıcılarının yararının gözetilmesidir. Ayrıca ortaya çıkabilecek risk ve tehditleri önceden belirleme fırsatı sunarak bu sayede çeşitli stratejik önlemlerin alınmasına katkı sağlamaktadır. Bir kurumun rapor sunması kendisine duyulan güvenin artmasına imkân sağlayarak şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkelerine bağlı olduğunu gösterebilmektedir. Sürdürülebilirlik raporları, kalkınma için küresel nitelikteki hedefler ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Bütünsel bakış açısıyla vizyona odaklanan bu raporlar, belediye ve belediye paydaşları için oluşturulan değeri ortaya koyan, belediyenin çalışmalarını detaylı inceleyerek hangi kaynakların nerede, nasıl ve hangi gereksinimleri karşılamak için kullanıldığını gözlemlemek için etkili bir yöntem olabilir (Marşap vd, 2020: 56). Belediyeler, sürdürülebilirlik raporları dışında entegre raporlar hazırlayarak da sürdürülebilirlik bilgilerine yer verebilirler. Kadıköy Belediyesi, Türkiye’de ve dünyada yerel yönetimlere entegre raporu uygulayan ilk belediye olma özelliği taşımaktadır (Kadıköy Belediyesi, 2018). 2018 yılında

yayınlanan bu raporda, Kadıköy Belediyesinin 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerine yer vermektedir. Geçmiş dönemde planlanmış çalışmalar ile mevcut durumda gerçekleştirilmiş olan çalışmaları, belediyede yaratılan değeri, küresel gelecek hedeflerini ve kaynak planlamalarını entegre düşünce yaklaşımı çerçevesinde bütünsel olarak raporlamıştır. Rapor hazırlanırken Uluslararası Entegre Raporlama Konseyine (IIRC) uygun olarak hazırlanmış ve “Belediye Entegre Rapor Modeli” ile sunulmuştur (Marşap vd, 2020: 56-57).

Entegre raporlama, ulusal ve uluslararası alanda yaşanan gelişmelerin ileride yaratabileceği tehdit ve fırsatların öngörülmesiyle, sürdürülebilirlik kalkınmanın gelişimine katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca küresel ölçekte var olan insan hakları, çevre koruma politikaları ve sosyal politikalara uygun olmayı gerektirir (Kadıköy Belediyesi, 2018). Belediyelerde entegre düşünce, mevcut kaynakları en etkili şekilde artırmak ve etkin bir biçimde kullanmak, yapılacak olan yatırımların rasyonel, yerinde ve gerektiği kadar olması konusunda bilgi vermektedir. Belediyelerin entegre rapor hazırlaması, belediyenin iç ve dış denetim karşısında izleme ve değerlendirme fırsatı bularak riskleri etkili bir biçimde yönetme fırsatı sağlar. Bütün olarak incelendiğinde, entegre raporlama anlayışını benimseyen belediyeler kendi bölgelerinin uzun ve kısa vadede kalkınmasına ve yaşam kalitesinin olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayabilmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2018). Ancak entegre raporlamalarının sadece öncelikli kaynaklara önem vermesi raporun kısa ve öz olmasını gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında raporda önemlilik kavramına göre öncelikler verilmekte ve raporlamaların daha kısa ve ayrıntıya daha az yer vermesine neden olabilmektedir. Marşap ve diğ. (2020); belediyeler tarafından entegre rapor hazırlanmasının olumlu yönlerine değinirken aynı zamanda eksik olan kısımlarına da değinmiştir. Kadıköy belediyesinin 2018 yılında yayınlamış olan 56 sayfalık entegre raporunda içerik ilkelerinin yetersiz olduğu, ayrıca belediyenin sermaye ve içerik ilkeleri açısından değerlendirildiğinde raporun bütüncüllüğü konusunda yetersiz kalındığı ve içerik ilkelerine yönelik soruların ve cevapların yer almadığı belirtmiştir. Ancak bu eksikliklere rağmen yerel yönetimler tarafından çıkarılan ilk entegre rapor olması yönünden büyük önem taşımaktadır.

Görüldüğü gibi yerel yönetim birimlerinden olan belediyelerin, yapmış olduğu hizmetlerin büyük bir bölümünü çevre konuları oluşturmaktadır. Çevre konusu dışında belediyelerin kendi finansal kapasitesini ne ölçüde hangi amaçlarla kullandığı

sürdürülebilirlik açısından araştırma konusudur. Özellikle kamusal finansmanın yönetimi ve yeni kamu finansman yönetim sistemleri sürdürülebilir ekonomiye dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, geniş bir araştırma kitlesi son on yıldır kamu sektörü için sürdürülebilir raporlamayı gönüllü olarak uygulamaya teşvik etmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamasına ve entegre raporlamaya uyum sağlamaları konusunda Avrupa Komisyonu merkezi de destek vermektedir (Marşap vd, 2020: 50).

Sürdürülebilir bir gelecek oluşturmak için yapılan tüm bu çalışmaların sorumluluğu, kamu sektörü başta olmak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası bir iş birliğine düşmektedir. Belediyelerle ilgili yeni bir uygulama olan “Kent Konseyi” bu iş birliğine örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu konseyin oluşturulmasındaki temel amaç yerel ve bölgesel paydaşları bir araya getirmek amacıyla kentdaşlık bilinci oluşturmaktır. Böylelikle gerek küresel hedeflerin uygulanmasını hızlandırmak gerekse de farklı paydaşların desteğini alarak yeni ilişkilerin kurulmasına katkı sağlayabilmektedir. 8 Ekim 2006’da yayınlanan kent konseyi yönetmeliği madde 1’de ve belediye kanununun ilgili maddesinde öngörülen amaçların kent konseylerinde de genel amaçlar arasında olduğu söylenebilir (Marşap vd, 2020: 50-51). Bunlar;

- Kamu sektöründe sürdürülebilir kalkınma bilincinin oluşturulması,
- Çevreye olan duyarlılığın artırılması,
- Toplumdaki sosyal ve yardımlaşma duygusunun artırılması,
- Kentte yaşayan insanların hak ve hukukunun korunabilmesi,
- Kent yaşamında hemşerilik bilincinin artırılması,
- Yönetişim ile paydaşlar arasındaki iletişimin güçlendirilmesi,
- Yerinden yönetim ilkelerinin uygulanması,
- Hesap sorma, hesap verme, saydamlık ve katılımın sağlanmasıdır.

2.5. LİTERATÜR TARAMASI

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde Türkiye’deki büyükşehir belediyelerin ve uluslararası alandaki yerel yönetimlerin bütçe sürdürülebilirliğini inceleyen çalışmalar bulunmasına karşın aynı durumun sürdürülebilirlik raporlaması açısından geçerli olmadığı görülmektedir. Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlamasını etkileyen faktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen çok az sayıda çalışma yapılmıştır.

Büyükşehir belediyelerini sürdürülebilirlik raporlaması açısından genel olarak ele alan bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Ayrıca çalışmanın, büyükşehir belediyeleri içerisinde sürdürülebilirlik raporlamasını uygulayan belediye olup olmadığı, sürdürülebilirlik raporlamasını etkileyen değişkenlerin neler olduğu ve sürdürülebilirlik raporlamasının durumunun nasıl olduğu sorularını cevaplayarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilir olmaları konusunda literatür taraması sonucu tespit edilen çalışmaların bazıları şunlardır:

Banerjee ve diğ. (2003) çalışmalarında, üst yönetimin çevresel performans sonuçları konusunda doğrudan etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasında sürdürülebilirlik ile ilgili bilgilerin verilmesinin güvenilirlik algısını artırdığını ve bununla beraber kurum içinde çalışanların da motivasyonunu yükselterek sürdürülebilirlik performansının artırılmasına ve etkin çalışma ortamının sağlanmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Akdoğan ve Güleç (2007) çalışmalarında, Türkiye’de görev yapan belediye yöneticilerinin katı atık yönetimi konusundaki düşüncelerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara, belediye yönetiminin katı atık yönetimine henüz gereken önemi vermediği ve katı atık yönetiminde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinin ancak gereken önemin verilmesiyle birlikte olabileceğini tespit etmişlerdir.

Kaygısız ve Girginer (2011) tarafından yapılan “Maliyet Etkinlik Analizi: Türkiye’deki Büyükşehir Belediyelerinde Uygulama” adlı çalışmalarında, Türkiye’de bulunan büyükşehir belediyelerinin kendilerine verilen bütçe ile hizmetlerini ne şekilde ve hangi derecede doğru kullandıklarını göstermeye çalışmışlardır. Elde ettikleri bulgulara performans ölçümünde maliyet etkinlik oranlarının belirtilen etkinlik oranlarına göre daha gerçekçi sonuçlar ortaya koyduğunu belirtmişlerdir.

Tekeli ve Hotunluoğlu (2014) çalışmalarında hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimin bütçe açıklarının sürdürülebilir olmasının nedenleri araştırılmış olup bütçe açıklarının sürdürülebilirliği de ayrı ayrı incelenmiştir. Çalışmalarında yapısal kırılmalı birim kök testi analizini kullanarak yaşanan bütçe açıklarında dışsal kırılmaların önemsendiği zamanlarda bile bütçe açıklarında güçlü sürdürülebilirlik koşullarının sağlanmadığını ortaya koymuşlardır.

Çiçek ve diğ. (2015) çalışmalarında, belediyelerin performansı ile belediyelerin harcama yapıları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmış olup çalışmalarını bu konunun analizi üzerine yapmışlardır. GRİ İlişkisel Analiz (GİA) tekniğini kullanarak kişi başına düşen harcama miktarları en yüksek olan 10 ildeki belediyelerin performanslarını incelemişlerdir. Çalışmalarında belediyelerin 2007-2011 yılları arasındaki harcamaların ekonomik sınıflandırılmasını dikkate alarak belediyelerin performans düzeylerini analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda en yüksek değere İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sahip olduğunu görmüşlerdir. Ayrıca çalışmalarında bu tip analizler yaparak, belediyelerin eksiklerinin görülmesi sağlanmış ve gerekli önerilerde bulunarak harcama kalemlerinin iyileştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bröthaler ve diğ. (2015) çalışmalarında, Avusturya'da bulunan belediyelerdeki parasal kaynakların sürdürülebilirliğini incelenmişlerdir. Çalışmada, faiz dışı fazla borç stoku arasındaki bağlantıyı 1992-2010 dönemi için panel birim kök testi ve panel regresyon teknikleri ile analiz etmişlerdir. Analiz sonuçlarında belediyelerin borçlarında kısıtlayıcı tedbirlerin etkili olduğu ve belediyelerin faiz dışı borç fazlalarının, artan borç seviyelerine yeterli düzeyde yanıt verdiğini belirtmişlerdir. Ancak, bu şekildeki gibi bütçe sürdürülebilirliğinin oluşmasının yetersiz altyapı yatırımlarına neden olabileceğinin sonucuna varmışlardır.

Herremans ve diğ. (2015) çalışmalarında, sürdürülebilirlik yaklaşımını daha da geniş açıdan ele alarak, sürdürülebilirlik raporlamasının iş görenler üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bulgular sonucunda iş görenlerin kurum ile olan ilişkilerine devam edip etmeyeceklerine kurumun kendi faaliyetleriyle ilgili yayınlamış olduğu sürdürülebilirlik raporlarını inceleyerek karar verdiklerini tespit etmişlerdir.

Kırlioğlu ve Zeytin (2015) çalışmalarında, Türkiye'deki belediyelerin çevre muhasebesi ve çevresel raporlama uygulamaları açısından hangi durumda olduklarını ve bu sistemin uygulanıp uygulanamayacağını araştırmışlardır. Çalışmalarını Marmara Bölgesinde bulunan belediyeler üzerine yapmış olup anket formu yöntemini kullanmışlardır. Sağlıklı veriler ile geri dönüş sağlanabilen 71 belediyeden elde edilen bulgulara göre belediye çalışanlarının yaklaşık %75'inin çevre muhasebesi hakkında bilgiye sahip oldukları, çevresel faaliyetler sonucunda oluşan bilgileri raporlayan belediye oranının ise yaklaşık %30 olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca ileride yapılabilecek yasal düzenlemeler ile belediyelerin muhasebe sistemine ve raporlama faaliyetlerine çevresel bilgilerin de entegre edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ertan (2018) çalışmasında, Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında çeşitli kuruluşlar tarafından yayınlanmış olan 391 adet sürdürülebilirlik raporunu inceleyerek, sürdürülebilirliğin geçmiş ve şimdiki durumunu araştırmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara Türkiye’de yıllar itibariyle sürdürülebilirlik raporlarının sayısında önemli derecede artış olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanması esnasından en yaygın olarak kullanılan rehberin Küresel Raporlama Girişimi (GRI) olduğunu belirtmiştir.

Biondi ve Bracci (2018) çalışmalarında, kamuda hesap verilebilirliğin sağlanabilmesi için farklı araçların karşılaştırmalı analizini yapmışlardır. Kamu sektöründe yayınlanan entegre, sürdürülebilirlik ve finansal raporlamaları karşılaştırarak, benzerliklerini ve farklılıklarını göstermeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonunda elde edilen bulgulara, sürdürülebilirlik raporlamasının ve entegre raporlamaların kamu sektöründe gerçekte benimsenmeden, günümüzde sadece popüler, konuşulan bir konu olduğu için uygulanmasının gelecekteki amaç ve hedeflere ulaşılmasında istenilen düzeyde etkili olamayacağını belirtmişlerdir.

Kurgun ve Aktaş (2019)’ın yapmış oldukları çalışmada, belediyelerdeki sürdürülebilirlik uygulamalarının önemine değinilmiş olup, turizm sektöründe kaliteli hizmetin verilebilmesi için sürdürülebilirliğin gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Nitel (kalitatif) araştırma yöntemi kullanılmış olup çalışmalarında keşifsel araştırma modelinden yararlanmışlardır. Elde edilen bulgulara turizm hizmet kalitesini ve turistik talebi artırmaya yönelik üç önemli faktör tespit etmişlerdir. Bu faktörler, destinasyon temelinde makro ve mikro boyutta iletişim kalitesinin olması, nitelikli personel ihtiyacının karşılanması ve destinasyon sürdürülebilirlik faaliyetlerinin tanıtımında kullanılan ortak kaynak ve eylem planının olması olarak sıralanmıştır.

Caruna ve Grech (2019) çalışmalarında, Malta’da bulunan hükümet daireleri tarafından hazırlanan yıllık birim faaliyet raporlarını incelemiş olup, halihazırda bulunan uygulamalar ile entegre raporları arasındaki boşluğu incelemişlerdir. Çalışmada, entegre raporlamaların hesap verilebilirliği ve şeffaflığı artırmada etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca entegre raporlama kavramının Malta kamu sektöründe yaygın olan silo zihniyetinin önüne geçilmesinde etkin rol oynayabileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte entegre raporlama sisteminin benimsenmesi ile, kurumların daha fazla değer kazanabileceğini belirtmişlerdir.

Heybat (2020) çalışmasında, kurumsal sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilirlik Amaçları endeksine

göre gruplandırmıştır. Sonuç olarak Türkiye’de sürdürülebilirlik çalışmalarının henüz istenilen seviyede olmadığını, sürdürülebilirlik uygulamalarının akademik uygulamalarla paralellik göstermediğini ancak geçmişe göre giderek gelişim gösterdiğini ifade etmiştir.

Marşap ve diğ. (2020) çalışmalarında, entegre raporlamanın yerel yönetimlerde de uygulanabilir olabileceğini ve sürdürülebilirlik açısından sağlayabileceği katkıları ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışma sonucunda elde ettikleri bulgularda yerel yönetim birimlerinin ve sivil toplum örgütlerinin, katılımcı demokrasi uygulamalarında önemli rol üstlendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca 1985 yılında kabul edilen ve 1 Eylül 1988 yılında yürürlüğe giren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı sözleşmesinde, Türkiye’nin sözleşme ile ilgili faaliyetlere yeteri kadar önem vermediğini ve sözleşme ile ilgili faaliyetlerin oldukça sınırlı kaldığını tespit etmişlerdir. Çalışmada olumsuz olarak nitelendirilebilecek bir başka durum ise Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde yeterince aktif rol üstlenmediğidir.

Literatürde sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalar incelendiğinde özünde uzun vadede hayat kalitesini artırmak ve uzlaşmacılığı öne çıkaran bir konu olduğu görülmektedir. Her ne kadar sosyal paydaşların çıkarları birbirlerinden farklı olmuş olsa da ekonomik, sosyal ve çevresel çıkarların tüm dünyada ortak olduğu bilinmektedir. Bu nedenle paydaşların ortak bir iş birliği içinde hareket etmesi beklenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Çalışmanın üçüncü ve son bölümü olan bu bölümde Türkiye’de hizmet veren 30 büyükşehir belediyesinin 2020 yılında paylaşmış oldukları yıllık faaliyet raporları ve varsa sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Büyükşehir belediyeleri tarafından yayınlanan bu raporlardaki açıklamalar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek sürdürülebilirlik raporlaması puanları belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlaması puanları ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere bu üç boyuta göre hem ayrı olarak hem de bu puanların toplamı alınarak hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucu elde edilen veriler, çoklu doğrusal regresyon, bağımsız t-testleri ve anova gibi istatistikî yöntemler kullanılarak, sürdürülebilirlik puanları birbirleriyle karşılaştırılıp, aralarında bir ilişki ve belirlenen gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Puanlamaya tâbi tutulacak kriterler Kadıköy Belediyesi’nin 2018 yılında yayınlamış olduğu entegre raporundan ve Şendurur (2016)’un yapmış olduğu çalışmasından elde edilmiştir. Bu kriterlerden elde edilen sürdürülebilirlik puanları, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Sürdürülebilirlik Kriterleri raporunda yer alan sürdürülebilirlik puanı hesaplama sistemi esas alınarak hesaplanmıştır.

Bu bölümdeki uygulama, Şendurur (2016)’un BIST100 endeksinde yer alan işletmeler üzerinde yaptığı araştırmada kullandığı araştırma tasarımıyla yararlanılarak yapılmıştır. Çalışmada büyükşehir belediyelerinin seçilmesindeki en önemli neden sürdürülebilirlik çalışmaları konusunda yetki alanının daha geniş olmasıdır. Bu çalışma, Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik raporlaması yönünden ne durumda olduklarını ve eksiklerinin görülmesi yönünden literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.1 . ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtildiği gibi günümüzdeki dünya ekonomisi, doğal felaketler, küresel ısınma, fiziksel ve kimyasal etmenler gibi çevresel sorunlardan etkilenirken, gelir adaletsizliği, çeşitli kurumlarda yaşanan iltimas olayları

ve yolsuzluk gibi sosyal etmenlerden de dünya ekonomisi etkilenmektedir. Bunun için çeşitli kurumlarda da olduğu gibi paydaşlar artık belediyelerden sadece hizmet bilgisi değil, ekonomik, sosyal ve çevresel bilgileri de talep etmektedir. Bu sebeple belediyeler yatırım ve satın alma kararlarını verirken, kararlarını artık bu bilgiler çerçevesinde de vermektedir. Ekonomik, sosyal ve çevresel nitelikli bilgileri içeren sürdürülebilirlik raporların hazırlanması da bu sayede kamu kurumlarında da önem kazanmıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirlik bilgilerinin içerdiği raporların hazırlanmasına yardımcı olabilecek en etkili araçlardan biri ise belediyelerin faaliyet raporlarının incelenmesi olmuştur. Çalışmada 2020 yılı faaliyet raporlarına ulaşılabilen 30 büyükşehir belediyesinin faaliyet raporları ve varsa sürdürülebilirlik raporları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, büyükşehir belediyelerin faaliyet raporlarında değinmiş oldukları sürdürülebilirlik bilgilerinin Kadıköy Belediyesi'nin yayınlamış olduğu entegre raporunda kullanılan çeşitli kriterlerle ilişkisi olup olmadığını bulmak ve sürdürülebilirlik raporlamasının büyükşehir belediyelerindeki durumunu ortaya çıkararak, ne gibi iyileştirmeler yapılabileceği konusunda çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada iki tane araştırma konusu vardır (Şendurur, 2016: 78);

- Büyükşehir belediyelerin faaliyet raporlarına bakıldığında, sürdürülebilirlik raporlaması yapan belediye var mıdır?
- Sürdürülebilirlik raporlamasını etkileyen değişkenler nelerdir?

Son zamanlarda giderek daha da önem kazanan sürdürülebilirlik raporlaması artık kamu sektöründe de giderek önem kazanmaya başlamıştır. Ancak literatür incelendiğinde sürdürülebilirlik ile ilgili kamu sektörü üzerine yapılmış sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışma, büyükşehir belediyeleri tarafından yayınlanmış olan faaliyet raporlarının niteliğini ön plana çıkarması bakımından önemli bir çalışma olarak görülebilir. Ayrıca çalışmada büyükşehir belediyeleri içerisinde sürdürülebilirlik raporu uygulayan belediye olup olmadığı ve sürdürülebilirlik raporunu etkileyen değişkenlerin neler olduğu sorularını cevaplayarak literatüre farklı bir görüş açısı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2 . METODOLOJİ

Bu bölümde çalışmaya dahil edilen belediyelerin seçimi, sürdürülebilirlik puanlarının hesaplanma yöntemi, çalışmada kullanılan değişkenlerin seçimi ve verilerin analiz edilmesinde kullanılan materyal ve yöntemler hakkında bilgi verilecektir.

3.2.1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Çalışmada daha önce literatürde yapılmış çalışmalara da bakılarak 6 tane bağımsız değişken(misyon ve vizyon, büyüklük, siyasi yapı, kaldıraç oranı, likidite ve personel eğitim durumu) ve 4 tane bağımlı değişken (ekonomik, sosyal, çevresel ve bunların toplamı olan toplam sürdürülebilirlik puanı) olmak üzere toplamda 10 tane değişken kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerden biri olan siyasi yapı değişkeni kukla değişkendir. Bu değişkenlerin açıklamaları sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Misyon ve Vizyon (M&V): Büyükşehir belediyelerinin geleceğe yönelik misyon ve vizyonlarını oluşturması sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önem arz etmektedir. Literatürde daha önce yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde Akman ve Özasan (2018)'ın büyükşehir belediyelerine ait stratejik planlama raporlarını ele alarak yapmış oldukları çalışmada misyon ve vizyon değişkenlerini gruplandırarak frekans analizine tabi tutmuşlardır. Analiz sonucunda büyükşehir belediyelerinin amaç ve hedeflerinin değişiklik göstermesinden dolayı belediyelerinin önceliklerinin vurgulandığı, kendilerine özgü bir misyon oluşturduklarını görmüşlerdir. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin paylaştığı vizyonda ulusal bir hedef yerine daha çok dünyada örnek alınan etkin bir belediyecilik olma düşüncesi etrafında toplandıklarını tespit etmişlerdir (Akman ve Özasan, 2018, s. 63-64). Bu çalışmada M&V değişkeni ölçülürken büyükşehir belediyelerin faaliyet raporlarında paylaştıkları misyon ve vizyon açıklamaları incelenerek 5 adet puanlama kriteri kullanılmıştır. Bunlar; Sürdürülebilir yönetim(1 puan), çevreye ve doğaya duyarlı olmak(1 puan), toplumsal eşitlik(1 puan), vatandaşların yaşam kalitesinin yükseltilmesi(1 puan) ve kaynakların verimli kullanılması(1 puan) olarak belirlenmiştir. Çalışmada büyükşehir belediyelerinin paylaştıkları misyon ve vizyonlarında yukarıda belirtilen kriterlere yer verilip verilmediğine göre puanlama

yapılmıştır. Puanlama sitemine göre yukarıda verilen kriterlerden herhangi birine yer vermesi durumunda 1 puan, yer vermemesi durumunda ise 0 puan verilmiştir. Bu puanlama sistemine göre bir büyükşehir belediyesi toplamda en fazla 5 puan alabilmektedir. Çalışmada misyon ve vizyon için hipotez şu şekilde oluşturulmuştur;

H₁: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ve misyon ve vizyonu puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.*

Büyüklük (B): Çalışmada büyüklük, Toplam Aktif / Toplam Nüfus olarak hesaplanmıştır. Paydaşlık teorisine göre büyük kurumların daha fazla paydaşa sahip olması nedeniyle, paydaşlar kurumlardan faaliyet raporlarında daha fazla açıklama ve bilgiye yer vermelerini istemektedirler (Cowen vd., 1987). Daha önce yapılan çalışmalarda, çevresel ve sosyal bilgilerin miktarı ile büyüklük arasında pozitif bir ilişki bulunurken (Cormier ve Gordon, 2001; Deegan ve Gordon, 1996; Raar, 2002; Stanwick ve Stanwick, 2006; Choi, 1999; Ho ve Taylor, 2007); Davey (1982) ve Roberts (1992) ise bir ilişki bulamamıştır. Şendurur (2016), çalışmasında BIST 100 endeksindeki işletmelerin, sürdürülebilirlik raporlaması ile işletme büyüklüğü arasında istatistiki bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Yapılan araştırma sonucunda büyüklük ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışmada da Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin, sürdürülebilirlik puanları ile büyüklüğü arasında istatistiki bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada büyüklük için aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H₂: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ve belediyelerinin büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki vardır.*

Siyasi yapı (SİY): Siyasi yöneticiler, siyasi iradelerini ve kendilerine verilmiş olan kamu yönetim gücünü kullanarak, sürdürülebilirlik sürecine yön verebilmektedir (Tunçer, 2016, s. 1267). Kanlı ve Erol (2019), çalışmalarında iktidar partisi ve muhalefet partisini karşılaştırarak parti programlarında sürdürülebilirlik hedeflerine yer verilip verilmediğini incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda muhalefet partisinin iktidar partisine göre programlarında daha fazla sürdürülebilirlik hedeflerine yer verdiği görülmüştür. Bu da muhalefet partisinin iktidar partisine göre sürdürülebilirliğe daha çok önem verdiğini göstermektedir (Kanlı & Erol, 2019, s. 153). Bu durumun, muhalefet partisinin iktidara gelmek ve söz sahibi olabilmek için daha fazla çalışından kaynaklandığı için olduğu düşünülmektedir. Çalışmada bu

değişken, büyükşehir belediyelerinin siyasi yapısı incelenerek iktidar partisi ve muhalefet partisi olarak ikiye ayrılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlaması açısından iktidar partisi ve muhalefet partisi arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Veri girişi yapılırken iktidar partisi: 1, muhalefet partisi: 0 olarak kodlanmıştır. Siyasi yapı için geliştirilen hipotez şöyledir:

H3: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ile siyasi yapısı arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır.*

Kaldıraç oranı (KO): Çalışmada büyükşehir belediyelerinin kaldıraç oranı Borç/Öz sermaye olarak hesaplanmıştır. Yüksek kaldıraç oranına sahip büyükşehir belediyeleri, kredi verenler ve paydaşları tarafından daha yakından takip edildikleri için büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporlarında daha fazla çevresel ve sosyal açıklama yapması beklenmektedir (Şendurur, 2016; Suttipun, 2012). Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde (Şendurur, 2016), kaldıraç oranı ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin, sürdürülebilirlik puanları ile büyükşehir belediyelerinin kaldıraç oranı arasında istatistiki bir ilişki olup olmadığı incelenecektir. Çalışmada kaldıraç oranı için aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H4: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ile belediyelerinin kaldıraç oranları arasında anlamlı bir ilişki vardır.*

Likidite (LİK): Bu çalışmada likidite, Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar olarak hesaplanmıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde, paydaşların işletmenin durumu hakkında kaygılarını giderebilmek için yüksek likiditeye sahip işletmelerin, faaliyet raporlarında hem finansal hem de sosyal ve çevresel bilgilere daha çok yer verdiği görülebilir (Ho ve Taylor, 2007). Literatür incelendiğinde, Şendurur (2016) çalışmasında BIST 100 endeksindeki işletmelerin, likidite ve sürdürülebilirlik raporlaması arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki olduğunun sonucuna varmıştır. Bu çalışmada da Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin, sürdürülebilirlik puanları ile büyükşehir belediyelerinin likidite durumu arasında istatistiki bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada likidite için geliştirilen hipotez şöyledir:

H5: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ile belediyelerinin likiditeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.*

Personel Eğitim durumu (EğD): Bu değişken, lisans ve lisansüstü eğitim alan personel sayısının toplam personel sayısına bölünmesiyle bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, eğitilmiş personellerin sürdürülebilirliğe daha çok önem verdiği görülmektedir. Danacı ve Akkaya (2018), çalışmalarında eğitimsiz ve kalifiye olmayan personellerle çalışmaya devam etmek hizmet kalitesini düşürürken, sürdürülebilirliği de olumsuz olarak etkilediğini belirtmişlerdir. Eğitilmiş bir personel eğitimsiz bir personele göre kıyaslandığında, hizmeti daha güvenli ve daha kaliteli vermenin yanında ekonomik, sosyal ve çevresel zararları da en aza indirebilmektedir (Porsuk, 2021, s. 36). Çalışmada büyükşehir belediyelerinde çalışan personellerin eğitim durumu ile sürdürülebilirlik puanları arasında istatistiki bir ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Çalışmada yer alacak son hipotez aşağıdaki gibidir:

H6: *Büyükşehir Belediyelerin sürdürülebilirlik puanları ile belediyelerinin personel eğitim durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır.*

Bağımlı değişkenler ise, belirli kriterlere göre verilen puanlarla oluşturulmuştur. Sürdürülebilirlik puanlarının hesaplaması için kullanılacak olan bu kriterler, Kadıköy Belediye'sinin 2018 yılında yayınlamış olduğu entegre raporundan ve literatürde daha önceden yapılmış çalışmalardan olan Şendurur (2016)'un çalışması incelenerek belirlenmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel puanları hesaplamak için her bir kategoriden 10'ar kriter olmak üzere toplam 30 kriter kullanılmıştır. Bu 30 kriterden elde edilecek toplam puan ise bize toplam sürdürülebilirlik puanını vermektedir. Sürdürülebilirlik puanlaması yapılırken, Jones ve Alabaster (1999)'ın da sürdürülebilirlik puanlama sistemini araştıran çalışmalarında kullandıkları, "Birleşmiş Milletler Çevre Programı Sürdürülebilirlik Kriterleri" (UNEP/SustainAbility, 1996)'in raporunda yer alan puanlama sistemi esas alınmıştır. Büyükşehir belediyelerin yıllık faaliyet raporları incelenerek 0 ile 4 arasında bir puan verilmiştir. 0 puan, büyükşehir belediyesinin o kriter hakkında hiç açıklama yapmaması, 4 puan ise, büyükşehir belediyesinin o kriter hakkında sürdürülebilirliğe de atıf veren ayrıntılı bir açıklama yapması durumunda verilmiştir. Tablo 3.1'de çalışmada kullanılan sürdürülebilirlik puanlama sisteminin ayrıntıları açıklanmıştır.

Çalışmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Sürdürülebilirlik puanları ile bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ise, bağımsız t-testi ve anova uygulanmıştır. Denklemden, ekonomik kriterlere göre hesaplanan puana Eko_P, sosyal kriterlere göre hesaplanan puana Sos_P, çevresel kriterlere göre hesaplanan puana Çev_P ve toplam sürdürülebilirlik puana göre hesaplanan puana ise Top_P denilmiştir. Buna göre model aşağıdaki gibidir:

$$\text{Eko_P/Sos_P/Çev_P/Top_P} = a_1\text{Sabit} + b_1\text{Misyon ve Vizyon} + b_2\text{Büyükölük} + b_3\text{Siyasi Yapı} + b_4\text{Kaldıraç Oranı} + b_5\text{Likidite} + b_6\text{Eğitim Durumu}$$

3.2.2. Çalışmanın Tasarımı

Bu çalışma Türkiye’de bulunan 30 büyükşehir belediyesinin yıllık faaliyet raporlarında yer vermiş oldukları sürdürülebilirlik bilgileri üzerinedir. Çalışmada büyükşehir belediyelerinin 2020 yılı faaliyet raporları ve varsa sürdürülebilirlik raporları gibi diğer kurumsal raporlar kullanılmıştır. Çalışmada büyükşehir belediyelerinin seçilmesindeki en önemli neden sürdürülebilirlik yönetiminde etki alanının daha geniş olmasıdır. Büyükşehir belediyelerinin yıllık faaliyet raporundaki sürdürülebilirlik puanlarını hesaplamak için kullanılacak olan kriterler Kadıköy Belediyesi’nin yayınlamış olduğu entegre raporundan ve daha önce literatürde yapılmış olan çalışmalar Şendurur (2016)’un çalışması incelenerek belirlenmiştir.

Ekonomik, sosyal ve çevresel puanları hesaplamak için her bir kategoriden 10’ar kriter olmak üzere toplam 30 kriter bulunmaktadır. Bu 30 kriterden elde edilecek toplam puan ise bize toplam sürdürülebilirlik raporlaması puanını vermektedir. Ekonomik, sosyal ve çevresel kategorilere ait, her bir kategoride 10 kriter olmak üzere toplam 30 kriter tablo 3.2’de ayrıntılı olarak verilmiştir. Sürdürülebilirlik puanlaması yapılırken, Jones ve Alabaster (1999)’ın da sürdürülebilirlik puanlama sistemini araştıran çalışmalarında en güvenilir puanlama sistemi olarak belirttikleri, “Birleşmiş Milletler Çevre Programı Sürdürülebilirlik Kriterleri” (UNEP/SustainAbility, 1996) raporunda yer alan puanlama sistemi esas alınmıştır. Bu puanlama sisteminde büyükşehir belediyelerinin yıllık faaliyet raporları incelenerek 0 ile 4 arasında bir puan verilmektedir. 0 puan, büyükşehir belediyesinin o kriter hakkında hiç açıklama yapmaması, 4 puan ise, büyükşehir belediyesinin o kriter hakkında sürdürülebilirlik bilgilerine yer veren ayrıntılı ve detaylı bir açıklama yapması durumunda verilir. Buna

göre bir büyükşehir belediyesi her bir kategoriden en yüksek 40 puan toplamda ise en fazla 120 puan alabilmektedir. Sürdürülebilirlik puanlarının açıklama düzeyleri belirlenirken elde edilen sürdürülebilirlik puanlarının ortalamaları ile oluşabilecek en yüksek sürdürülebilirlik puanlarının ortalaması karşılaştırılarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada hem toplam sürdürülebilirlik puanları hesaplanmış hem de her kategorinin puanları ayrı ayrı olarak hesaplanmıştır. Böyle bir hesaplamanın da çalışmayı hem nitelik hem de nicelik yönünden zenginleştireceği düşünülmektedir. Tablo 3.1’de çalışmada kullanılan sürdürülebilirlik puanlama sisteminin ayrıntıları açıklanmıştır.

Tablo 3.1. Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanlama Sistemi

0 Puan	1 Puan	2 Puan	3 Puan	4 Puan
Büyükşehir belediyesinin hiç açıklama yapmaması	Büyükşehir belediyesinin minimum seviyede açıklama yapması ve az detaya yer vermesi	Büyükşehir belediyesinin eksiklerini ve taahhütlerini de kapsayan, dürüst, detaylı açıklama yapması	Büyükşehir belediyesinin sürdürülebilirliği için ana faaliyet konusu hakkındaki gelişmeleri kapsayan süreçleri ve büyükşehir belediyesinin sorumluluklarını da kapsayan açıklama yapılması	Büyükşehir belediyesinin sürdürülebilirlik raporlaması kapsamında sürdürülebilirliği için ana faaliyet konusu hakkındaki gelişmeleri kapsayan süreçleri ve büyükşehir belediyesinin sorumluluklarını da kapsayan açıklama yapması

Kaynak: (Şendurur, 2016: 92; UNEP/SustainAbility, 1996).

Çalışmada incelenen büyükşehir belediyelerinin 2020 yılı faaliyet ve/veya sürdürülebilirlik raporlarında açıkladıkları ekonomik, sosyal ve çevresel kriterler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanlama Kriterleri

EKONOMİK KRİTERLER	• Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar • Başlıca Yatırımların Büyüklüğü • Çalışanlara Sosyal Yardım • Hedefler İçin Ortaklıklar • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme • Mali Bilgiler • Performans Bilgileri • Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı • Sosyal Sermayenin Yapısı • Ürün ve Hizmet Analizi
SOSYAL KRİTERLER	• Açlığa Son • Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar • Çalışan Sosyal Hakları • Eşitsizliklerin Azaltılması • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme • Nitelikli Eğitim • Rüşvetle Mücadele Politikaları • Sağlıklı Bireyler • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği • Yoksulluğa Son
ÇEVRESEL KRİTERLER	• Atık Yönetimi • Erişilebilir ve Temiz Enerji • İklim Eylemi • Karasal Yaşam • Sağlıklı Bireyler • Sorumlu Tüketim ve Üretim Alanları • Sudaki Yaşam • Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları • Temiz Su ve Sıhhi Koşullar • Yenilenebilir Enerji Tüketimini Destekleme

Kaynak: (Kadıköy Belediyesi, 2018; Şendurur, 2016).

Tablo 3.2’de yer alan bilgiler büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporlarında açıklama yaptıkları konuları gösterirken bu konuların niteliği hakkında bilgi vermemektedir. Büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik raporlamasına önem verip vermediklerini araştırmak için 30 büyükşehir belediyesine ait faaliyet raporları içerik analizi yöntemiyle incelenerek sürdürülebilirlik raporlaması puanları belirlenmiştir. Bu puanlar belirlenen kriterler doğrultusunda oluşturulmuş olup ekonomik, sosyal, çevresel ve toplam sürdürülebilirlik puanı şeklinde gruplara ayrılmıştır. Puanlama sonucu elde edilen verilerle ilgili detaylı bilgiler tablo 3.3’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Büyükşehir Belediyelerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlaması Puanları

Sayı	Büyükşehir Belediyeleri	Siyasi Yapı	Ekonomik Puan	Sosyal Puan	Çevresel Puan	Toplam Puan
1	Adana	Muhalefet	19	13	28	60
2	Ankara	Muhalefet	28	24	34	86
3	Antalya	Muhalefet	27	16	32	75
4	Aydın	Muhalefet	20	10	25	55
5	Balıkesir	İktidar	23	11	28	62
6	Bursa	İktidar	24	17	22	63
7	Denizli	İktidar	24	14	17	55
8	Diyarbakır	Muhalefet	18	14	27	59
9	Erzurum	İktidar	22	17	21	60
10	Eskişehir	Muhalefet	25	19	30	74
11	Gaziantep	İktidar	18	13	28	59
12	Hatay	Muhalefet	20	13	20	53
13	İstanbul	Muhalefet	30	31	35	96
14	İzmir	Muhalefet	30	28	35	93
15	Kahramanmaraş	İktidar	15	7	9	31
16	Kayseri	İktidar	23	11	18	52
17	Kocaeli	İktidar	19	12	23	54
18	Konya	İktidar	21	11	23	55
19	Malatya	İktidar	24	18	23	65
20	Manisa	İktidar	24	19	13	56
21	Mardin	Muhalefet	22	20	21	63
22	Mersin	Muhalefet	31	21	29	81
23	Muğla	Muhalefet	22	16	27	65
24	Ordu	İktidar	24	20	23	67
25	Sakarya	İktidar	22	14	14	50
26	Samsun	İktidar	19	15	19	53
27	Şanlıurfa	İktidar	22	17	17	56
28	Tekirdağ	Muhalefet	22	16	21	59
29	Trabzon	İktidar	15	9	10	34
30	Van	Muhalefet	22	18	15	55
Ortalama Sürdürülebilirlik Puanı			22,50	16,13	22,90	61,53

Tablo 3.3’ te bulunan büyükşehir belediyelerinin ekonomik, sosyal, çevresel ve toplam sürdürülebilirlik puanlarının ortalamaları incelendiğinde ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik bilgilerine orta düzeyde sosyal sürdürülebilirlik bilgilere ise düşük düzeyde açıklama yaptıkları görülmüştür. Toplam sürdürülebilirlik puanlarının ortalaması incelendiğinde ise, Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik bilgilerine genel olarak orta düzeyde açıklama yaptıkları görülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik puanları kendi aralarında karşılaştırıldığında en yüksek sürdürülebilirlik puanı alan büyükşehir belediyesinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi olduğu görülmüştür. Siyasi yapılarına göre sürdürülebilirlik puanları karşılaştırılarak hesaplandığında ise, muhalefet partisinin yönetiminde bulunan büyükşehir belediyelerinin ekonomik puanda 336, sosyal puanda 259, çevresel puanda 379 ve toplamda ise 974 puan aldığı görülebilir. İktidar partisi yönetiminde bulunan büyükşehir belediyelerinin ise, ekonomik puanda 339, sosyal puanda 225, çevresel puanda 308 ve toplamda ise 872 puan aldığı görülebilir. Bu bulgulara göre muhalefet partisinin yönetiminde bulunan büyükşehir belediyelerinin, iktidar partisi yönetiminde olan büyükşehir belediyelerine göre toplam sürdürülebilirlik puanı daha yüksek olduğu söylenebilir. Yine bu bulgulara bakarak gruplar arası karşılaştırma yapıldığında, ekonomik açıklamalarda en yüksek puanı iktidar partisi yönetiminde olan büyükşehir belediyeleri alırken, sosyal ve çevresel açıklamalarda ise muhalefet partilerinin daha yüksek puan aldığını söyleyebiliriz.

Çalışmada iktidar ve muhalefet partisi arasında sürdürülebilirlik puanı açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için ayrıca t-testi analizi yapılarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgularla ilgili detaylı bilgilere araştırmanın bulguları başlığı altında yer verilmiştir.

3.3 ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Literatüre göre korelasyon kat sayısının 0,00 - 0,10 aralığında olması değişkenler arası ilişkinin olmadığını, 0,10 - 0,30 arası ilişkinin zayıf olduğunu, 0,30 - 0,50 arası ilişkinin orta seviyede olduğunu, 0,50 - 0,70 arası ilişkinin güçlü ve 0,70 - 1,000 arasında olması ise ilişkinin çok güçlü olduğunu göstermektedir. Korelasyon kat sayısının 0,70 üzeri gibi çok güçlü bir

değerde çıkması durumunda çoklu doğrusalılık probleminin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda toplam sürdürülebilirlik puanlarına ait korelasyon analizi sonuçları tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

	Top_P	MV	B	SİY	KO	LİK	EğD
Top_P	1						
MV	,211	1					
B	,413*	-,070	1				
SİY	,511*	,549*	-,188	1			
KO	-,067	,238	-,235	-,135	1		
LİK	,012	,005	-,151	,165	-,256	1	
EğD	-,131	,240	-,414	,266	-,140	-,128	1

N= 30

Notlar: Test 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır. Tabloda kullanılan * sembolü değişkenler arası istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır anlamına gelmektedir.

Yukarıdaki korelasyon tablosu incelendiğinde 0,70 üzeri gibi yüksek bir ilişkinin olmadığı görülmekte yani çoklu doğrusalılık problemine yol açmamaktadır. Bağımsız değişkenlerin, toplam sürdürülebilirlik puanı bağımlı değişkeni ile arasındaki ilişki düzeyi incelendiğinde ise, büyüklük değişkenin orta düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu, siyasi yapı değişkenin ise güçlü düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Misyon ve vizyon, kaldıraç oranı, likidite, eğitim durumu bağımsız değişkenleri incelendiğinde ise toplam sürdürülebilirlik puanı bağımlı değişkeni arasında bir istatistiki bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Araştırma kapsamında bağımsız değişkenlerin toplam sürdürülebilirlik puanı üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgular tablo 3.5’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık Düzeyi
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	14,646	11,059		1,324	,198
MV	-3,048	2,363	-,237	-1,290	,210
B	,044	,013	,614	3,523	,002
SİY	21,882	4,983	,779	4,391	,000
KO	6,066	4,229	,252	1,434	,165
LİK	,714	2,569	,043	,278	,784
EğD	,055	,668	,014	,082	,935
Notlar: Test 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.					

Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde kurulacak model;

$$\text{Top_P} = 14,646 - 3,048\text{MV} + 0,044\text{B} + 21,882\text{SİY} + 6,066\text{KO} + 0,714\text{LİK} + 0,055\text{EğD}$$

şeklindedir.

Tablo 3.5 incelendiğinde büyüklük bağımsız değişkeni ile siyasi yapı bağımsız değişkeninin anlamlı ve pozitif çıktığı görülmüştür. Bu bulgulara göre büyüklük ve siyasi yapı değişkenlerindeki birer birimlik artış toplam sürdürülebilirlik puanında sırasıyla 0,044'lük ve 21,882'lik bir puan artışına tekabül etmektedir. Misyon ve vizyon, kaldıraç oranı, likidite ve eğitim durumu değişkenlerinin ise istatistiksel olarak anlamsız çıktığı görülmektedir.

Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda oluşan modelin özeti ise tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Çoklu Doğrusal Regresyon Modelinin Özeti

R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson	Anova(F)	Anlamlılık Düzeyi (p)
,764	,583	,475	10,34666	2,145	5,370	,001

Tablo 3.6 incelendiğinde düzeltilmiş R² değerinin 0,475 olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre bağımsız değişkenler bağımlı değişkende meydana gelen değişimlerin %47,5'ini açıklayabilmektedir. Tablodaki diğer bulgular incelendiğinde Durbin Watson değerinin 2.145 çıktığı görülmektedir. Anova (f) değerinin 5,370 ve Anova (p) değerinin ise, 0,001 çıktığı görülmüştür.

Siyasi yapı kukla değişkeninde bağımsız iki grup arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız t- testi analizi yapılmıştır. T-testi sonuçları tablo 3.7’ de verilmiştir.

Tablo 3.7. T-testi Sonuçları

		Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Anlamlılık Düzeyi(p)
Siyasi Yapı	İktidar Partisi	16	54,40	10,17	2,62	,004
	Muhalefet Partisi	14	68,73	14,44	3,72	
Notlar: Test 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.						

T- testi sonucuna göre muhalefet partisinin siyasi yapı puanları, iktidar partisine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışmada toplam sürdürülebilirlik puanları yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel puanlarda da ayrı ayrı analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulguların özetlenmiş hali tablo 3.8 de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Gruplar Arası Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Özet Tablosu

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişkenler			
	Eko_P	Sos_P	Çev_P	Top_P
Sabit	12,578	0,353	1,690	14,646
Misyon ve Vizyon	-1,166	-0,666	-1,244	-3,048
Büyüklik	0,008	0,015*	0,022*	0,044*
Siyasi Yapı	5,548*	6,611*	9,726*	21,882*
Kaldıraç Oranı	2,252	1,910	1,972	6,066
Likidite	-0,308	0,460	0,581	0,714
Eğitim Durumu	-0,059	0,120	-0,017	0,055
R ²	0,384	0,429	0,548	0,583
Düzeltilmiş R ²	0,223	0,280	0,430	0,475
Anova(Sig.)	0,061	0,030	0,003	0,001
Anova (F)	2,389	2,879	4,643	5,370
Durbin Watson	2,249	1,646	1,743	2,145

Notlar: Test 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır. Tabloda kullanılan * sembolü bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisi vardır anlamına gelmektedir.

Ortaya çıkan bu sonuçlara göre model denklemleri şu şekildedir;

$$\text{Eko_P} = 12,578 - 1,166\text{MV} + 0,008\text{B} + 5,548\text{SİY} + 2,252\text{KO} - 0,308\text{LİK} - 0,059\text{EğD}$$

$$\underline{\text{Sos_P} = 0,353 - 0,666\text{MV} + 0,015\text{B} + 6,611\text{SİY} + 1,910\text{KO} + 0,460\text{LİK} + 0,120\text{EğD}}$$

$$\underline{\text{Çev_P} = 1,690 - 1,244\text{MV} + 0,022\text{B} + 9,726\text{SİY} + 1,972\text{KO} + 0,581\text{LİK} - 0,017\text{EğD}}$$

$$\underline{\text{Top_P} = 14,646 - 3,048\text{MV} + 0,044\text{B} + 21,882\text{SİY} + 6,066\text{KO} + 0,714\text{LİK} + 0,055\text{EğD}}$$

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada Türkiye’de hizmet veren 30 büyükşehir belediyesinin 2020 yılına ait faaliyet raporlarına ulaşarak ana kütlenin tamamı ayrıntılarıyla incelenmiştir. Çalışma kapsamında, 30 büyükşehir belediyesinin sürdürülebilirlik raporlaması puanları gruplar arası ayrı ayrı incelediğinde ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik bilgilerine orta düzeyde, sosyal sürdürülebilirlik bilgilerine ise düşük düzeyde açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin genel olarak toplam sürdürülebilirlik raporlaması puanları incelendiğinde ise, orta düzeyde açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin ekonomik, sosyal, çevresel ve toplam sürdürülebilirlik puanlarının belirlenmesinde kullanılan kriterler detaylı bir şekilde incelendiğinde ekonomik açıklamalarda sanayi, yenilikçilik ve alt yapı, ürün ve hizmet analizi, mali bilgiler ve performans bilgileri hakkında daha fazla detaya yer verdikleri; insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, çalışanlara sosyal yardım ve barış, adalet ve güçlü kurumlar hakkında ise daha az detaya yer verdikleri görülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin yapmış olduğu sosyal açıklamalara baktığımız zaman ise, büyükşehir belediyelerinin daha çok açıklama yaptığı konular, nitelikli eğitim, sağlıklı bireyler, insana yakışır iş ekonomik büyüme ve toplumsal cinsiyet eşitliği konuları olurken; en az açıklama yaptıkları konular ise, rüşvetle mücadele politikaları, açlığa son, yoksulluğa son, barış adalet ve güçlü kurumlar olmuştur. Büyükşehir belediyelerinin yapmış olduğu çevresel açıklamalara baktığımızda ise, temiz su ve sıhhi koşullar, sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları, atık yönetimi ve karasal yaşam konularında daha çok açıklama yapıldığı görülürken; sudaki yaşam, sorumlu tüketim ve üretim alanları, yenilenebilir enerji tüketimi destekleme ve erişilebilir ve temiz enerjiyi destekleme konularında daha az açıklamaya yer verdikleri görülmüştür. Büyükşehir belediyelerin yıllık faaliyet raporlarında yer vermiş oldukları bilgiler genel olarak incelendiği zaman, en fazla bilginin çevresel açıklamalarda verildiği daha sonrasında ekonomik açıklamalara ve son olarak ise sosyal açıklamalara yer verildiği görülmüştür.

Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgularda toplam sürdürülebilirlik puanı bağımlı değişkeninin, büyüklük bağımsız değişkeni ile orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, siyasi yapı bağımsız değişkeni ile ise, güçlü düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Misyon ve vizyon, kaldıraç oranı, likidite ve eğitim durumu değişkenleriyle ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca

çalışmada muhalefet partisine ait büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik raporlaması puanı, iktidar partisi yönetiminde olan büyükşehir belediyelerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre iktidar partisinin yönetiminde olan büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirliğe daha fazla odaklanarak daha fazla çalışmaları ve eksik oldukları konularda kendilerini geliştirmeyi düşünmeleri gerekebilir. Her ne kadar sürdürülebilirliğin oluşması için ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin bir arada olması gerekli ise belediyelerde olan sürdürülebilirlik gelişiminin etkin ve verimli bir şekilde ilerlemesi için de belediyeler arasında bir rekabet politikasının oluşması o kadar gereklidir. Bu bakımından muhalefet ve iktidar partisinin birbirini tamamlayarak sağlıklı bir sürdürülebilir yönetim modelinin oluşmasına katkı sağladığını söyleyebiliriz. Büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirlik puanları kendi aralarında karşılaştırıldığında en yüksek sürdürülebilirlik puanı alan büyükşehir belediyesinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi olduğu görülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediye'sinin en yüksek puanı almasındaki en büyük etken paylaşmış olduğu faaliyet ve diğer kurumsal raporlarındaki şeffaf ve ayrıntılı sürdürülebilirlik açıklamalarıdır. Bu puan diğer büyükşehir belediyelerine göre her ne kadar yeterli gibi gözükse de eksik olduğu diğer kriterlerde de kendisini geliştirmeyi düşünebilir. Çalışmada zaman kısıtından dolayı büyükşehir belediyelerinin sadece 2020 yılı faaliyet raporları incelenmiştir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalar daha kapsamlı bir şekilde yapılarak sürdürülebilirlik raporlaması incelenebilir.

Bu çalışmada sürdürülebilirlik raporlamasının önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Dünya örneklerine bakıldığında, yerel yönetimlerde sürdürülebilirlik raporlaması yapan belediyelerin sayının gelişmiş ülkelerde bile henüz istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Sürdürülebilirliğin büyükşehir belediyeler açısından öneminin artması ile paydaşlar ve toplum açısından ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlere karşı olan duyarlılığın daha da artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Artık sürdürülebilir raporlama sistemi sadece ticari faaliyetlerle uğraşan özel kurumların dikkat etmesi gereken bir kavram değil, kamu sektörü dâhil birçok resmi kurumunda dikkat etmesi gereken bir kavram olmuştur. Belediyeler gibi kamu kurumlarının sürdürülebilir olmaları açısından özellikle finansman kaynaklarını kullanırken daha dikkatli davranmaları gerekebilir. Bu bağlamda halk tarafından sağlanan ekonomik gelirlerin tekrar halk için kullanılması sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, E. (2007). *Yarı Resmi Bir Örgütte Stratejik Planlama Uygulaması: Aydın Ticaret Odası Örneği*. Yüksek Lisans, Adnan Menderes Üniversitesi , İşletme, Aydın.
- Acartürk, E. (2001). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 46-60.
- Akçakaya, O. (2017). Yerel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Etkin Bir Yaklaşım: Kamu Sektörü ve Özel Sektör Ortaklığı. *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(3), 46-62.
- Akdemir, A., & Vd. (2021). Pandemi Sonrası Oluşan VUCA Ortamının Çalışan İnsan Kaynakları Kaygı Düzeyi ve Verimliliği Üzerine Etkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(40), 347-3374.
- Akdoğan, A., & Güleç, S. (2007). Sürdürülebilir Katı Atık Yönetimi ve Belediyelerde Yöneticilerin Katı Atık Yönetimiyle İlgili Tutum ve Düşüncelerinin Analizine Yönelik Bir Araştırma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 39-69.
- Akdoğan, N., & Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (13. Baskı b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. *Antropoloji*(24), 133-164.
- Akman, Ç., & Özaslan, A. (2018, Ekim). Türkiye' de Stratejik Planlama: Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planları Ne Söylüyor? *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(14), 55-90.
- Aksaraylı, M., & Vd. (2007). Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye'deki Kamu Kurumlarının Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3), 313-326.
- Akyüz, F., & Yangıbayev, B. (2020). Entegre Raporlama İle Finansal Performans Arasındaki İlişkiye Yönelik Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 41-65.
- Altınbay, A. (2007, Ocak). Çevresel Maliyetlerin Raporlanması. *Akademik Bakış Dergisi*(11).
- Aracı, H., & Yüksel, F. (2016). Şeffaflık ve Hesap Verilebilirliğin Sağlanmasında Sürdürülebilirlik Raporları: BIST Sürdürülebilirlik Endeksindeki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18, 103-131.

- Aras, G., & Crowther, D. (2008, Haziran 4). Corporate Sustainability Reporting: A Study in Disingenuity. *Journal of Business Ethics*, 279-288.
- Arıkboğa, Ü. (2015). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Transfer Sistemi ve 6360 Sayılı Kanunun Etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 37(2), 1-29.
- Arslantaş, C. C. (2012). *Kurumsal Yönetimin Yönetim Kuruluna Yansımaları* (1. Baskı b.). İstanbul: Beta.
- Atağan, G. (2010). *Muhasebe Tabanlı Performans Değerleme: Sektör ve Grup Şirket Uygulama Sonuçlarının Karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Bölümü.
- Avcı, M. (2011). *Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçe Sisteminin Algılanması: Zonguldak İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Maliye Bölümü, Zonguldak.
- Azaklı, S., & Özgür, H. (2005). *Belediye organları ve organlar arası ilişkiler: Başkan, meclis ve encümen* (1. Baskı b.). (H. Özgür, & M. Kösecik, Dü) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Banerjee, & vd. (2003, Nisan 1). Corporate environmentalism: Antecedents and influence of industry type. *Journal of Marketing*, 67(2), 106-122.
- Başar, A. B., & Başar, M. (2006). Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye'deki Durumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 213-230.
- Başaran, S. (2020). *Belediyelerde Stratejik Planlamanın Uygulanışında Karşılaşan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Rumeli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ekonomi, İstanbul.
- Bayrakcı, E., & Kahraman, S. (2017). Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(37), 299-315.
- Bıçakçı, A. B. (2012, Haziran 1). Sürdürülebilirlik Yönetimlerinde Halka İlişkilerin Rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 47-56.
- Bilge, S., & Demirtaş, S. (2012). Performans Esaslı Bütçeleme Uygulamasının Türk Kamu Kurumlarında Algılanması ve Sorun Alanlarının Tespiti: Eskişehir İli Örneği. *Maliye Dergisi*(162).
- Bilgili, M. Y. (2017, Nisan). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 559-569.
- Bilgin, K. U. (2007, Haziran 1). Kamuda Ölçülebilir Denetime Hazırlık " Performans Yönetimi ". *Sayıştay Dergisi*(65), 53-87.

- Bingölbalı, A. (2021). *Köy Muhtarlarının Spor Hizmetleri İle İlgili Yerel Yönetimlerden Beklentilerinin Tematik Analizi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Malatya.
- Biniş, M. (2007). *İl Özel İdarelerinde Stratejik Planlamada Performans Göstergeleri-Bütçe İlişkisi: İzmir Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Maliye Bölümü, Manisa.
- Biondi, L., & Bracci, E. (2018, Ağustos 31). Sustainability, Popular and Integrated Reporting in the Public Sector: A Fad and Fashion Perspective. *Sustainability*, 10(9).
- Bossel, H. (1999). *Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications*. Canada: International Institute for Sustainable Development.
- Bozlağan, R. (1997). *Yerel Hizmetlerin Özelleştirilmesi ve Bağcılar Belediyesi Özelleştirme Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, İstanbul.
- Bozlağan, R. (2004, Haziran). Birleşmiş Milletler Uygulamaları ve Yerel Yönetimler. *Öneri Dergisi*, 6(22), 229-235.
- Bröthaler, j., & vd. (2015). Sustainability of local government debt: a case study of Austrian municipalities. *Empirica journal*(42), 521-546.
- Burmacı, B. (2020). *Finansal Raporlamada Uluslararası Standartlara Geçiş ve Türkiye'deki İşletmeler Üzerine Etkisi: Zirai İlaç Sektöründe Faaliyet Gösteren Firma Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İşletme Bölümü, Niğde.
- Can, E., & Özgül, B. (2018, Mart 5). Türk İhracat Şirketleri Sürdürülebilirlik İfadeleri Üzerine Bir İçerik Analizi. *İstanbul Management Journal*, 29(84), 7-30.
- Can, G. (2018). *Kurumsal Raporlama*. (E. S. Kurt, Dü.) Ekin Basım Yayın.
- Cantimur, B. B. (2011). *Tarihi kentlerin canlandırılmasına yönelik sürdürülebilir yönetim stratejileri: Balıkesir-Ayvalık örneği*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*, 39-48.
- Carroll, A. B. (1999, Eylül). Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business and Society*, 38(3), 268-295.
- Caruana, J., & Grech, I. (2019, Mayıs 28). Tweaking Public Sector Reporting With Integrated Reporting (IR) Concepts. *Public Money & Management*, 39(6), 409-417.

- Cavlak, H., & Celebi, Y. (2018, Haziran). Kurumsal Raporların İncelenmesi ve Karşılaştırılması. *Journal of Research in Business*, 3(1), 53-76.
- Choi, J. (1999). An Investigation of the Initial Voluntary Environmental Disclosures Made in Korean Semi-Annual Financial Reports. *Pacific Accounting Review*, 11(1), 73-102.
- Clayton, A. F., & Vd. (2015). Integrated reporting vs. sustainability reporting for corporate responsibility in South Africa. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*(29), 7-17.
- Common, M., & Perrings, C. (1992, Temmuz). Towards an ecological economics of sustainability. *Ecological Economics*, 6(1), 7-34.
- Cormier, D., & Gordon, I. (2001). An Examination of Social and Environmental Reporting Strategies. *Accounting Auditing & Accountability Journal*, 14(5), 587-616.
- Cowen, S., Ferreri, L., & Parker, L. (1987). The Impact of Corporate Characteristics on Social Responsibility Disclosure: A Typology and Frequency Based Anaysis. *Accounting Organizations and Society*, 12(2), 111-112.
- Çağlar, S. B. (2020). *Yerel Yönetimlerde Muhasebe Uygulamalarının Bütçe Üzerine Etkileri; Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Maliye Bölümü, Kırıkkale.
- Çağlayan, R. (2016). Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kısıtları. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*(7).
- Çakıcı, K. (2020). *Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Akıllı Kent Uygulamalarındaki Karşılığı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları, İstanbul.
- Çelik, L. (2019). *Entegre Raporlamanın İşletmelerin Finansal Performansları Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli İle Ölçülmesi*. Doktora Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İşletme Bölümü, Tekirdağ.
- Çelik, Y. (2018). *Sürdürülebilirlik Muhasebesi, Sürdürülebilirlik Raporlama İlkeleri(GRI), Bist Sürdürülebilirlik Endeksinde İşlem Gören Bankaların Sürdürülebilirlik Raporlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Muhasebe Finansman Bölümü, Ankara.
- Çetinkaya, Ö., & Vd. (2016). Belediye Hizmetlerinin Kalitesi ve Vatandaşların Algı Düzeyi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1251-1273.

- Çetintaş, H. (2014). Bir Kurumsal İletişim Stratejisi Olarak Kurumsal Bloglar. *Selçuk İletişim*, 8(3), 92-121.
- Çiçek, Ş. E., & vd. (2015). Türkiye'de Belediyelerin Performansının Harcama Yapıları Açısından Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24), 59-74.
- Çiçek, Y. (2014, Nisan). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.
- Çoban, S., & Tüfekçi, S. (2015, Ocak). Kurumsal İletişim Bağlamında Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin Web Sayfaları Üzerine Bir İnceleme. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/6, s. 387-402.
- Danacı, M. C., & Akkaya, F. A. (2018). Kemaliye (Eğin)’de Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Ekseninde Gelecek Projeksiyonu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 233-250.
- Davey, H. (1982). *Corporate Social Responsibility Disclosure in New Zealand: An Empirical Investigation*. Working Paper, Massey University.
- Deegan, C., & Gordon, B. (1996). A Study of Environmental Disclosure Practices of Australian Corporations . *Accounting and Business Research*, 26(3), 187-199.
- Demir, C., & Yılmaz, M. K. (2010). Stratejik Planlama Süreci ve Örgütler Açısından Önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 69-88.
- Demir, H., & Karakütük, M. (2003). Yerel Yönetimler ve Hizmette Yerellik: Subsidiarite İlkesi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 65-77.
- Dizbay, M. (2009). *Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Kurumsal Performans Yönetim Sistemi Uygulamasında Yöneticilerin Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon, Kocaeli.
- Dumanoglu, S. (2005). Belediyelerde Muhasebe Sistemi ve Hizmet Maliyetlerinin Takibi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(26), 138-146.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002, Mart 8). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11(2), 130-141.
- Emek, U. (2002). *Ek ve Değişiklikleri ile Yap-İşlet-Devret(YİD), Yap-İşlet(Yİ) ve Kamu Hizmeti İmtiyazı Mevzuatı* (2. Baskı b.).
- Emir, S., & Vd. (2021). Entegre Raporlama Anlayışının Camels Analizi İle Finansal Performans Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 20(62), 259-284.

- Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı* (2. Baskı b.). İstanbul, İstanbul/Sultanahmet: Birmat Matbaa.
- Engin, E., & Akgöz, B. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 8(1), 85-94.
- Erbaşı, A. (2010). Stratejik Planlama Sürecinin Belediyelerde Uygulanmasına Yönelik Modelisel Bir Yaklaşım. *Akademik Bakış Dergisi*(22), 1-14.
- Erkul, H. (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ertan, Y. (2018). Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması (2005-2017). *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), 463-478.
- Eryılmaz, B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2019). *Kamu Yönetimi* (13. Baskı b.). Umuttepe Yayınları.
- Eryılmaz, T. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Ankara.
- Eryılmaz., B., & Biricikoğlu, H. (2011, Mayıs). Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik ve Etik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Eş, A. (2008). *Sürdürülebilirlik ve Firma Düzeyinde Sürdürülebilirlik Performans Ölçümü*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Bolu.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Gençoğlu, Ü., & Aytaç, A. (2016, Ekim). Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi ve BIST Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(72), 51-66.
- Gerekan, B., & Bulut, E. (2018). Sürdürülebilir Sosyal Sorumlulukta Üç Boyutlu Raporlama: Türkiye’ de Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlayan Bankalar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim, Ekonomi ve Politika Kongresi*, (s. 80-88).
- Global Reporting*. (2021). Nisan 25, 2021 tarihinde Global Reporting Initiative: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/> adresinden alındı.

- Goodland, R., & Daly, H. (1996, Kasım 1). Environmental Sustainability: Universal and Non-Negotiable. *Ecological Applications*, 6(4), 1002-1017.
- Govindan, K., & Vd. (2013, Mayıs). A fuzzy multi criteria approach for measuring sustainability performance of a supplier based on triple bottom line approach. *Journal of Cleaner Production*, 47, 345-354.
- Göçoğlu, İ. D. (2020). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Yerel Katılım: Büyükşehir Belediyelerinin Twitter Hesapları Üzerinden Bir Analiz*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara.
- Gözlükaya, T. (2020). *Ege Bölgesi İl ve Büyükşehir Belediyelerinde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme İlişkisi*. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Denizli.
- Gözübüyük, A. Ş. (2015). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı* (10. Baskı b.). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gözübüyük., A. Ş. (2006). *Yönetim Hukuku* (34. Baskı b.). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gray, A., & Jenkins, W. I. (1986, Eylül). Accountable Management İn British Central Government: Some Reflections on The Financial Management Initiative. *Financial Accountability and Management*, 2(3), 171-186.
- Gülşin, H. (2008). *Büyükşehir Belediyeleri İle İlçe Belediyeleri ve İlk Kademe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler ve Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Konya.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. (2012, Ağustos 28). İşletmelerin Yıllık Yıllık faaliyet raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik. *Resmî Gazete*(28395).
- Güngör, M. (2020). *Kurumsal Raporlamanın Geleceği ve Yeni Raporlama Modelinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Muhasebe-Finansman.
- Hatay, E. (2021). *Yerel Siyasetin Meşruiyet Unsurlarının Türkiye'de Yerel Yönetimler Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Rumeli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ekonomi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Herremans, & vd. (2015, Mart 29). Stakeholder Relationships, Engagement, and Sustainability Reporting. *Journal of Business Ethics*, 138(3), 4177-435.
- Heybat, K. (2020). *Sürdürülebilirlik Sinyali Olarak Faaliyet ve Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Kütahya.

- Hilal, H. (2007). *Hisse Senedi Satın Almada Finansal Bilgi Sisteminin Etkisinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Muhasebe Finansman, Isparta.
- Ho, L., & Taylor, M. (2007). An Empirical Analysis of Triple Bottom Line Reporting and Its Determinates: Evidence from United States and Japan. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 18(2), 123-150.
- Hoşkara, E. (2007). *Ülkesel Koşullara Uygun Sürdürülebilir Yapım İçin Stratejik Yönetim Modeli*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü. İstanbul.
- İlkay, M., & Doğan, N. (2009). Veri Zarflama Analizi ile Kapadokya Bölgesindeki Belediyelerin Etkinlik Ölçümü: 2004 ve 2008 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(32), 191-218.
- Integrated Reporting (IR): (2020, Mart 20). Mayıs 2, 2021 tarihinde https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2020/03/TOPIC-PAPER-1_v10.pdf adresinden alındı.
- Jamali, D., & Mirshak, R. (2007). Corporate Social Responsibility (CSR): Theory and Practice in a Developing Country Context. *Journal of Business Ethics*, 72, 243-262.
- Johnsen, A. (2016, Ağustos 19). Strategic Planning and Management in Local Government in Norway: Status after Three Decades. *Scandinavian Political Studies*, 39(4), 333-365.
- Jones, K., & Alabaster, T. (1999). Critical Analysis of Corporate Environmental Reporting Scoring Systems. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 01, 27-66.
- Kadıköy Belediyesi Entegre Raporu. 2018. <https://www.kadikoy.bel.tr/documents/file/dosya/D%C3%BCnyada%20Bir%20%C4%B0lkKad%C4%B1k%C3%B6y%20Belediyesi%20Entegre%20Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 11.06.2021).
- Kahveci, E. (2008). Strateji, Stratejik Yönetim ve Stratejik Yönetim Modeli. *Verimlilik Dergisi*(4,7), 1-19.
- Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmenlik*. (2006, Mart 17). Nisan 11, 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10027&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> adresinden alındı

- Kanlı, İ. B., & Erol, M. (2019). Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi Programlarında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Karşılaştırmalı Analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, 6(2), 123-158.
- Kanlı, İ. B., & Erol, M. (2019). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Grubu Bulunan Partilerin Programlarında Çevre ve Sürdürülebilirlik Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 860-896.
- Kara, G. (2019). *Belediyelerde Performans Planlarının Hazırlanması ve Tekirdağ Teski'nin 2019 Mali Yılı Performans Programı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İşletme , Tekirdağ.
- Karademir, K. (2019). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramının Hisse Senedi Getirisine Etkisi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinin Sektörel Bazda İncelenmesi*. Yüksek Lisans, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Uluslararası Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Ankara.
- Karakaya, O. (2020). *Türkiye'de İl Sınırlarında Büyükşehir Belediye Yönetimi Modelinin Yapısal ve İşlevsel Analizi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Bölümü, Ankara.
- Karakelleoğlu, M. İ. (2020). *Finansal Raporlama Kalitesine Etki Eden Muhasebe Kültürüyle İlişkili Faktörler*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Bölümü, İzmir.
- Karataş, M., & Çankaya, E. (2010). İktisadi Kalkınma Sürecinde Beşeri Sermayeye İlişkin Bir İnceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(3), 29-55.
- Kasapoğlu, Ş. (2003). *Belediyelerde Çevre Muhasebesi Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Bölümü, Sakarya.
- Katsikas, E., & vd. (2017). *Towards Integrated Reporting Accounting Change*. Springer.
- Kaya, H. P. (2014). *Türkiye'de Faaliyet Raporu Denetimi: İlgili Tarafların Görüşleri Çerçevesinde Tespitler, Değerlendirmeler Ve Öneriler*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Muhasebe Bölümü, Kayseri.
- Kaygısız, Z., & Girginer, N. (2011, Ekim). Maliyet Etkinlik Analizi: Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinde Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 309-342.
- Kaynar, B. (2011). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışına Dayalı Sosyal Raporlamanın İşletme Performansı Üzerine Etkisi: Türkiye Uygulaması*. Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İşletme Bölümü, Afyonkarahisar.

- Keleş, R. (2006). *Yerinden Yönetim Ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, Ş., & Ün, S. (2020, Haziran 7). Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(1), 73-87.
- Kılıç, B. (2018, Mart). Entegre Raporlama ve Türkiye'deki Gelişmeler: Entegre Rapor Hazırlayan İşletmeler ve BIST Kurumsal Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan İşletmeler Açısından Bir İnceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1), 28-64.
- Kılıç, H. (2020). *Belediyelerde Hizmet Pazarlaması ve Belediye Hizmetlerinden Yararlanan Vatandaşların Memnuniyet Algılarının Ölçülmesi " Esenyurt Belediyesi Üzerine Bir İnceleme "*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme Yönetimi Bölümü, İstanbul.
- Kiremitçi, G. (2019). *Sürdürülebilirlik ve Marka İlişkisi Bağlamında Sürdürülebilir Marka Kavramı: Pınar Markasının Sürdürülebilirlik Çalışmaları Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi , Pazalama Bölümü, İzmir.
- Kırlioğlu, H., & Zeytin, M. (2015). Belediyelerde Çevre Muhasebesi ve Raporlama: Marmara Bölgesinde Bulunan Belediyeler Üzerine Bir Durum Analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 753-777.
- Koç, M. Ö. (2015). Türkiye'de Belediye Gelirleri İçinde Borçlanma ve Borçların Azaltılması İçin Öneriler. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 551-565.
- Korkmaz, Ö. (2015). *Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetiminde Hizmet İçi Eğitimin Önemi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İzmir.
- Köse, H. (2015). Belediyelerde Faaliyet Raporu Hazırlama Süreci ve Ortaya Çıkan Sorunlar. *ABMYO Dergisi*(40), 51-66.
- KPMG. (2021). Mayıs 3, 2021 tarihinde KPMG Türkiye: <https://home.kpmg/tr/tr/home/industries/government-public-sector.html> adresinden alındı
- Kristensen, J. K., & Vd. (2002, Mayıs 22). Outcome-focused Management and Budgeting. *OECD Journal on Budgeting*, 1(4), 7-34.
- Kurgun, O. A., & Aktaş, D. (2019). Belediyelerin Sürdürülebilirlik Uygulamalarının Turistik Hizmet Kalitesine Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 211-242.
- Kutlu, H. A. (2020). *Meslek Etiği* (6. Basım b.). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Lopez, R. A., & vd. (2016, Kasım 10). Deconstructing corporate sustainability: a comparison of different stakeholder metrics. *Journal of Cleaner Production*, 136, 5-17.
- Marşap, B., & vd. (2020). Entegre Raporlama Ve Yerel Yönetimlerde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 47-64.
- McDermott, C. C. (2009, Ağustos 7). Corporate Agenda 21: a unified global approach to CSR and sustainability. *Corporate Communications: An International Journal*, 14(3), 286-302.
- McKenzie, S. (2004). *Social Sustainability: Towards Some Definitions*. Hawke Research Institute University of South Australia Magill, South Australia, Australia.
- Nikolaou, I. E., & Vd. (2013, Ekim 1). A reverse logistics social responsibility evaluation framework based on the triple bottom line approach. *Journal Of Cleaner Production*, 56, 173-184.
- Ökmen, M., & Vd. (2013). *Küreselleşme-Yerelleşme Dikotomisinde Yerel ve Bölgesel Kalkınma* (1. Baskı b.). Ankara: Orion Kitabevi.
- Özen, A. (2008). *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Maliye Bölümü, İzmir.
- Özer, M. A. (2006). Küreselleşme, Yerelleşme ve Kamu Yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, 141-166.
- Özgül, B., & Mengi, B. T. (2016). *Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Güvencesi İç Denetim* (1. Baskı b.). Ankara: Beta Yayıncılık.
- Porritt, J. (2012, Aralık). *Corporate Sustainability: A Brief History*. Mart 15, 2021 tarihinde Richard Sandbrook's Place: <http://richardsandbrookspplace.org/jonathon-porritt/corporate-sustainability-brief-history> adresinden alındı.
- Porsuk, T. (2021). Mesleki Yeterlilik Sistemi ve Sürdürülebilir Orman Yönetimindeki Önemi. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*(1), 34-45.
- Raar, J. (2002). Environmental Initiatives: Towards Triple Bottom Line Reporting. *Corporate Communications*, 7(3), 169-183.
- Roberts, R. (1992). Determinants of Corporates Social Responsibility Disclosure: An Application of Stakeholder Theory. *Accounting Organizations and Society*, 17(6), 595-612.

- Qureshi, Z. (2015). The Role of Public Policy in Sustainable Infrastructure. *Global Economy*, 19-23.
- Sarikaya, M., & Kara, Z. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 221-233.
- Senal, S., & Ateş, B. (2012, Nisan). Kurumsal Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe ve Raporlama. *Muhasebe ve Denetim Bakış*(36), 83-97.
- Stanwick, P., & Stanwick, S. (2006). Corporate Environmental Disclosure: A Longitudinal Study of Japanese Firms. *Journal of American Academy of Business*, 9(1), 1-7.
- Suchman, M. C. (1995, Temmuz 1). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571-610.
- Sula, M. Ş. (2017). *Avrupa Yerel Yönetimler Yerindelik İlkesi Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Türkiye 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu "Ortak Hedefler için Sağlam Temeller"*. (2019). Nisan 17, 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/01/Surdurulebilir_Kalkinma-Amaclari-Turkiye-2.-Ulusal-Gozden-Gecirme-Raporu-Ortak-Hedefler-icin-Saglam-Temeller_-interaktif.pdf adresinden alındı
- Suttipun, M. (2012). Triple Bottom Line Reporting in Annual Reports: A Case Study of Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand(SET). *Asian Journal of Finance & Accounting*, 4(1), 69-92.
- Şahin, A., & Vd. (2016). Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Kurumsal Kabiliyet ve Kapasitesi. *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (KAYFOR 13 Bildiri Kitabı)*, 1348-1357. Konya.
- Şahin, Ü. (2018). Halka En Yakın Hizmetlerin Etkin Sunulması Kapsamında Subsidiarity (Yerellik) İlkesi ve Türk Kamu Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 19-30.
- Şeker, Y. (2020). *Finansal Raporlama Kalitesi İle Çevresel Sosyal ve Kurumsal Yönetim (ESG) Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Uluslararası Bir Araştırma*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Bölümü, İstanbul.
- Şendurur, U. (2016). *Üçlü Sorumluluk Raporlaması: BIST 100 İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Muhasebe Finansman, Ankara.

- Şendurur, U., & Karacaer, S. (2017). Üçlü Sorumluluk Raporlaması: BIST 100 Endeksi Üzerinde Bir Araştırma. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 897-930.
- Şengül, R. (2020). *Yerel Yönetimler* (11. Baskı b.). İstanbul, Türkiye: Umuttepe Yayınları.
- Tekeli, R., & Hotunluoğlu, H. (2014). Türkiye'deki Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Mali Sürdürülebilirliğinin Analizi. *İşletme ve Ekonomi Araştırma Dergisi*(3), 113-127.
- Thomas, M. J. (1995, Nisan 1). Instrumental Stakeholder Theory: A Sythesis of Ethics and Economics. *Academy of Management Review*, 20(2), 404-437.
- Tokgöz, N., & Önce, S. (2009). Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 249-275.
- Toprak, D. (2017, Temmuz). Türkiye'nin Çevre Politikasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Yerel Yönetim Bütçesinin İncelenmesi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 173-193.
- Toprak, Z. (2006). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Torrent, R. R., & Fluvia, M. (2007, Eylül 1). Public goods in tourism municipalities: formal analysis, empirical evidence and implications for sustainable development. *Tourism Economic*, 13(3), 361-378.
- Tortop, N., & Vd. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TÜİK. (2021, Şubat 4). Nisan 8, 2021 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2020-37210> adresinden alındı.
- Tunçer, P. (2016, Mart 28). Sürdürülebilir Kentleşme Politikaları ve Türkiye. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(2), 1267-1300.
- Tutkavul, K. (2020, Mart). Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Sürdürülebilirlik Raporları ve Sürdürülebilirlik Performansının Ölçümü: Arçelik A.Ş.'de Bir Uygulama. *Mali Cozum Dergisi*, 30(158), 141-169.
- Tüm, K. (2014). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1).

- Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı: (2012, Temmuz 6). Haziran 30, 2021 tarihinde <https://mpgm.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-surdurulebilir-kalkinma-konferansi-rioplus20-zirvesi-haber-867> adresinden alındı.
- Türkoğlu, İ. (2009). *Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye'de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması*. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Türkoğlu, İ. (2013). Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17-18(26-27-28-29), 41-70.
- Uluslan, H. (2009). Çevresel Raporlama Rehberleri ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 181-206.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2019). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Göre Mahalli İdareler* (11. Baskı b.). Seçkin Yayınları.
- UNDP. (2015). *United Nations Development Programme*. Mart 19, 2021 tarihinde UNDP Türkiye: <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> adresinden alındı.
- UNEP/SustainAbility. (1996). Engaging Stakeholders. The Benchmark Survey: The Second International Progress Report in Company Environmental Reporting. 108. Londra.
- Ural, E. G. (2012). Kurumsal İtibarı Ölçme Yöntemi Olarak Türkiye İtibarı Endeksi Ve Endeks Sonuçlarından Hareketle Türkiye'de Elektronik Sektörünün İtibarı Üzerine Bir Değerlendirme. *Online Academic Journal of Information Technology*, 3(7).
- Usta, G. (2021, Şubat 9). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinde İdareler Arası Hizmet ve Gelir Paylaşımı: 6360 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 264-288.
- Usta, R., & Memiş, L. (2010). Belediye Hizmetlerinde Kalite: Giresun Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 333-355.
- Ülker, Z. (2016). *Entegre Raporlama: Bir Sürdürülebilirlik Raporunun Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi İçerik Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Muhasebe Finansman, Manisa.
- Ünlü, H. (1993). *Yönetimler Arası İlişiler*. İstanbul: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı.
- Yanık, S. (2021). *Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı, Etkinlik ve Performans İlişkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İktisat Bölümü, Ankara.

- Yanık, S., & Türker, İ. (2012, Ekim). Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama). *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*(47), 291-308.
- Yeşilçelebi, G. (2020, Aralık 31). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Sürdürülebilirlik Açıklamaları: Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11, 229-244.
- Yiğit, U. (2018, Haziran 29). Harcamalara Katılma Paylarının Mali Güce Göre Ödeme İlkesi Kapsamında Analizi. *Maliye Dergisi*, 431-454.
- Yıldız, M. (2020). *Uluslararası Düzeyde Yerel Yönetimler Arası İş Birliği: Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kocaeli.
- Yörükoğlu, F., & Peker, K. (2011). Küreselleşme ve Yerelleşme Eğilimleri Bağlamında Yerel Yönetim Reformları; Yönetişim Modelleri ve Yerel Ekonomilere Getirdiği Fırsatlar. 3. *Yerel Ekonomiler Kongresi*, (s. 26-28). Konya.
- Zor, B. V. (2020). Belediyelerde Sulh Yetkisi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 33(149), 51-75.
- Zozik, A., & Doğan, Z. (2021). Türkiye’de Entegre Raporlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Sorunların Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 21(63), 83-110.
- 2021- 2023 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi. (2020). Nisan 16, 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_ButceHaz%C4%B1rlamaRehberi.pdf adresinden alındı.
- 100 Maddede Sürdürülebilirlik Rehberi. (2016, Aralık 12). Nisan 22, 2021 tarihinde SKD Türkiye: İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği: <http://www.skdturkiye.org/files/yayin/100-Maddede-Surdurulebilirlik-Rehberi.pdf> adresinden alındı.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, Temmuz 23). *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*, 5. Nisan 7, 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216-20080702.pdf> adresinden alındı.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005, Temmuz 13). *Belediye Kanunu*, 5. Nisan 3, 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden alındı.

EKLER

Ek 1: SPSS ÇIKTILARI

1) Top_P

Regresyon

Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Std. Sapma	Sayı
Top_P	61,5667	14,27726	30
MV	1,9333	1,11211	30
B	331,2670	198,37602	30
SİY	1,5000	,50855	30
KO	,7453	,59375	30
LİK	,8167	,85350	30
EğD	4,3057	3,70139	30

Korelasyonlar

		Top_P	MV	B	SİY	KO	LİK	EğD
Pearson Korelasyonu	Top_P	1,000	,211	,413	,511	-,067	,012	-,131
	MV	,211	1,000	-,070	,549	,238	,005	,240
	B	,413	-,070	1,000	-,188	-,235	-,151	-,414
	SİY	,511	,549	-,188	1,000	-,135	,165	,266
	KO	-,067	,238	-,235	-,135	1,000	-,256	-,140
	LİK	,012	,005	-,151	,165	-,256	1,000	-,128
	EğD	-,131	,240	-,414	,266	-,140	-,128	1,000
Anlamlılık Düzeyi (1-tailed)	Top_P	.	,132	,012	,002	,363	,476	,245
	MV	,132	.	,356	,001	,103	,490	,100
	B	,012	,356	.	,160	,106	,214	,011
	SİY	,002	,001	,160	.	,239	,191	,078
	KO	,363	,103	,106	,239	.	,086	,231
	LİK	,476	,490	,214	,191	,086	.	,251
	EğD	,245	,100	,011	,078	,231	,251	.
Sayı	Top_P	30	30	30	30	30	30	30
	MV	30	30	30	30	30	30	30
	B	30	30	30	30	30	30	30
	SİY	30	30	30	30	30	30	30
	KO	30	30	30	30	30	30	30
	LİK	30	30	30	30	30	30	30
	EğD	30	30	30	30	30	30	30

Katsayılar^a

Model	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık Düzeyi
	B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	14,646	11,059	1,324	,198
	MV	-3,048	2,363	-,237	,210
	B	,044	,013	,614	,002
	SiY	21,882	4,983	,779	,000
	KO	6,066	4,229	,252	,165
	LİK	,714	2,569	,043	,784
	EğD	,055	,668	,014	,935

a. Bağımlı Değişken: Top_P

Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata	Durbin-Watson
1	,764 ^a	,583	,475	10,34666	2,145

a. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SiY

b. Bağımlı Değişken: Top_P

ANOVA^a

			Serbestlik	Karelerin		Anlamlılık
Model			Derecesi	Ortalaması	F	Düzeyi
1	Regresyon	3449,140	6	574,857	5,370	,001 ^b
	Artıklar	2462,226	23	107,053		
	Toplam	5911,367	29			

a. Bağımlı Değişken: Top_P

b. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SiY

T-Testi Sonuçları

T-Test Gruplar Arasındaki İstatistikler

	SiY	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hataların Ortalaması
Top_P	İktidar	16	54,4000	10,17560	2,62733
	Muhalefet	14	68,7333	14,44431	3,72950

İlişkisiz Örneklemeler için Test

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2-tailed)	Ortalama Fark	Std. Hata	95% Farkın Güven Aralığı	
Top_P	Varyansların eşit olduğu varsayımı	4,463	,044	-3,142	28	,004	-14,33333	4,56202	-23,67822	-4,98845
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-3,142	25,150	,004	-14,33333	4,56202	-23,72616	-4,94050

2) Eko_P

Regresyon

Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Std. Sapma	Sayı
Eko_P	22,5000	3,98056	30
MV	1,9333	1,11211	30
B	331,2670	198,37602	30
SİY	1,5000	,50855	30
KO	,7453	,59375	30
LİK	,8167	,85350	30
EğD	4,3057	3,70139	30

Korelasyonlar

		Eko_P	MV	B	SİY	KO	LİK	EğD
Pearson Korelasyonu	Eko_P	1,000	,101	,247	,383	,093	-,090	-,151
	MV	,101	1,000	-,070	,549	,238	,005	,240
	B	,247	-,070	1,000	-,188	-,235	-,151	-,414
	SİY	,383	,549	-,188	1,000	-,135	,165	,266
	KO	,093	,238	-,235	-,135	1,000	-,256	-,140
	LİK	-,090	,005	-,151	,165	-,256	1,000	-,128
	EğD	-,151	,240	-,414	,266	-,140	-,128	1,000
Anlamlılık Düzeyi (1-tailed)	Eko_P	.	,297	,094	,018	,313	,318	,213
	MV	,297	.	,356	,001	,103	,490	,100
	B	,094	,356	.	,160	,106	,214	,011
	SİY	,018	,001	,160	.	,239	,191	,078
	KO	,313	,103	,106	,239	.	,086	,231
	LİK	,318	,490	,214	,191	,086	.	,251
	EğD	,213	,100	,011	,078	,231	,251	.
Sayı	Eko_P	30	30	30	30	30	30	30
	MV	30	30	30	30	30	30	30
	B	30	30	30	30	30	30	30
	SİY	30	30	30	30	30	30	30
	KO	30	30	30	30	30	30	30
	LİK	30	30	30	30	30	30	30
	EğD	30	30	30	30	30	30	30

Katsayılar^a

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Kat	t	Anlamlılık Düzeyi
		B	Std. Hata	Sayılar Beta		
1	(Sabit)	12,578	3,750		3,354	,003
	MV	-1,166	,801	-,326	-1,455	,159
	B	,008	,004	,404	1,903	,070
	SİY	5,548	1,690	,709	3,284	,003
	KO	2,252	1,434	,336	1,570	,130
	LİK	-,308	,871	-,066	-,354	,727
	EğD	-,059	,227	-,055	-,263	,795

a. Bağımlı Değişken: Eko_P

Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata	Durbin-Watson
1	620 ^a	,384	,223	3,50825	2,249

a. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

b. Bağımlı Değişken: Eko_P

ANOVA^a

Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Karelerin Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
1	Regresyon	176,420	6	29,403	2,389
	Artıklar	283,080	23	12,308	
	Toplam	459,500	29		

a. Bağımlı Değişken: Eko_P

b. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

3) Sos_P

Regresyon

Tanımlayıcı İstatistikler			
	Ortalama	Std. Sapma	Sayı
Sos_P	16,1333	5,30279	30
MV	1,9333	1,11211	30
B	331,2670	198,37602	30
SİY	1,5000	,50855	30
KO	,7453	,59375	30
LİK	,8167	,85350	30
EğD	4,3057	3,70139	30

Korelasyonlar								
		Sos_P	MV	B	SİY	KO	LİK	EğD
Pearson Korelasyonu	Sos_P	1,000	,241	,341	,460	-,064	,031	-,047
	MV	,241	1,000	-,070	,549	,238	,005	,240
	B	,341	-,070	1,000	-,188	-,235	-,151	-,414
	SİY	,460	,549	-,188	1,000	-,135	,165	,266
	KO	-,064	,238	-,235	-,135	1,000	-,256	-,140
	LİK	,031	,005	-,151	,165	-,256	1,000	-,128
	EğD	-,047	,240	-,414	,266	-,140	-,128	1,000
Anlamlılık Düzeyi (1-tailed)	Sos_P	.	,099	,033	,005	,369	,436	,402
	MV	,099	.	,356	,001	,103	,490	,100
	B	,033	,356	.	,160	,106	,214	,011
	SİY	,005	,001	,160	.	,239	,191	,078
	KO	,369	,103	,106	,239	.	,086	,231
	LİK	,436	,490	,214	,191	,086	.	,251
	EğD	,402	,100	,011	,078	,231	,251	.
Sayı	Sos_P	30	30	30	30	30	30	30
	MV	30	30	30	30	30	30	30
	B	30	30	30	30	30	30	30
	SİY	30	30	30	30	30	30	30
	KO	30	30	30	30	30	30	30
	LİK	30	30	30	30	30	30	30
	EğD	30	30	30	30	30	30	30

Katsayılar^a

Model	Standart Olmayan Kat Sayılar		Standart Kat Sayılar	t	Anlamlılık Düzeyi
	B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	,353	4,810	,073	,942
	MV	-,666	1,028	-,648	,523
	B	,015	,005	,546	,014
	SİY	6,611	2,167	,634	,006
	KO	1,910	1,839	,214	,310
	LİK	,460	1,117	,074	,684
	EğD	,120	,291	,084	,684

a. Bağımlı Değişken: Sos_P

Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata	Durbin-Watson
1	,655 ^a	,429	,280	4,49967	1,646

a. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

b. Bağımlı Değişken: Sos_P

ANOVA^a

			Serbestlik	Karelerin		Anlamlılık
	Model	Kareler Toplamı	Derecesi	Ortalaması	F	Düzeyi
1	Regresyon	349,786	6	58,298	2,879	,030 ^b
	Artıklar	465,681	23	20,247		
	Toplam	815,467	29			

a. Bağımlı Değişken: Sos_P

b. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

4) Çev_P

Regresyon

Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Std. Sapma	Sayı
Çev_P	22,9000	7,02385	30
MV	1,9333	1,11211	30
B	331,2670	198,37602	30
SİY	1,5000	,50855	30
KO	,7453	,59375	30
LİK	,8167	,85350	30
EğD	4,3057	3,70139	30

Korelasyonlar

		Çev_P	MV	B	SİY	KO	LİK	EğD
Pearson Korelasyonu	Çev_P	1,000	,185	,446	,468	-,135	,053	-,154
	MV	,185	1,000	-,070	,549	,238	,005	,240
	B	,446	-,070	1,000	-,188	-,235	-,151	-,414
	SİY	,468	,549	-,188	1,000	-,135	,165	,266
	KO	-,135	,238	-,235	-,135	1,000	-,256	-,140
	LİK	,053	,005	-,151	,165	-,256	1,000	-,128
	EğD	-,154	,240	-,414	,266	-,140	-,128	1,000
Anlamlılık Düzeyi (1-tailed)	Çev_P	.	,164	,007	,005	,238	,391	,208
	MV	,164	.	,356	,001	,103	,490	,100
	B	,007	,356	.	,160	,106	,214	,011
	SİY	,005	,001	,160	.	,239	,191	,078
	KO	,238	,103	,106	,239	.	,086	,231
	LİK	,391	,490	,214	,191	,086	.	,251
	EğD	,208	,100	,011	,078	,231	,251	.
Sayı	Çev_P	30	30	30	30	30	30	30
	MV	30	30	30	30	30	30	30
	B	30	30	30	30	30	30	30
	SİY	30	30	30	30	30	30	30
	KO	30	30	30	30	30	30	30
	LİK	30	30	30	30	30	30	30
	EğD	30	30	30	30	30	30	30

Kat Sayılar^a

Model	Standart Olmayan Kat Sayılar		Standart Kat Sayılar	t	Anlamlılık Düzeyi
	B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	1,690	5,669	,298	,768
	MV	-1,244	1,212	-,197	,315
	B	,022	,006	,610	,003
	SİY	9,726	2,554	,704	,001
	KO	1,972	2,168	,167	,372
	LİK	,581	1,317	,071	,663
	EğD	-,017	,342	-,009	,961

a. Bağımlı Değişken: Çev_P

Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahmini Standart Hata	Durbin-Watson
1	,740 ^a	,548	,430	5,30387	1,743

a. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

b. Bağımlı Değişken: Çev_P

ANOVA^a

	Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Karelerin Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
1	Regresyon	783,687	6	130,615	4,643	,003 ^b
	Artıklar	647,013	23	28,131		
	Toplam	1430,700	29			

a. Bağımlı Değişken: Çev_P

b. Yordayıcı Değişkenler: EğD, LİK, MV, KO, B, SİY

Ek 2: EN YÜKSEK PUAN ALAN FAALİYET RAPORLARI

Çalışmada büyükşehir belediyelerin faaliyet raporları incelendiğinde en yüksek puanı alan ilk 5 belediyenin almış olduğu sürdürülebilirlik puanları ve faaliyet raporu web adresleri aşağıda belirtilmiştir.

1) İstanbul Büyükşehir Belediyesi (96 Puan)

<https://www.ibb.istanbul/Uploads/2021/5/2020-Faaliyet-Raporu-28-05-2021.pdf>

(Erişim tarihi 26.12.2021)

2) İzmir Büyükşehir Belediyesi (93 Puan)

https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_30042021_0442_42_2020_faaliyet-raporu.pdf.pdf

(Erişim tarihi 26.12.2021)

3) Ankara Büyükşehir Belediyesi (86 Puan)

https://www.ankara.bel.tr/files/1416/1883/7305/2020_Faaliyet_Raporu.pdf

(Erişim tarihi 26.12.2021)

4) Mersin Büyükşehir Belediyesi (81 Puan)

<https://www.mersin.bel.tr/doc/2020-yili-faaliyet-raporlari>

(Erişim tarihi 26.12.2021)

5) Antalya Büyükşehir Belediyesi (75 Puan)

<https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/2020-YILI-FAALİYET-RAPORU-WEB.pdf>

(Erişim tarihi 26.12.2021)